Pedagogická fakulta
Faculty of Education
Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
University of South Bohemia in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Pedagogická fakulta

Katedra společenských věd

Diplomová práce

POLITICKÉ SYSTÉMY VYBRANÝCH STÁTŮ A JEJICH VÝUKA V RÁMCI ZSV NA SŠ

Vypracoval: Bc. David Veselý

Vedoucí práce: Mgr. Petra Šebešová, Ph.D.

České Budějovice, 2025

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji diplomovou práci *Politické systémy vybraných států a jejich výuka v rámci ZSV na SŠ* jsem vypracoval samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě – v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných Pedagogickou fakultou elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích 4. července 2025 _____

Bc. David Veselý

Poděkování

Na prvním místě bych velmi rád poděkoval vedoucí této diplomové práce Mgr. Petře Šebešové, Ph.D., nejen za skvělé odborné vedení, ale také za cenné rady, metodické připomínky, komentáře a velkou podporu, bez nichž by tato práce nemohla vzniknout.

Velké poděkování patří také mé rodině a příteli za trpělivost a podporu, kterou mi věnovali po celou dobu studia na Jihočeské univerzitě. Dále děkuji mým kolegům z Biskupského gymnázia J. N. Neumanna, kteří mi byli v posledním roce studia velkou oporou. Konkrétně děkuji mým úžasným kolegyním Mgr. Bohdaně Gutwirthové a Mgr. Marii Verboon Filipové za časté diskuse o politických systémech Německa a Spojeného království.

V neposlední řadě děkuji i Mgr. Jiřímu Šestákovi, Ph.D. za doporučení odborné literatury, kterou mi zprostředkoval od soudců Ústavního soudu ČR.

A samozřejmě nesmím opomenout ani Mgr. Kamilu Stolařovou, která se postarala o celkovou korekturu této práce.

Anotace

Předkládaná diplomová práce *Politické systémy vybraných států a jejich výuka v rámci ZSV na SŠ* má za cíl v teoretické části popsat politické systémy vybraných států (konkrétně České republiky, Spolkové republiky Německo, Francie, Itálie, Velké Británie a Spojených států amerických), provést jejich porovnání a upozornit na největší rozdíly mezi politikou České republiky a zkoumaným státem. V praktické části poté dojde k vytvoření zajímavých a efektivních výkladových a pracovních listů, které by mohly sloužit jako opora pro studenty při výuce tohoto tématu a zároveň tyto materiály pomohou rozvíjet klíčové kompetence podle RVP G. Jednotlivé pracovní listy budou ověřeny i v praxi při hodinách ZSV a následně zhodnoceny.

Klíčová slova: politologie, politický systém, Česká republika, Německo, Francie, Itálie, Velká Británie, Spojené státy americké, společenské vědy, politika

Annotation

The thesis *Political Systems of Selected States and Their Teaching in Social Sciences at Secondary Schools* aims to describe the political systems of selected states (namely the Czech Republic, the Federal Republic of Germany, France, Italy, Great Britain and the United States of America) in the theoretical part, to compare them and to point out the biggest differences between the politics of the Czech Republic and the examined state. In the practical part, interesting and effective explanatory and worksheets will then be created, which could serve as a support for students when teaching this topic and at the same time these materials will help to develop the key competences according to RVP G. The worksheets will also be tested in practice in the Social Sciences lessons and subsequently evaluated.

Keywords: political science, political system, Czech Republic, Germany, France, Italy, United Kingdom, United States, social sciences, politics

OBSAH

OBSAH **6**

ÚVOD **9**

A. TEORETICKÁ ČÁST PRÁCE **12**

1. Definice jednotlivých pojmů 12

1.1. Politický systém 12

1.2. Demokracie 14

1.3. Konstituční monarchie 15

1.4. Republika 15

1.4.1. Prezidentská republika 16

1.4.2. Parlamentní republika 17

1.4.3. Poloprezidentská republika 17

2. Politické systémy jednotlivých států 18

2.1. Politický systém České republiky 18

2.1.1. Moc zákonodárná 19

2.1.2. Moc výkonná 20

2.1.3. Moc soudní 21

2.1.4. Politické strany 22

2.1.5. Shrnutí 23

2.2. Politický systém Spolkové republiky Německo 24

2.2.1. Moc zákonodárná 25

2.2.2. Moc výkonná 26

2.2.3. Moc soudní 27

2.2.4. Politické strany 28

2.2.5. Shrnutí 28

2.3. Politický systém Italské republiky 30

2.3.1. Moc zákonodárná 30
2.3.2. Moc výkonná 31
2.3.3. Moc soudní 33
2.3.4. Politické strany 33
2.3.5. Shrnutí 34
2.4. Politický systém Francouzské republiky 36
2.4.1. Moc zákonodárná 36
2.4.2. Moc výkonná 37
2.4.3. Moc soudní 39
2.4.4. Politické strany 40
2.4.5. Shrnutí 41
2.5. Politický systém Spojeného království Velké Británie a Severního Irska 42
2.5.1. Moc zákonodárná 42
2.5.2. Moc výkonná 44
2.5.3. Moc soudní 45
2.5.4. Politické strany 45
2.5.5. Shrnutí 46
2.6. Politický systém Spojených států amerických 47
2.6.1. Moc zákonodárná 48
2.6.2. Moc výkonná 48
2.6.3. Moc soudní 50
2.6.4. Politické strany a proces volby prezidenta USA 50
2.6.5. Shrnutí 51
3. Souhrnná komparace politických systémů zkoumaných států 52
3.1. Index demokracie u zkoumaných států 57
3.2. Stabilita politické moci u zkoumaných států 58

B. PRAKTICKÁ ČÁST PRÁCE 61

1. Východiska pro tvorbu pracovních listů 61

1.1. Vymezení politologie v RVP G 63

2. Soubor pracovních listů a struktury vyučovacích hodin 65

2.1. Pracovní list č. 1 (Česká republika – Ústavní soud) 65

2.2. Pracovní list č. 2 (Spolková republika Německo – Spolkový sněm) 71

2.3. Pracovní list č. 3 (Francouzská republika – poloprezidentský systém) 77

2.4. Pracovní list č. 4 (Italská republika – politický systém) 82

2.5. Pracovní list č. 5 (Velká Británie – král a parlament) 88

2.6. Pracovní list č. 6 (Spojené státy americké – volba prezidenta) 93

ZÁVĚR 99

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ 103

SEZNAM PŘÍLOH 111

ÚVOD

„Vůbec na školu, na výchovu a na vyučování by se mělo
mnohem více myslet… a taky dávat mnohem víc
prostředků než dosud. Vývoj školy, v tom je vývoj demokracie.“
(Tomáš Garrigue Masaryk)

Společenské vědy představují nepochybně velmi rozsáhlý a rozmanitý okruh ve vzdělávání na středních školách, který zahrnuje široké množství témat. Od psychologických poznatků přes právní normy až po filozofické úvahy se jedná o oblast, která poskytuje žákům komplexní pohled na fungování společnosti, v níž všichni žijeme, a jednotlivá témata se nás každého nějakým způsobem dotýkají.

Politologie jako součást společenských věd zaujímá mezi studenty specifické místo. Tento obor si nachází oblibu zejména díky své přímé vazbě na praktické aspekty života, což ho činí snadno pochopitelným a atraktivním. Informace týkající se politických událostí, voleb či mezinárodních konfliktů jsou snadno dostupné například prostřednictvím různých zpravodajských portálů a sociálních sítí, na nichž spousta mladých žáků tráví svůj volný čas. Stačí pár kliknutí a dozvíte se řadu informací o volbách, politicích nebo jiných politických procedurách. Přesto se stále na některých středních školách učí politologie pouze frontální metodou, což může žáky od tohoto oboru odradit.

Tato diplomová práce se zabývá problematikou politologie z pohledu teorie i didaktiky. Stěžejní součástí práce je srovnání politických systémů několika zemí; konkrétně se jedná o Českou republiku, Spolkovou republiku Německo, Itálii, Francii, Velkou Británii a Spojené státy americké. Vybrání těchto států není náhodné – jedná se o země, na kterých lze porovnat rozdílné způsoby vlády a dělby státní moci. Navíc se jedná o státy, o nichž se můžeme dočíst v médiích a jejich politika je ostře sledována různými zpravodajskými portály.

Jde o hlubší analýzu těchto systémů, která se zaměří nejen na jejich obecné charakteristiky, ale také na jejich rozdíly a specifika v porovnání s českým politickým systémem, který je nám dobře známý. Navíc dojde ke zhodnocení toho, jak silná je demokracie v daném státě na základě Indexu demokracie a zda je politický systém stabilní na základě dat z výzkumu Fragile States Index.

Teoretická část této práce nejprve objasní klíčové pojmy, jako jsou politický systém, demokracie či republika, a zaměří se na základní dělení republikového státního zřízení. To bude popsáno ve třech hlavních variantách: prezidentské, poloprezidentské a parlamentní. Jelikož je zkoumaným státem i Velká Británie, musí dojít i k vymezení pojmu konstituční monarchie.

Na základě tohoto terminologického úvodu bude následně provedeno porovnání a popsání jednotlivých politických systémů zahrnutých států. Hlavní pozornost bude věnována rozdílům, které tyto systémy vykazují ve vztahu k českému modelu. V závěru každé země dojde v rámci shrnutí k zodpovězení otázky: *„Jaké jsou mechanismy v dané zemi, které brání zneužití politické moci?“*

Praktická a didaktická část práce bude orientována na aplikaci teoretických poznatků do výuky. Cílem této části je navrhnout a vytvořit efektivní výukové materiály, zejména pracovní a výkladové listy, které budou zaměřeny na porozumění politickým systémům. Při jejich tvorbě budou zohledněny požadavky kladené Rámcovými vzdělávacími programy pro gymnázia (RVP G), přičemž důraz bude kladen na rozvoj vybraných klíčových kompetencí stanovených v tomto závazném dokumentu, kterým se musí školy řídit a na jehož základě připravují školní vzdělávací plány (ŠVP). Práce si klade za cíl nejen zprostředkovat znalosti o politických systémech, ale také přispět k inovativnímu přístupu ve výuce společenských věd na středních školách.

Východiska pro tvorbu výkladových a pracovních listů k politickým systémům jednotlivých států budou vycházet jednak z analýzy odborné literatury, ale i z didaktických požadavků stanovených právě Rámcovými vzdělávacími programy pro gymnázia (RVP G).

Metodika tvorby těchto výukových materiálů bude reflektovat moderní přístupy k výuce, které kladou důraz na aktivní zapojení žáků, podporu kritického myšlení a rozvoj klíčových kompetencí, jako je schopnost analyzovat a srovnávat informace, formulovat vlastní názory či porozumět složitějším konceptům.

Součástí této části bude i reflexe vytvořených pracovních listů na základě výuky základů společenských věd na středních školách. Při hodnocení těchto materiálů dojde k zaměření na jejich srozumitelnost, efektivitu a přínos pro rozvoj jednotlivých kompetencí. Výsledky analýzy budou shrnuty v závěrečné části práce a poslouží jako podklad pro případné úpravy či další využití v pedagogické praxi.

Použitá literatura zahrne tituly z oblasti politologie, které poskytují teoretický základ pro pochopení fungování politických systémů, a okrajově zdroje zaměřené na didaktiku společenských věd. Dále bude čerpáno z různých globálních výzkumů, které se věnují politologickým otázkám (např. Index demokracie, Index politické stability).

Primární literatura použitá v této diplomové práci zahrnuje dostupná díla z oblasti politologie a komparativní analýzy politických systémů, která poskytují jak teoretický základ, tak aktuální poznatky o fungování různých forem vládnutí. Mezi hlavní zdroje patří zejména ústavní dokumenty jednotlivých států, jež budou sloužit jako nejlepší zdroj pro popsání politiky v dané zemi, učebnice a odborné publikace zaměřené na politické systémy demokratických států, jako je například dílo *Politické systémy* od Víta Hlouška, jež nabízí detailní srovnání vládních modelů vybraných zemí.

Dále bude čerpáno i z knih Karolíny Adamové *Politologický slovník* a *Politologie*, Rogera Scrutona *Slovník politologického myšlení* a Blanky Říhové *Přehled moderních politologických teorií.*

Kromě knih byly využity také webové stránky státních institucí, které poskytují aktuální a oficiální informace o politickém fungování daných zemí, a články předních českých webů a zpravodajských portálů pro dokreslení aktuálnosti dané problematiky.

A. TEORETICKÁ ČÁST PRÁCE

Smyslem teoretické části této diplomové práce je v první řadě vymezení pojmů politický systém, demokracie, republika, konstituční monarchie a rozdělení republikového státního zřízení. Dále dojde k popsání jednotlivých politických systémů vybraných států. V závěru budou jednotlivé politické systémy porovnány a zanalyzovány na základě Indexu demokracie a stability poltické moci.

1. Definice jednotlivých pojmů

1.1. Politický systém

I když neexistuje jednotná a ucelená definice toho, co je vůbec politický systém, pokusíme se na tento problém podívat z několika hledisek.

Politický systém (případně *politický režim*) můžeme definovat jako soubor institucí, procesů a pravidel určujících, jak je v dané společnosti organizována a vykonávána politická moc.[1] Začlenit sem můžeme i řadu dalších subsystémů, které jsou s tímto pojmem spojené. Jedná se zejména o politické strany nebo další organizace, které mají legitimní strukturu pro interakci.[2] Pokud se na tento pojem podíváme z hlediska politického vědomí, mohli bychom sem zařadit i různé ideologické soustavy nebo procedury a prvky vzájemné kontroly.[3]

Zkoumaný termín obsahuje dále jednak formální struktury, kam bychom mohli zahrnout složku exekutivní (vládu, prezidenta), legislativu (zákonodárné sbory) nebo jurisdikci (soudy), ale i neformální mechanismy, a to již zmíněné politické strany, zájmové skupiny, ale i složky veřejného mínění. Politický systém ovlivňuje způsob, jakým jsou přijímána rozhodnutí, jak je distribuována moc v daném státě a jak jsou prosazovány zákony a politická nařízení.[4]

Existuje několik typů politických systémů, které se liší podle způsobu organizace moci a účasti občanů na rozhodovacím procesu a na míře možné participace. Mezi nejvýznamnější patří *demokracie*, *autoritářství* a *totalitarismus*.[5]

---

[1] Režim politický. *Sociologická encyklopedie* [online]. [cit. 2025-03-03]. Dostupné z: https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Režim_politický

[2] ADAMOVÁ, Karolina a Ladislav KŘÍŽKOVSKÝ. *Politologie*. Praha: Codex, 1997, s. 212.

[3] ADAMOVÁ, Karolina. *Politologický slovník*. Praha: C.H. Beck, 2001. Beckovy odborné slovníky, s. 195-196.

[4] ŘÍHOVÁ, Blanka. *Přehled moderních politologických teorií*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2006, s. 51-52.

[5] Demokracie a autoritarismus. *Sociologická encyklopedie* [online]. [cit. 2025-04-03]. Dostupné z: https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Demokracie_a_autoritarismus

Demokratický systém (typickým příkladem je Česko nebo Německo) umožňuje širokou účast občanů na vládnutí prostřednictvím voleb, zaručuje ochranu práv a svobod a je zachována stranická pluralita napříč spektrem. Více o demokracii se dočtete níže.

Autoritářské režimy jsou takové, kde se moc soustředí v rukou jednotlivce případně úzké skupiny lidí a dochází zde například k potlačení opozice a porušování lidských práv. Takovým státem je například Rusko, Čína neb Bělorusko.[6]

Totalitní režimy jsou takové, kde je veškerý život obyvatel ovládán jednotlivcem nebo určitou stranou. Dochází zde k úplné kontrole společnosti, cenzuře a od obyvatel se čeká respekt a pevná loajalita, přičemž dochází i k zásahům do soukromí. Takovým příkladem státu je například Korejská lidově demokratická republika, kde je vůdcem Kim Čong-un.[7]

Klíčovými prvky pro dělení jednotlivých politických systémů jsou dělba moci, právní stát a legitimita vlády. Dělba moci zajišťuje rovnováhu mezi výkonnou, zákonodárnou a soudní mocí, čímž se zabrání zneužití autority.[8] Právní stát znamená, že vláda je vázána zákony a její rozhodování podléhá kontrole. Legitimita vlády vychází z uznání její autority občany, což může být zajištěno volbami, ideologií nebo tradičními mechanismy, jako je například dědičnost (typicky u monarchie), případně náboženská autorita.[9] To, v jaké míře jsou tyto principy dodržovány, ukazuje, zda je stát demokratickým, autoritativním nebo totalitním systémem.

Politické systémy se vyvíjejí v závislosti na historických, kulturních a ekonomických podmínkách dané společnosti. Globalizace, technologický pokrok a změny ve společenských hodnotách přispívají k jejich transformaci a přizpůsobení k novým výzvám, jako jsou ochrana lidských práv, environmentální politika nebo digitalizace veřejné správy.[10]

[6] ADAMOVÁ, Karolina. *Politologický slovník*. Praha: C.H. Beck, 2001. Beckovy odborné slovníky, s. 10.
[7] Tamtéž, s. 253.
[8] Režim politický. *Sociologická encyklopedie* [online]. [cit. 2025-03-03]. Dostupné z: https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Režim_politický
[9] Stát právní. *Sociologická encyklopedie* [online]. [cit. 2025-03-03]. Dostupné z: https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Stát_právní
[10] ADAMOVÁ, Karolina. *Politologický slovník*. Praha: C.H. Beck, 2001. Beckovy odborné slovníky, s. 196.

1.2. Demokracie

Demokracie je politický systém, v němž je moc odvozena od vůle lidu a je vykonávána buď přímo občany, nebo prostřednictvím volených zástupců. Původ slova sahá do starověkého Řecka, kde znamenalo „vládu lidu“ (*dēmos – lid, kratos – moc*).[11]

Tento koncept se v průběhu historie vyvíjel a nabýval různých forem, přičemž moderní demokracie je založena na principech právního státu, dělby moci a ochrany lidských práv. Pojmem demokracie se zabýval už Aristoteles, avšak od jeho vnímání tohoto pojmu se dnešní státní zřízení poměrně změnila.[12]

K základním znakům demokracie patří svobodné a pravidelné volby, pluralita politických stran, dodržování ústavnosti a existence systému brzd a protivah mezi jednotlivými složkami moci (nejčastěji se tak děje u legislativy a exekutivy).[13] Demokracie se může vyskytovat ve dvou hlavních formách – přímé a zastupitelské.[14]

Přímá demokracie umožňuje občanům rozhodovat o klíčových otázkách přímo, například prostřednictvím referend nebo plebiscitu, avšak nikde na světě bychom nenašli stát, který by měl plně funkční přímou demokracii.[15] Naopak zastupitelská demokracie deleguje rozhodovací pravomoci na volené zástupce, které si volí sami občané a nechávají je tak za sebe rozhodovat.[16]

Významným aspektem demokracie je rovnost před zákonem a ochrana práv menšin, což zajišťuje, že vláda většiny není absolutní a že jsou respektována základní práva všech občanů. Demokracie je rovněž spojena s principem odpovědnosti vládnoucích vůči občanům, což znamená, že politické elity podléhají kontrole veřejnosti a mohou být vyměněny ve volbách.[17]

Přestože demokracie je považována za ideální politický systém pro zajištění svobody a spravedlnosti, čelí i výzvám, jako jsou populismus, dezinformace nebo politická polarizace.

---

[11] Demokracie. *Sociologická encyklopedie* [online]. [cit. 2025-04-03]. Dostupné z: https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Demokracie

[12] HLOUŠEK, Vít, Lubomír KOPEČEK a Jakub ŠEDO. *Politické systémy*. Brno, 2011, s. 15-17

[13] Demokracie. *Sociologická encyklopedie* [online]. [cit. 2025-04-03]. Dostupné z: https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Demokracie

[14] ADAMOVÁ, Karolina. *Politologický slovník*. Praha: C.H. Beck, 2001. Beckovy odborné slovníky, s. 37.

[15] Tamtéž, s. 40.

[16] Demokracie a její typy. *FSS – katedra politologie* [online]. [cit. 2025-05-18]. Dostupné z: https://polit.fss.muni.cz/projekty-na-katedre/online-podpora-vyuky/pol/demokracie/demokracie-a-jeji-typy

[17] DAVID, Roman. *Politologie: základy společenských věd*. 5. přepracované a rozšířené vydání. Olomouc: Nakladatelství Olomouc, 2005, s. 169-170.

Stabilita a kvalita demokracie závisí na občanské angažovanosti, vzdělanosti populace a efektivitě institucí, které musí být schopny zajistit spravedlivé fungování státu v souladu s demokratickými principy.[18]

1.3. Konstituční monarchie

Konstituční (parlamentní) monarchie je forma vlády, v níž panovník (král či královna) funguje jako hlava státu, avšak jeho pravomoci jsou omezeny ústavou a výkonná moc je svěřena vládě, která je odpovědná parlamentu. Panovník často vládne doživotně a má svou vlastní svrchovanost.

Tento systém zajišťuje, že monarcha má především reprezentativní roli a nemůže svévolně zasahovat do politického rozhodování. Jeho moc je ovlivněna psanou, případně nepsanou ústavou a tradicemi. Klíčovým principem konstituční monarchie je dělba moci, kde monarcha slouží jako symbol kontinuity a stability státu, zatímco faktickou vládu vykonává kabinet vedený premiérem.

Konstituční monarchie může být, z hlediska následnictví, dědičná nebo volená. Typickou dědičnou monarchií je Spojené království nebo Nizozemsko, Španělsko. Volenou monarchií je například Vatikán nebo Andora, přičemž je panovník vždy volen určitou skupinou.[19]

Výhodou tohoto systému je jeho stabilita a tradice, které často přispívají k soudržnosti společnosti. Na druhou stranu však může být kritizován jako přežitek, který setrvává spíše z historických důvodů než z praktické politické nutnosti.

1.4. Republika

Pojem republika pochází z latinského výrazu *res publica*, což by se dalo přeložit jako „věc veřejná“. Tento výraz označuje formu státního zřízení, ve které je moc odvozena od občanů a vykonávána prostřednictvím zvolených zástupců. V samotném základu se tedy jedná o stát,

[18] Výročí Sametové revoluce přináší obavy o stav demokracie v Česku. 58 % lidí ji vnímá jako ohroženou. *NMS Market Research* [online]. [cit. 2025-05-18]. Dostupné z: https://nms.global/cz/vyroci-sametove-revoluce-prinasi-obavy-o-stav-demokracie-v-cesku-58-lidi-ji-vnima-jako-ohrozenou/

[19] Monarchie – co to je, základní dělení monarchií a státy s touto formou vlády v roce 2021. *Český královský institut* [online]. [cit. 2025-06-07]. Dostupné z: https://www.ceskykralovskyinstitut.cz/monarchie-co-to-je-zakladni-deleni-monarchii-a-staty-s-touto-formou-vlady-v-roce-2021/

který je chápán jako společná záležitost všech občanů – nikoli soukromé vlastnictví jedince či panovnické dynastie, jak tomu bývalo u monarchií.[20]

Ve struktuře tohoto systému působí vláda, prezident a různé zastupitelské orgány, které reprezentují vůli lidu a podílejí se na správě veřejných záležitostí. Konkrétní podoba těchto institucí, stejně jako jejich pravomoci a vztahy mezi nimi, se může lišit v závislosti na konkrétním typu republiky (případně konstituční monarchie) – ať už se jedná o prezidentský (moc soustředěna v rukou prezidenta), parlamentní (výkonná moc vychází ze zákonodárného sboru, kterému je vláda odpovědná a týká se to i Velké Británie) nebo poloprezidentský systém (vláda se opírá o prezidenta i parlament).[21]

1.4.1. Prezidentská republika

S demokracií a republikovou formou zřízení státu je v některých zemí spojena právě prezidentská forma vládnutí. S tímto typem vládnutí se můžeme setkat například ve Spojených státech amerických nebo ve většině zemí Jižní Ameriky.

Prezidentský systém je forma vlády, v níž je výkonná moc soustředěna v rukou prezidenta, jenž je volen přímo občany a je současně hlavou státu i vlády. Prezident má široké pravomoci v oblasti řízení státu; sestavuje svůj kabinet (vládu), v níž může jmenovat jednotlivé členy vlády, dále tvoří politiku a směřování zahraniční politiky a vede ozbrojené síly.[22]

Klíčovým rysem tohoto systému je oddělení exekutivy od legislativy, což znamená, že prezident není závislý na podpoře parlamentu, ale zároveň je omezen ústavními mechanismy, zejména systémem brzd a protivah. Například ve Spojených státech amerických je potřeba, aby jednotlivé členy prezidentova kabinetu (ministry) schválil Senát Kongresu.[23]

Tento systém umožňuje stabilitu výkonné moci, protože prezident nemůže být snadno odvolán (v USA je pro tento krok potřebný tzv. impeachment), avšak zároveň může tento systém vlády vést k situacím, kdy se výkonná a zákonodárná moc dostanou do patové situace, pokud jsou ovládány odlišnými politickými stranami.

[20] SCRUTON, Roger. *Slovník politického myšlení*. Vyd. 2., rozš. Brno: Atlantis, 1999, s. 129-130.
[21] ADAMOVÁ, Karolina. *Politologický slovník*. Praha: C.H. Beck, 2001. Beckovy odborné slovníky, s. 220-221.
[22] Tamtéž, s. 211-212.
[23] HLOUŠEK, Vít, Lubomír KOPEČEK a Jakub ŠEDO. *Politické systémy*. Brno, 2011, s. 88-89.

1.4.2. Parlamentní republika

Parlamentní systém je charakterizován tím, že výkonná moc je odvozena od zákonodárné moci, tedy parlamentu. Vláda, v čele s premiérem, je odpovědná parlamentu a může jím být odvolána. Také dochází k tomu, že parlament (případně jedna z jeho komor) vyslovuje vládě důvěru, což je potřebné k tomu, aby moc exekutivní vládla.

Prezident má spíše ceremoniální roli a skutečná výkonná moc je v rukou premiéra (případně ministerského předsedy) a jeho kabinetu. Tento systém podporuje silnou spolupráci mezi výkonnou a zákonodárnou mocí, čímž zajišťuje flexibilitu a efektivitu vládnutí.[24]

Mezi typické příklady patří Česká republika, Slovenská republika nebo Maďarsko, kde je kladen důraz na parlamentní kontrolu vlády a politickou odpovědnost. Parlamentní systém umožňuje rychlé reakce na politické změny, protože vláda může být v případě ztráty důvěry parlamentem nahrazena jinou. Na druhou stranu časté střídání vlád může vést k nestabilitě. Tento systém je běžný v demokratických státech, kde se klade důraz na kolektivní rozhodování a odpovědnost vlády vůči voleným zástupcům lidu.[25]

1.4.3. Poloprezidentská republika

Poloprezidentský systém (někdy také *semiprezidentský systém*) kombinuje prvky prezidentského a parlamentního systému. Výkonná moc je rozdělena mezi prezidenta a vládu, přičemž prezident bývá volen přímo občany a má významné pravomoci, zatímco vláda je odpovědná parlamentu.[26]

Prezident obvykle jmenuje premiéra a některé klíčové ministry, ale jeho vliv na každodenní řízení státu se liší podle konkrétní ústavy a politické praxe dané země. Tento systém se vyskytuje například ve Francii, kde prezident hraje významnou roli zejména v zahraniční politice a obraně. V obdobích, kdy je premiér z jiné politické strany než prezident (tzv. kohabitace), se výkonná moc dělí a prezident se soustředí více na reprezentativní a zahraničněpolitické úkoly, zatímco premiér řídí vnitřní politiku. Tento systém umožňuje flexibilitu, ale také může vést k politickému napětí mezi prezidentem a vládou.[27]

---

[24] Tamtéž, s. 82.

[25] Parlamentní republika. *Iurum.cz* [online]. [cit. 2025-06-07]. Dostupné z: https://www.iurium.cz/encyklopedie/koncept/parlamentni-republika

[26] Tamtéž, s. 94.

[27] Tamtéž, s. 98.

2. Politické systémy jednotlivých států

V této části diplomové práce dojde k představení jednotlivých politických systémů vybraných států. Jednotlivé státy budou představeny z hlediska dělby státní moci ve třech složkách a z hlediska rozložení politických sil v zemi (zmíněny zde budou nejsilnější a nejvlivnější politická uskupení). V závěru u každého popsaného státu dojde k zodpovězení výzkumné otázky *„Jaké jsou mechanismy (systémy brzd a protivah), které brání zneužití politické moci?“*

Po popsání jednotlivých zemí a jejich systémů dojde ke komparativní analýze vybraných států a k porovnání jednotlivých zemí v návaznosti na Index demokracie a na stabilitu politické moci.

2.1. Politický systém České republiky

Česká republika je samostatný, demokratický a právní stát, jehož politický systém je založen na ústavě přijaté Českou národní radou dne 16. prosince 1992, která nabyla účinnosti 1. ledna 1993 v souvislosti s rozdělením České a Slovenské Federativní Republiky a vznikem samostatné České republiky a Slovenské republiky.[28]

Ústava ČR zakotvuje základní principy demokratického zřízení, dělby moci, právního státu, ochrany lidských práv a svobod a politického pluralismu.[29] Společně s Listinou základních práv a svobod a ústavními zákony tvoří ústavní pořádek státu.[30]

Česká republika je parlamentní republika s pluralitním stranickým systémem a zastupitelskou demokracií. Významnou roli v jejím politickém vývoji sehrál přechod od totalitního (komunistického) režimu k demokracii po sametové revoluci v roce 1989. Tento historický kontext vedl k důrazu na ústavní zakotvení ochrany základních práv, svobod, právní jistoty a nezávislosti soudní moci.[31]

Politický systém ČR je vybudován právě na principu rozdělení státní moci na moc zákonodárnou, výkonnou a soudní. Zároveň je kladen důraz na kontrolní mechanismy, které

[28] Ústava České republiky oslaví 30 let, za dobu své existence osvědčila svoje kvality. *iROZHLAS.cz* [online]. [cit. 2025-06-07]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/komentare/ustava-vyroci-ceska-republika-historie_2212140630_har

[29] Čl. 1 ústavního zákona České národní rady č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky

[30] Čl. 3 ústavního zákona České národní rady č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky

[31] O České republice. *Pražský hrad* [online]. [cit. 2025-06-07]. Dostupné z: https://www.hrad.cz/cs/ceska-republika/o-ceske-republice

mají bránit zneužití moci a zajistit transparentnost a odpovědnost veřejné správy. Zároveň platí, že *„lid je zdrojem veškeré státní moci“.*[32]

2.1.1. Moc zákonodárná

Moc zákonodárná je podle Ústavy v rukou Parlamentu, který má dvě komory – dolní Poslaneckou sněmovnu a horní Senát.[33] Tyto dvě komory mají historickou tradici, protože byly v obdobné míře ustanoveny již v období první republiky mezi lety 1918 (respektive 1920) až 1938. Ústavodárný sbor se nazýval Národní shromáždění a názvy obou komor byly totožné.[34]

Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky (dále je „PSP ČR“) má 200 poslanců, kteří jsou voleni poměrným systémem na dobu čtyř let. Senát Parlamentu České republiky (dále jen „Senát ČR“), který je komorou nerozpustitelnou, čítá 81 senátorů, přičemž se každé dva roky obměňuje jedna třetina členů (tedy 27 senátorů). Forma volby je v tomto případě dvoukolová a volí se většinovým systémem. Nezíská-li v prvním kole žádný uchazeč nadpoloviční většinu hlasům, koná se druhé kolo volby, kam postupují kandidáti s největším počtem hlasů.[35]

Právo volit má každý občan České republiky, který dosáhl plnoletosti a není nikterak omezena jeho svéprávnost. Pasivní volební právo (právo být volen) je v případě dolní komory stanoveno na 21 let, do Senátu ČR pak na 40 let.[36]

Přípustné je být členem pouze jedné z komor Parlamentu, přičemž mandát vzniká vždy zvolením. Článek 22 Ústavy popisuje neslučitelnost funkce člena Parlamentu s funkcí prezidenta, soudce a dalších postů stanovených zákonem.[37]

Poslanecká sněmovna má zákonodárnou a kontrolní iniciativu. Jejím posláním je schvalovat a přijímat zákony a kontrolovat činnost vlády, která je této komoře odpovědná. Dále kontroluje i další orgány, které jsou vymezeny zákonem (jedná se například o činnost Nejvyššího kontrolního úřadu, České televize nebo Českého rozhlasu).[38]

---

[32] Čl. 2 ústavního zákona České národní rady č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky

[33] Čl. 15 ústavního zákona České národní rady č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky

[34] Zákon č. 121/1920 Sb., kterým se uvozuje Ústavní listina Československé republiky

[35] HLAVA DRUHÁ ústavního zákona České národní rady č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky

[36] Čl. 18 a 19 ústavního zákona České národní rady č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky

[37] Čl. 21 a 22 ústavního zákona České národní rady č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky

[38] Kontrolní výbor. *Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky* [online]. [cit. 2025-06-07]. Dostupné z: https://www.psp.cz/sqw/hp.sqw?k=3600

Návrh zákona, o kterém Poslanecká sněmovna jedná, může podat poslanec, případně skupina poslanců, Senát jako celek, vláda nebo krajská zastupitelstva. Všechny zákony, vyjma zákona o státním rozpočtu, projednává po schválení PSP ČR také Senát.[39]

V případech, které jsou specifikovány v 35. článku Ústavy, může dojít k rozpuštění této komory. V takovém případě přebírá zákonodárnou iniciativu Senát, jenž může přijímat v neodkladných věcech zákonná opatření. Výjimkou je, že Senát nemůže přijímat opatření tykající se Ústavy, státního rozpočtu nebo volebních zákonů.

V čele obou komor stojí předseda a místopředsedové, kteří jsou voleni na dobu činnosti dané komory v daném volebním období. V případě PSP ČR na čtyři roky, v případě Senátu ČR na roky dva.[40] Současnou předsedkyní Poslanecké sněmovny je Markéta Pekarová Adamová (TOP 09), předsedou Senátu je Miloš Vystrčil (ODS).

2.1.2. Moc výkonná

Moc výkonnou má podle Ústavy České republiky v rukou prezident a vláda.[41] Prezident je hlavou státu a je volen přímo občany. První taková volba se konala na našem území až v roce 2013, kdy byl takto zvolen Miloš Zeman. Do té doby prezidenta republiky volily obě komory Parlamentu na své společné schůzi.[42]

Volba prezidenta republiky probíhá tajným, všeobecným, rovným a přímým hlasováním jednou za pět let, přičemž pasivní volební právo je stejné jako při volbě do Senátu, tudíž 40 let. Volba prezidenta se koná obdobným způsobem jako do Senátu čili se volí většinovým systémem. Pokud kandidát nezíská v prvním kole nadpoloviční počet hlasů, koná se druhé kolo, do kterého postupují kandidáti s nejvyšší mírou úspěšnosti. Prezident může být zvolen maximálně dvakrát za sebou.[43]

Mezi pravomoci prezidenta patří například jmenovat nebo odvolat předsedu vlády a jednotlivé ministry, rozpustit Poslaneckou sněmovnu, jmenovat soudce nebo podepisovat

[39] Čl. 41 ústavního zákona České národní rady č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky

[40] Čl. 29 ústavního zákona České národní rady č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky

[41] HLAVA TŘETÍ ústavního zákona České národní rady č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky

[42] Zákon č. 275/2012 Sb. Zákon o volbě prezidenta republiky a o změně některých zákonů (zákon o volbě prezidenta republiky)

[43] Čl. 56 a 57 ústavního zákona České národní rady č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky

zákony. Dále prezident zastupuje stát navenek, vyhlašuje volby do obou komor Parlamentu nebo jmenuje a povyšuje generály.[44]

Vrcholným orgánem výkonné moci je vláda, která se skládá z předsedy, místopředsedů a ministrů. Vláda je odpovědná Poslanecké sněmovně, která jí vyslovuje důvěru. Předsedu a jednotlivé ministry jmenuje prezident. Pokud vláda nezíská důvěru Sněmovny, podá premiér prezidentu demisi a prezident tak jmenuje nového předsedu vlády.[45]

Zvyklostní pravidlo je takové, že pověření sestavit vládu dostává lídr, jehož strana zvítězila ve volbách do Sněmovny a má potenciál k sestavení vlády s většinou v Poslanecké sněmovně.

Prezident také může jmenovat úřednickou vládu. Tato vláda (někdy také nazývána jako „vláda odborníků“) je složena hlavně z nestraníků, kteří zemi vedou po určitou dobu. Děje se tak zejména během politických krizí nebo před volbami, kdy dojde k rozpadu koaliční vlády a je potřeba spravovat zemi.[46] V historii samostatné České republiky byly tři – vláda Josefa Tošovského (1998), Jana Fischera (2009 – 2010) a Jiřího Rusnoka (2013 – 2014). První dvě vlády získaly důvěru Poslanecké sněmovny vzhledem ke shodě na politickém spektru, Jiřímu Rusnokovi se toto ovšem nepodařilo vzhledem k neshodě mezi prezidentem Milošem Zemanem a Poslaneckou sněmovnou.[47]

2.1.3. Moc soudní

Podle Ústavy moc soudní vykonávají nezávislé soudy, jejichž nestrannost nesmí nikdo ohrozit. Funkce soudce je pak neslučitelná s funkcemi prezidenta, člena vlády ani jakoukoli jinou funkcí ve státní správě.[48]

Samostatně je v ústavě zmíněn Ústavní soud, který slouží k ochraně ústavnosti. Je složen z 15 soudců, kteří jsou voleni na 10 let. Soudce Ústavního soudu je vždy jmenován prezidentem se souhlasem Senátu. Tento soud rozhoduje buď v plénu, nebo ve čtyřech

[44] Čl. 62 a 63 ústavního zákona České národní rady č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky

[45] Čl. 67 a 68 ústavního zákona České národní rady č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky

[46] Úřednické vlády. *ČT24.cz* [online]. [cit. 2025-06-13]. Dostupné z: https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/archiv/urednicke-vlady-325301

[47] Přehled vlád ČR. *Vláda České republiky* [online]. [cit. 2025-06-07]. Dostupné z: https://vlada.gov.cz/cz/clenove-vlady/historie-minulych-vlad/historie-18014/

[48] Čl. 81 a 82 ústavního zákona České národní rady č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky

tříčlenných senátech.[49] Současným předsedou je Josef Baxa a místopředsedkyněmi Veronika Křesťanová a Kateřina Ronovská.[50]

Ústavní soud rozhoduje o zrušení jednotlivých zákonů, které jsou v rozporu s ústavním pořádkem, dále rozhoduje o stížnostech proti státu, o pochybnostech ohledně zákonů nebo o správnosti rozpuštění politických stran.[51]

Soustavu obecných soudů tvoří Nejvyšší soud (se sídlem v Brně), Nejvyšší správní soud (sídlo taktéž v Brně), dva vrchní soudy (sídlo v Praze a v Olomouci), krajské (celkem osm) a okresní soudy (86 institucí).[52]

Soudce jmenuje prezident republiky bez časového omezení, přičemž se jedná o bezúhonného občana s vysokoškolským vzděláním v právnickém odvětví.[53]

2.1.4. Politické strany

Politické strany jsou v České republice klíčovými aktéry politického života a základními nástroji zastupitelské demokracie. Jejich činnost upravuje zákon o politických stranách. Strany nominují kandidáty do voleb, formují vládní a opoziční bloky a podílejí se na formování veřejné politiky.

V ČR funguje pluralitní stranický systém, který v posledních desetiletích zaznamenal značnou míru proměnlivosti. Mezi tradičně silné strany patří strany koalice SPOLU, tedy Občanská demokratická strana (ODS), Křesťanská a demokratická unie – Československá strana lidová (KDU-ČSL) a TOP 09. Dále bychom zde našli hnutí Starostové a nezávislí (STAN), Pirátskou stranu a ANO 2011, které od roku 2013 sehrává výraznou roli v politice.[54]

Současná politická kultura v ČR se vyznačuje rostoucí občanskou angažovaností, ale i polarizací a nedůvěrou části společnosti v tradiční instituce. Z posledního výzkumu[55] Centra

[49] Čl. 84 ústavního zákona České národní rady č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky

[50] Současní funkcionáři a soudci. *Ústavní soud* [online]. [cit. 2025-06-07]. Dostupné z: https://www.usoud.cz/soucasni-funkcionari-a-soudci

[51] Čl. 87 ústavního zákona České národní rady č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky

[52] Přehled soudů. *Ministerstvo spravedlnosti České republiky* [online]. [cit. 2025-06-07]. Dostupné z: https://msp.gov.cz/soudy

[53] Čl. 93 ústavního zákona České národní rady č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky

[54] Poslanecké kluby. *Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky* [online]. [cit. 2025-06-07]. Dostupné z: https://www.psp.cz/sqw/hp.sqw?k=193

[55] (Ne)spokojenost se stavem vybraných oblastí veřejného života – leden 2025. *Centrum pro výzkum veřejného mínění* [online]. [cit. 2025-06-07]. Dostupné z: https://cvvm.soc.cas.cz/cz/tiskove-zpravy/politicke/hodnoceni-politicke-situace/5938-ne-spokojenost-se-stavem-vybranych-oblasti-verejneho-zivota-leden-2025

pro výzkum veřejného mínění vyplývá, že většina populace je nespokojena s vládou nebo se stavem veřejných financí.

2.1.5. Shrnutí

Politický systém v naší zemi je stabilní a funkční, kladoucí důraz na pluralismus, svobodu projevu, volby a ústavně garantovaná práva občanů. Politický systém ČR slouží jako příklad fungování parlamentní demokracie v postkomunistickém evropském prostoru.[56]

Zodpovězení výzkumné otázky: V České republice jsou mechanismy kontroly moci zakotveny především v Ústavě zaručující základní práva a svobody a v samotné dělbě moci na tři složky. Ústava přesně vymezuje pravomoci jednotlivých složek a jejich vzájemné kontrolní mechanismy. Kontrola exekutivy vychází jak z Parlamentu, tak z Ústavního soudu, který kontroluje i ústavní pravomoci prezidenta.

Prezident má právo veta, což znamená, že může zákon vrátit Poslanecké sněmovně, která však může toto veto prostou většinou (101 poslanců) přehlasovat a zákon tím přijmout.

Poslanecká sněmovna má moc vyslovit vládě nedůvěru, schvaluje státní rozpočet a může zřídit vyšetřovací komise. Ústavní soud má pravomoc přezkoumávat ústavnost zákonů a rušit ty, které jsou v rozporu s Ústavou. Senát kontroluje zákony podstoupené Poslaneckou sněmovnou, které může schválit a podstoupit podpisu prezidentovi, případně zamítnout nebo pozměnit a vrátit je tak do Sněmovny.

Další kontrolní mechanismus představuje Nejvyšší kontrolní úřad, který má právo kontrolovat hospodaření státu, a také ombudsman, jenž chrání práva občanů vůči státní správě.[57]

Ústava také zaručuje svobodu médií, sdružování a petiční právo, což umožňuje, aby občanská společnost a sdělovací prostředky vykonávaly efektivní kontrolu moci.

[56] Czechia. *Eurydice* [online]. [cit. 2025-06-13]. Dostupné z: https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/cs/eurypedia/czechia/politicka-ekonomicka-situace

[57] Postavení a působnost. *Nejvyšší kontrolní úřad* [online]. [cit. 2025-06-17]. Dostupné z: https://www.nku.cz/cz/o-nas/postaveni-a-pusobnost/

2.2. Politický systém Spolkové republiky Německo

Spolková republika Německo (německy *Bundesrepublik Deutschland*) představuje jeden z nejvýznamnějších a nejstabilnějších demokratických států Evropy. Skládá se ze 16 spolkových republik (*Bundesländer*). Každá z těchto zemí disponuje vlastní ústavou a značnou samostatností, především v oblasti samosprávy a legislativy. Každá země si tedy může, do určité míry, určovat vlastní pravidla například v oblasti školství, policie či kultury.[58]

Politický systém je výsledkem vývoje, který byl zásadně ovlivněn zkušenostmi s totalitarismem ve 20. století, zejména nacistickým obdobím v letech 1933 až 1945, kdy byla u moci Národně socialistická německá dělnická strana (NSDAP).[59]

Po konci druhé světové války došlo k rozdělení státu na západní Spolkovou republiku Německo (SRN), která vznikla sloučením okupačních zón Francie, Velké Británie a Spojených států amerických, a východní Německou demokratickou republiku (NDR), která vznikla ze sovětské okupační zóny.[60]

V důsledku těchto zkušeností byl po roce 1949 vytvořen v západním Německu systém, ve kterém se klade důraz na právní stát, decentralizaci, dělbu moci, ochranu základních práv a demokratickou kontrolu moci. Německý model je často označován jako „demokracie bránící se“ (*wehrhafte Demokratie*), což znamená, že stát má nejen povinnost, ale i právní prostředky, jak chránit demokratický pořádek před vnitřními i vnějšími hrozbami.[61]

Německo je parlamentní federativní republika, tvořená šestnácti spolkovými zeměmi (*Bundesländer*), které mají vysokou míru autonomie. Základním právním dokumentem je tzv. Základní zákon (*Grundgesetz*), který vstoupil v platnost 23. května 1949 jako dočasná ústava Západního Německa, ale po znovusjednocení Německa v roce 1990 se stal ústavou celého státu.[62]

Základní zákon stanovuje principy demokratického právního státu, ochranu lidských práv a dělbu moci. Zároveň se jedná o nejsilnější právní předpis Německa, přičemž změna

[58] Německo – profil členské země EU. *Evropská unie* [online]. [cit. 2025-06-07]. Dostupné z: https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/eu-countries/germany_cs

[59] KATUNINEC, Milan. *Spolková republika Nemecko (politický systém a politický vývoj)*. Trnava: Filozofická fakulta Trnavskej univerzity v Trnave, 2009, s. 8.

[60] Tamtéž, s. 11.

[61] PREAMBULE a Čl. 1 Základního zákona Spolkové republiky Německo ze dne 23. května 1949

[62] Před 75 lety začala vznikat německá ústava. Po hrůzách nacismu zajistila nedotknutelnost lidské důstojnosti. *ČT24.cz* [online]. [cit. 2025-06-07]. Dostupné z: https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/svet/pred-75-lety-zacala-vznikat-nemecka-ustava-po-hruzach-nacismu-zajistila-nedotknutelnost-lidske-dusto-3334

tohoto zákona vyžaduje souhlas dvou třetin poslanců Spolkového sněmu i Spolkové rady.[63] Jeho zvláštností je tzv. věčná klauzule (článek 79, odst. 3), podle níž nelze změnit základní principy demokratického a federálního státu, aniž by došlo k porušení samotné podstaty ústavy.

Politický systém Německa je založen na rovnováze mezi jednotlivými složkami státní moci, rigidních ústavních principech a respektu k lidským právům a svobodám. Základní zákon dále stanovuje, že veškerá moc pramení z lidu, který ji vykonává skrze volby a hlasování.[64]

2.2.1. Moc zákonodárná

Zákonodárná moc je v Německu rozdělena mezi dva na sobě nezávislé orgány – Spolkový sněm (*Bundestag*) a Spolkovou radu (*Bundesrat*). Některé zdroje uvádějí[65], že se jedná o dvě komory legislativní moci, avšak jiné zdroje uvádí[66], že se jedná o dva samostatné orgány. Bundestag je voleným orgánem, zatímco Bundesrat je složen ze zástupců jednotlivých spolkových zemí a zabývá se zejména ochranou zájmů jednotlivých států.

Spolkový sněm je nejvyšším zákonodárným orgánem a jeho členové jsou voleni občany Německa ve všeobecných, rovných a přímých volbách na čtyřleté období. Aktivní i pasivní volební právo je stanoveno na 18 let.[67]

Volby probíhají podle kombinovaného volebního systému, který propojuje prvky poměrného zastoupení s většinovým systémem. Spolkový sněm se skládá z 630 členů (od roku 2025), přičemž se volí ve dvou stupních. Němečtí voliči volí do Spolkového sněmu pomocí specifického poměrného systému, který jim zároveň umožňuje ovlivnit složení parlamentu. Každý volič má dva hlasy – prvním vybírá kandidáta v obvodu většinovým způsobem, druhým hlasuje pro stranu. Rozdělení mandátů mezi strany se však odvíjí od druhých hlasů. Nejprve jsou zvoleni kandidáti s podporou v obvodech, zbytek míst se doplňuje z kandidátních listin stran podle poměrného klíče.[68]

---

[63] Čl. 79 Základního zákona Spolkové republiky Německo ze dne 23. května 1949

[64] Čl. 20 Základního zákona Spolkové republiky Německo ze dne 23. května 1949

[65] Bundesrat. *Bundeszentrale für politische Bildung* [online]. [cit. 2025-06-13]. Dostupné z: https://www.bpb.de/kurz-knapp/lexika/politiklexikon/17237/bundesrat/

[66] KATUNINEC, Milan. *Spolková republika Nemecko (politický systém a politický vývoj)*. Trnava: Filozofická fakulta Trnavskej univerzity v Trnave, 2009. s. 14

[67] Čl. 38 Základního zákona Spolkové republiky Německo ze dne 23. května 1949

[68] Volby. *Deutscher Bundestag* [online]. [cit. 2025-06-07]. Dostupné z: https://www.bundestag.de/cz/wahlen

Spolkový sněm schvaluje zákony, rozpočet, kontroluje vládu a účastní se volby spolkového kancléře. Stejně jako v českém prostředí zřizuje Spolkový sněm výbory a komise. Zajímavostí je, že každé volební období začíná tím, že vládnoucí strany sestavují nový jednací řád.[69]

Spolková rada je dalším orgánem legislativy a zastupuje jednotlivé spolkové země. Její členové nejsou voleni přímo, ale jsou jmenováni vládami jednotlivých zemí. Rada se podílí na legislativním procesu, zejména v oblastech, které se dotýkají kompetencí spolkových zemí. V určitých případech může její nesouhlas zabránit přijetí zákona. Každá země má jiný počet členů v závislosti na tom, kolik v ní žije obyvatel.[70]

2.2.2. Moc výkonná

Hlavou státu je spolkový prezident (*Bundespräsident*), který má především reprezentativní funkci. Je volen Spolkovým shromážděním (*Bundesversammlung*), jež je tvořeno členy Spolkového sněmu a zástupci jednotlivých zemských parlamentů. Stejně jako v České republice je funkční období hlavy státu pětileté s možností jednoho opakování.[71]

Prezident nesmí být členem jiného aparátu státní správy (tedy členem Spolkového sněmu nebo Spolkové rady, členem vlády nebo soudcem).[72]

Z hlediska pravomocí jmenuje kancléře, podepisuje zákony, jmenuje federální soudce a má pravomoc udělovat milosti.[73] Obdobně jako u nás má ale větší část rozhodujících pravomocí spolková vláda a parlament. V případě uvolnění úřadu přebírá tyto pravomoci předseda Spolkové rady.[74] Současným prezidentem je ve druhém volebním období Frank-Walter Steinmeier.

Výkonnou moc v Německu dále zastupuje spolková vláda v čele se spolkovým kancléřem (*Bundeskanzler*), který je fakticky nejmocnější politickou postavou v zemi a spolkovými ministry, kteří mají na starosti jednotlivá ministerstva.[75]

---

[69] KATUNINEC, Milan. *Spolková republika Nemecko (politický systém a politický vývoj)*. Trnava: Filozofická fakulta Trnavskej univerzity v Trnave, 2009. s. 15

[70] Čl. 51 a 52 Základního zákona Spolkové republiky Německo ze dne 23. května 1949

[71] Čl. 54 Základního zákona Spolkové republiky Německo ze dne 23. května 1949

[72] Čl. 55 Základního zákona Spolkové republiky Německo ze dne 23. května 1949

[73] Čl. 60 Základního zákona Spolkové republiky Německo ze dne 23. května 1949

[74] Čl. 61 Základního zákona Spolkové republiky Německo ze dne 23. května 1949

[75] Čl. 62 Základního zákona Spolkové republiky Německo ze dne 23. května 1949

Kancléře volí Spolkový sněm na návrh prezidenta, a to prostou většinou hlasů jeho členů. Po jeho schválení Spolkovým sněmem dochází ještě k oficiálnímu jmenování od prezidenta.[76] Kancléř určuje směřování vládní politiky a odpovídá za její provádění, každý ministr má dále zodpovědnost za své ministerstvo a za gesci, kterou spravuje.[77]

Prezident na návrh kancléře jmenuje a odvolává federální ministry, kteří řídí jednotlivé resorty, obdobně je tomu i v českém systému.[78]

Vláda jako celek nese odpovědnost vůči parlamentu a může být odvolána prostřednictvím konstruktivního vyslovení nedůvěry – tedy pouze tehdy, když parlament současně zvolí nového kancléře. Prezident v tomto případě musí nového kancléře jmenovat.[79]

Současným kancléřem je předseda CDU Friedrich Merz, který byl zvolen 6. května 2025. Poprvé v historii moderního Německa se stalo, že kancléř byl zvolen až na druhý pokus, jelikož při první volbě nezískal potřebný počet hlasů.[80]

2.2.3. Moc soudní

Soudní moc je v Německu nezávislá a dělí se na několik větví podle typů agendy – správní, občanské, trestní, pracovní a sociální soudy.

Na vrcholu systému stojí Spolkový ústavní soud (*Bundesverfassungsgericht*) a jeho hlavní úlohou je dohlížet na ústavnost zákonů, chránit základní práva občanů a řešit kompetenční spory mezi ústavními orgány. Tento soud má v Německu výjimečné postavení a jeho rozhodnutí jsou závazná pro všechny státní orgány i jednotlivce. Soudci jsou nezávislí a podléhají zákonu.[81]

[76] Čl. 63 Základního zákona Spolkové republiky Německo ze dne 23. května 1949

[77] Čl. 65 Základního zákona Spolkové republiky Německo ze dne 23. května 1949

[78] Čl. 64 Základního zákona Spolkové republiky Německo ze dne 23. května 1949

[79] KATUNINEC, Milan. *Spolková republika Nemecko (politický systém a politický vývoj)*. Trnava: Filozofická fakulta Trnavskej univerzity v Trnave, 2009. s. 24-25

[80] Spolkový sněm zvolil Merze kancléřem, ale až na druhý pokus. *ČT24.cz* [online]. [cit. 2025-06-07]. Dostupné z: https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/svet/merz-necekane-neziskal-v-prvnim-kole-volby-kanclere-dost-hlasu-360718

[81] KATUNINEC, Milan. *Spolková republika Nemecko (politický systém a politický vývoj)*. Trnava: Filozofická fakulta Trnavskej univerzity v Trnave, 2009. s. 20-21

2.2.4. Politické strany

Významnou roli v politickém systému hrají politické strany, které jsou podle Základního zákona nezbytnou součástí demokratického procesu. Jejich úkolem je formovat politickou vůli lidu, podílet se na tvorbě politiky a kandidovat ve volbách na všech úrovních. Německý stranický systém je dlouhodobě stabilní, i když v posledních desetiletích došlo k jeho postupné fragmentaci. Zakládání stran je podle zákona svobodné, avšak musí odpovídat demokratickým principům.[82]

Tradičně dominantními stranami jsou Křesťanskodemokratická unie (CDU) spolu se sesterskou Křesťansko-sociální unie Bavorska (CSU), přičemž tyto dvě strany již řadu let vystupují pod koalicí CDU/CSU, a Sociálnědemokratická strana Německa (SPD).

V současnosti však významně rostou i další subjekty, jako jsou Zelení (Bündnis 90/Die Grünen), Svobodná demokratická strana (FDP), Levice (Die Linke) či Alternativa pro Německo (AfD), která v posledních volbách do Spolkového sněmu významně posílila a je považována za pravicově extremistickou.[83]

Z hlediska politické kultury se Německo vyznačuje vysokou mírou participace. Občané se aktivně zapojují nejen do voleb, ale i do veřejných debat, demonstrací a občanských iniciativ.[84]

2.2.5. Shrnutí

Politický systém je navržen tak, aby poskytoval maximální ochranu demokracii, bránil koncentraci moci a umožňoval širokou participaci obyvatelstva. Díky těmto principům je německý politický systém považován za jeden z nejstabilnějších a nejefektivnějších demokratických režimů na světě.

Zodpovězení výzkumné otázky: Německý politický systém má velmi silný kontrolní mechanismus, který vychází ze Základního zákona. Tento zákon přesně dělí moc mezi spolkové a zemské orgány a zároveň mezi jednotlivé složky státní moci.

Ústavní soud má klíčovou roli při ochraně ústavy – může přezkoumávat jak spolkové, tak zemské zákony a v případě rozporu s ústavou je zrušit. Dále, Základní zákon ve svém 21.

[82] Čl. 21 Základního zákona Spolkové republiky Německo ze dne 23. května 1949

[83] Volby v Německu vyhrál konzervativní blok CDU/CSU. Východ ovládla AfD. *Novinky.cz* [online]. [cit. 2025-06-07]. Dostupné z: https://www.novinky.cz/clanek/volby-nemecko-2025-online-40510164

[84] Volební účast v Německu trhala rekordy. *Novinky.cz* [online]. [cit. 2025-06-07]. Dostupné z: https://www.novinky.cz/clanek/volby-volebni-ucast-v-nemecku-trhala-rekordy-40510285

článku umožňuje Ústavnímu soudu zakázat politické strany, pokud podkopávají demokratické principy, což v českém prostředí není možné a pravomoci v tomto má jen Nejvyšší správní soud, který tak činí na návrh vlády. Ústavní zakotvení v České republice v tomto ohledu není.

Spolkový sněm má moc kontrolovat spolkovou vládu, schvaluje zákony, rozpočet a může vyjádřit nedůvěru kancléři (konstruktivní nedůvěrou, což znamená, že zároveň musí zvolit jeho nástupce).

Kontrolu doplňuje Spolkový účetní dvůr starající se o dohled nad veřejnými financemi a hodnotí efektivitu a účelnost vydaných peněz (nejvíce ze strany spolkové vlády).[85] Nedílnou součástí kontroly jsou i svobodné sdělovací prostředky, které mají právo informovat veřejnost o rozhodování státu.

[85] About us. *Bundesrechnungshof* [online]. [cit. 2025-06-17]. Dostupné z: https://www.bundesrechnungshof.de/EN/1_about_us/about_us_node.html

2.3. Politický systém Italské republiky

Italská republika (italsky *Repubblica Italiana*) je demokratický stát založený na parlamentním systému vlády. Její politický systém vznikl po druhé světové válce jako výsledek historického zlomu. Jednak došlo ke svržení fašistického režimu Benita Mussoliniho, který vládl v Itálii v letech 1922 – 1943, a dále k zániku monarchie. V roce 1946 proběhlo referendum, v němž se Italové vyslovili pro zrušení monarchie a pro vznik republiky.[86] V roce 1948 vstoupila v platnost nová demokratická ústava, která stanovila základy současného italského politického systému. Ústava klade důraz na svrchovanost lidu, dělbu moci, ochranu základních práv a pluralitní demokracii.[87]

Itálie je jednotný stát s regionální autonomií – území státu se člení na 20 regionů, z nichž pět má zvláštní autonomní statut (např. Sicílie, Sardinie nebo Jižní Tyrolsko), což jim poskytuje širší pravomoci zejména v oblasti legislativy a financí.[88] V rámci evropského kontextu jsou pro italský systém typické časté politické krize, střídání vlád a roztříštěnost stranické scény. Přesto zůstává tato země demokraticky stabilní.[89]

Politický systém Itálie je postaven na rovnováze mezi výkonnou, zákonodárnou a soudní mocí, přičemž dominantní roli v zákonodárném procesu hraje parlament. Všem občanům bez výjimky jsou garantována základní práva a sociální jistoty. Zajímavostí je, že v 7. článku ústavy se píše o svrchovanosti státu a katolické víry, přičemž poměr mezi Vatikánem a Italskou republikou je upraven Lateránskými smlouvami.

2.3.1. Moc zákonodárná

Zákonodárnou moc vykonává parlament (*il Parlamento*), který je dvoukomorový a tvoří jej Poslanecká sněmovna (*Camera dei deputati*) a Senát republiky (*Senato della Repubblica*).[90]

Poslanecká sněmovna má 400 členů (po reformě z roku 2020, předtím se volilo 630 členů), kteří jsou voleni na pět let ve všeobecných volbách. Volby probíhají zvláštním

[86] Itálie. *BusinessInfo.cz* [online]. [cit. 2025-06-07]. Dostupné z: https://www.businessinfo.cz/navody/italie-souhrnna-teritorialni-informace

[87] Článek 1 Ústavy Italské republiky ze dne 22. prosince 1947

[88] Itálie. *BusinessInfo.cz* [online]. [cit. 2025-06-07]. Dostupné z: https://www.businessinfo.cz/navody/italie-souhrnna-teritorialni-informace

[89] Veronika Lefrancois: Vládní krize, jaká může vzniknout jen v Itálii. *Český rozhlas* [online]. [cit. 2025-06-07]. Dostupné z: https://plus.rozhlas.cz/veronika-lefrancois-vladni-krize-jaka-muze-vzniknout-jen-v-italii-8405744

[90] Článek 55 Ústavy Italské republiky ze dne 22. prosince 1947

systémem a značně se odlišují od českého systému. Prvních 147 mandátů se obsazuje v jednomandátových volebních obvodech většinovým systémem (znamená to, že do sněmovny se dostane kandidát s největším počtem hlasů), dalších 245 mandátů se přiděluje na základě celostátního poměrného zastoupení ve vícemandátových volebních obvodech a posledních 8 mandátů připadá na zahraniční teritoria, kde se volí taktéž na základě poměrného systému.[91]

Senát má 200 členů (také po reformě), kteří jsou rovněž voleni na pět let. Pasivní volební právo činí 25 let. Výjimku tvoří doživotně jmenovaní senátoři, které jmenuje prezident, přičemž každé volební období jich může jmenovat maximálně pět. Dalším doživotně jmenovaným senátorem je bývalý prezident republiky. Každý územní celek státu má určený počet senátorů na základě počtu obyvatel.[92]

Obě komory mají rovnocenné pravomoci, což znamená, že zákony musí být schváleny v identickém znění oběma komorami – tzv. dokonalý bikameralismus.[93] Ústava dále zmiňuje, že každá komora jmenuje svého předsedu a místopředsedy, schůze jsou veřejné. Zákonodárnou iniciativu mají obě komory, přičemž zákony schvaluje prezident, který má, jako v českém politickém systému, právo zákon vetovat. V mimořádných případech (např. válečný stav) může zákonodárnou iniciativu převzít vláda a vydávat dekrety bez souhlasu Parlamentu. Zajímavostí je také, že prezident republiky může vyhlašovat amnestie pouze se souhlasem Parlamentu.[94]

2.3.2. Moc výkonná

Výkonnou moc v Itálii vykonávají prezident republiky a vláda (ministerská rada).

Prezident republiky (*Presidente della Repubblica*) je hlavou státu a představuje garanci jednoty a ústavnosti. Je volen na sedmileté období v nepřímých volbách. Prezidenta volí tajně Parlament na společné schůzi obou komor (stejně tomu bylo i v České republice před rokem

[91] Článek 56 Ústavy Italské republiky ze dne 22. prosince 1947

[92] Článek 57 Ústavy Italské republiky ze dne 22. prosince 1947

[93] Část první – O bikameralismu. *Senát PČR* [online]. [cit. 2025-06-07]. Dostupné z: https://www.senat.cz/informace/z_historie/studie/sbornik/c1.php?ke_dni=10.5.2025&O=8

[94] Titul 1, oddíl 2 Ústavy Italské republiky ze dne 22. prosince 1947

2013) a ke zvolení je potřeba dvoutřetinový počet hlasů.[95] Prezidentem může být zvolen občan, který dosáhl věku 50 let, přičemž dochází k neslučitelnosti s jinou funkcí.[96]

Prezident jmenuje předsedu vlády a ministry, vyhlašuje volby, ratifikuje mezinárodní smlouvy, má právo rozpustit parlament, předsedá Nejvyšší radě soudnictví a může udělovat milosti. Zajímavostí je, že prezident může rozpustit Parlament, ale pouze do doby, než bude v úřadu setrvávat posledních šest měsíců.[97] V případě uvolnění úřadu, vykonává tyto pravomoci předseda Senátu.[98]

Současnou hlavou státu je ve druhém volebním období Sergio Mattarella. Prezidentem se stal poprvé v roce 2015. Po uplynutí sedmiletého mandátu se původně nechtěl ucházet o znovuzvolení. Vzhledem k tomu, že se zákonodárcům nepodařilo vybrat nového kandidáta, nakonec souhlasil s pokračováním ve funkci i během druhého volebního období.[99]

Vláda (*il Governo*) tvořená předsedou vlády (*Presidente del Consiglio dei Ministri*) a ministry, kteří spravují své úřady, je hlavním orgánem výkonné moci. V ústavě se místo termínu vláda také vyskytuje termín Ministerská rada. Předsedu vlády jmenuje prezident republiky. Podmínkou vládnutí kabinetu je získání důvěry obou komor parlamentu. Pokud důvěru jedné nebo obou komor nezíská, musí podat demisi.[100]

Vláda je odpovědná za řízení státní politiky, vydává dekrety, připravuje návrhy zákonů a zajišťuje správu státu. Předseda vlády je klíčovou postavou italské politiky, přestože jeho pravomoci jsou do určité míry omezeny kolektivní odpovědností kabinetu a parlamentní kontrolou.[101]

V posledních letech stojí v čele italské vlády Giorgia Meloniová, vůdkyně pravicové strany Fratelli d'Italia (FdI). Premiérkou se stala po parlamentních volbách v roce 2022, v nichž její strana zvítězila jako nejsilnější subjekt pravicové koalice. Meloniová je první ženou v historii Itálie, která zastává post premiérky. Její vláda se zaměřuje především na omezování nelegální

[95] Článek 83 Ústavy Italské republiky ze dne 22. prosince 1947
[96] Článek 84 Ústavy Italské republiky ze dne 22. prosince 1947
[97] Článek 87 a 88 Ústavy Italské republiky ze dne 22. prosince 1947
[98] Článek 86 Ústavy Italské republiky ze dne 22. prosince 1947
[99] SERGIO MATTARELLA. *Seznam zprávy* [online]. [cit. 2025-06-07]. Dostupné z: https://www.seznamzpravy.cz/tag/sergio-mattarella-24562
[100] Článek 94 Ústavy Italské republiky ze dne 22. prosince 1947
[101] Článek 95 Ústavy Italské republiky ze dne 22. prosince 1947

migrace, podporu tradičních hodnot a posilování italské suverenity v rámci Evropské unie. Její styl vlády a politické postoje vyvolávají různé reakce na domácí i zahraniční scéně.[102]

2.3.3. Moc soudní

Soudní moc v Itálii je nezávislá a vykonávají ji obecné soudy, kasační soudy a Ústavní soud (*Corte costituzionale*). Právní stát a rovnost před zákonem jsou garantovány ústavou. Pravomoc je vykonávána pouze jménem lidu.[103]

Ústavní soud se skládá z 15 soudců, z nichž pět jmenuje prezident republiky, pět parlament a pět nejvyšší soudní orgány na dobu devíti let. Soudcem ústavního soudu se může stát pouze ten, kdo má praxi alespoň 20 let. Soud rozhoduje o souladu zákonů s ústavou, o kompetenčních sporech mezi státními institucemi, o ústavních stížnostech a také může přezkoumávat referenda. Jeho rozhodnutí jsou závazná pro všechny orgány státu.[104]

Nejvyšší kasační soud (*Corte di Cassazione*) je nejvyšším soudem v oblasti civilního a trestního práva a zajišťuje jednotný výklad zákona na celostátní úrovni. Další specializované soudy řeší správní, daňovou nebo pracovní agendu. Soudci mají silně chráněný status, který zajišťuje jejich nezávislost.[105]

2.3.4. Politické strany

Italský politický systém je dlouhodobě charakteristický značnou roztříštěností stranického systému, častými koaličními vládami a výkyvy ve voličské podpoře. Zákonem je zaručen pluralismus politických sil a svoboda sdružování. Strany hrají klíčovou roli při formování vlády, politických programů a při reprezentaci občanů.[106]

Tradiční rozdělení na levicové a pravicové bloky bylo v posledních desetiletích oslabeno nástupem populistických a antisystémových stran. V posledních letech získaly značnou

[102] GIORGIA MELONI. *Seznam zprávy* [online]. [cit. 2025-06-07]. Dostupné z: https://www.seznamzpravy.cz/tag/giorgia-meloni-69523

[103] Článek 101 Ústavy Italské republiky ze dne 22. prosince 1947

[104] Článek 135 Ústavy Italské republiky ze dne 22. prosince 1947

[105] Vnitrostátní systémy soudní moci - Itálie. *Portál evropské e-Justice* [online]. [cit. 2025-06-07]. Dostupné z: https://e-justice.europa.eu/topics/taking-legal-action/legal-systems-eu-and-national/national-justice-systems/it_cs

[106] Článek 49 Ústavy Italské republiky ze dne 22. prosince 1947

podporu strany jako vládnoucí *Fratelli d'Italia* (FdI), Liga (Lega), Hnutí pěti hvězd (*Movimento 5 Stelle*) nebo Demokratická strana (*Partito Democratico*).[107]

Politická kultura v Itálii je živá, s vysokou mírou veřejné angažovanosti, ale také s častými projevy nedůvěry v instituce a výzvami k reformám. V roce 2025 je častým tématem navržená reforma voleb a jmenování premiéra z pera současné premiérky. Počítá se s tím, že by občané přímo vybírali premiéra.[108]

Navzdory častým vládním krizím zůstává politický systém Itálie pluralitní, demokratický a poměrně stabilní. [109]

2.3.5. Shrnutí

V kontextu výuky základů společenských věd nabízí Italská republika příklad značně komplikovaného, ale funkčního parlamentního systému, který reflektuje bouřlivé historické, kulturní i regionální rozmanitosti tohoto státu.

Zodpovězení výzkumné otázky: Italská Ústava taktéž přesně vymezuje moc zákonodárnou, výkonnou a soudní a zároveň vytváří soustavu kontrolních mechanismů, které mají zabránit zneužití moci. Ústavní soud má klíčovou kontrolní roli — přezkoumává ústavnost přijatých zákonů a v případě rozporu s Ústavou má moc je zrušit (obdobně je tomu i v České republice). Tím zabraňuje legislativě a exekutivě překračovat své pravomoci.

Kontrolu exekutivy vykonává také Parlament (Poslanecká sněmovna a Senát), a to jak prostřednictvím schvalování rozpočtu, tak pomocí vyšetřovacích komisí, interpelací a hlasování o důvěře. Ústava dále zaručuje nezávislost soudní moci, která má moc přezkoumávat legalitu aktů státní správy a chránit práva občanů.

Účetní dvůr má důležitou kontrolní funkci při hospodaření s veřejnými financemi, dohlíží na správné použití státního rozpočtu a má pravomoc zahájit řízení v případě nesrovnalostí (obdobně jako v SRN). Kontrolu moci doplňuje i svoboda tisku, sdružování a

[107] Parlamentní volby v Itálii vyhrál blok s Meloniovou v čele. Její krajně pravicová strana má 26 procent hlasů. *IRozhlas.cz*[online]. [cit. 2025-06-07]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-svet/italie-parlamentni-volby-vysledky-vitez-pravice-meloniova_2209260804_ban

[108] Přímo volený premiér, automatická většina v parlamentu. Itálie řeší návrh Meloniové. *Novinky.cz* [online]. [cit. 2025-06-07]. Dostupné z: https://www.novinky.cz/clanek/zahranicni-evropa-primo-voleny-premier-automaticka-vetsina-v-parlamentu-italie-resi-navrh-navrh-meloniove-40476971

[109] Veronika Lefrancois: Vládní krize, jaká může vzniknout jen v Itálii. *Český rozhlas* [online]. [cit. 2025-06-07]. Dostupné z: https://plus.rozhlas.cz/veronika-lefrancois-vladni-krize-jaka-muze-vzniknout-jen-v-italii-8405744

právo na petici, které umožňují médiím, opozici a občanské společnosti upozorňovat na zneužití moci a vyvíjet tlak na mocenské složky, aby jednaly v souladu se zákony.

2.4. Politický systém Francouzské republiky

Francouzská republika (francouzsky *République française*) je unitární stát s poloprezidentským systémem vlády, který kombinuje prvky parlamentní a prezidentské demokracie. Politický systém současné Francie je vymezen Ústavou Páté republiky (*Constitution de la Cinquième République*), která byla přijata v roce 1958 za prezidenta Charlese de Gaulla, což z ní činí druhou nejdéle platnou ústavu od roku 1789. Tato ústava představovala zásadní obrat od předchozích ústavních režimů, neboť posílila postavení výkonné moci, především prezidenta, jako reakci na dlouhodobou politickou nestabilitu a slabost výkonné moci během předchozích republik.[110]

Pátá francouzská republika tak představuje poloprezidentský model, v němž prezident disponuje rozsáhlými pravomocemi, ale zároveň existuje parlamentní odpovědnost vlády vůči Národnímu shromáždění. Tento systém umožňuje určitou flexibilitu – v závislosti na výsledcích voleb a rozložení politických sil může fungovat spíše jako prezidentský nebo parlamentní režim.[111]

Francie je unitární stát rozdělený do 18 administrativních regionů (z toho 13 v evropské části a pět v zámořských oblastech), přičemž regiony a další územněsprávní jednotky (kraje, oblasti a obce) mají omezenou samosprávu.[112] Ústava garantuje decentralizaci, avšak hlavní moc zůstává soustředěna v rukou centrální vlády.[113]

Politický systém Francie stojí na principech sekularismu, rovnosti, svobody a bratrství, které jsou zakotveny nejen v Ústavě. Významným rysem francouzské politiky je také silná úloha státu v řízení společnosti a hospodářství, stejně jako důraz na jednotu a integritu republiky. Principem republiky je *vláda lidu, lidem a pro lid*.[114]

2.4.1. Moc zákonodárná

Zákonodárná moc ve Francii náleží dvoukomorovému parlamentu, který tvoří Národní shromáždění (*Assemblée nationale*) a Senát (*Sénat*).[115]

---

[110] PEROTTINO, Michel. *Francouzský politický systém*. Praha: Slon, 2005. s. 9

[111] Francie. *BussinesInfo.cz* [online]. [cit. 2025-06-09]. Dostupné z: https://www.businessinfo.cz/navody/francie-souhrnna-teritorialni-informace/2/

[112] Článek 72 Ústavy Francouzské republiky ze dne 4. října 1958

[113] Článek 1 Ústavy Francouzské republiky ze dne 4. října 1958

[114] Článek 2 Ústavy Francouzské republiky ze dne 4. října 1958

[115] PEROTTINO, Michel. *Francouzský politický systém*. Praha: Slon, 2005. s. 133

Národní shromáždění je dolní komorou parlamentu. Počet poslanců je stanoven na 577 poslanců (toto číslo nelze překročit), kteří jsou voleni ve dvoukolových většinových volbách na pět let. Aktivní i pasivní volební právo je 18 let.[116] Podobný princip platí u nás například u voleb do Senátu, avšak tento systém upřednostňuje silnější a větší strany a podporuje vznik stabilních vlád.

Shromáždění má rozhodující postavení v zákonodárném procesu – navrhuje a schvaluje zákony, kontroluje vládu, může vyslovit vládě nedůvěru nebo vyhlašuje válečný stav.[117] Zároveň platí, že předseda této komory je volen na dobu neurčitou.[118]

Senát, horní komora francouzského Parlamentu, má 348 členů, kteří jsou voleni nepřímo pomocí zástupců místních samospráv na šestileté období, přičemž každé tři roky se volí polovina senátorů.[119] Senát má méně významné pravomoci než Národní shromáždění. V případě neshody obou komor o konečném znění zákona má poslední slovo dolní komora.[120] Předseda Senátu je volen vždy, když se konají nové volby, což znamená, že jeho mandát je tříletý.[121] Pasivní volební právo je stanoveno na 24 let, přičemž aktivním volebním právem disponují tzv. velcí voliči (*grands électeurs*), což jsou zástupci měst a obcí, členové rad vyšších samosprávních celků nebo poslanci Národního shromáždění.[122] Pro porovnání, jedná se o podobný systém jako při volbě prezidenta USA. Jedná se tedy o nepřímou volbu, kde občané nejprve vybírají ve volbách tyto „velké voliče“, kteří následně volí členy Senátu.

Parlament se podílí i na schvalování rozpočtu a může kontrolovat činnost vlády prostřednictvím interpelací, vyšetřovacích komisí či slyšení.[123]

2.4.2. Moc výkonná

Výkonná moc ve Francii je rozdělena mezi prezidenta a vládu, přičemž prezident disponuje větším množstvím pravomocí, než tomu bylo v předchozích státech. Konkrétní pravomoci prezidenta a premiéra jsou popsány níže.

---

[116] Článek 24 Ústavy Francouzské republiky ze dne 4. října 1958
[117] Článek 34 Ústavy Francouzské republiky ze dne 4. října 1958
[118] Článek 32 Ústavy Francouzské republiky ze dne 4. října 1958
[119] Článek 24 Ústavy Francouzské republiky ze dne 4. října 1958
[120] PEROTTINO, Michel. *Francouzský politický systém*. Praha: Slon, 2005. s. 151
[121] Článek 32 Ústavy Francouzské republiky ze dne 4. října 1958
[122] The senatorial elections. *Sénat* [online]. [cit. 2025-06-09]. Dostupné z: https://www.senat.fr/lng/en/senators/the-senatorial-elections.html
[123] Článek 34 Ústavy Francouzské republiky ze dne 4. října 1958

Prezident republiky (*Président de la République*) je hlavou státu a je volen přímo občany na pětileté funkční období, přičemž nesmí být zvolen vícekrát než dvakrát po sobě.[124] Přímá volba prezidenta byla zavedena v roce 1962, čímž se zásadně posílila jeho legitimita i postavení.[125] Volí se většinovým systémem volby, nejčastěji je tedy volba dvoukolová.

Prezident disponuje širokými pravomocemi, které jsou stanoveny v článcích 8 až 15 Ústavy Francouzské republiky. Mezi prezidentovy pravomocí patří jmenování předsedy vlády, které je čistě na jeho uvážení, a předsedání při zasedání Rady ministrů. Co se týče jmenování premiéra, prezident vybere buď svého kandidáta, který musí získat důvěru dolní komory, nebo se jedná o kandidáta, který pochází z nejsilnější strany v Národním shromáždění.[126]

Dále má právo rozpustit Národní shromáždění, vyhlašuje referenda a v krizových situacích může na základě článku 16 Ústavy převzít mimořádně moc, což mu zaručuje neomezené pravomoci, kromě rozpuštění Národního shromáždění. Rovněž rozhoduje o použití jaderních zbraní, je vrchním velitelem ozbrojených sil a reprezentuje Francii na mezinárodní scéně.[127]

V případě tzv. kohabitace, kdy prezident a většina v parlamentu pocházejí z jiných politických stran, dochází k posílení role předsedy vlády a prezident je nucen se více omezit na své reprezentační a zahraničněpolitické funkce.[128]

Předsedu vlády sice jmenuje na základě vlastního uvážení prezident, ale odpovědnost celé vlády je k Národnímu shromáždění. Vláda řídí vnitřní i zahraniční politiku státu, zajišťuje výkon zákonů a odpovídá za běžný chod státní správy. Ministři jsou jmenováni, případně odvoláváni prezidentem na návrh premiéra. Vláda může být odvolána prostřednictvím vyslovení nedůvěry Národním shromážděním.[129] Vláda Francouzské republiky de facto řídí jednotlivá zasedání Národního shromáždění, kde se předkládají zákony vzešlé z vlády. Premiér je nejbližším spolupracovníkem prezidenta a prezident podle Ústavy řídí moc výkonnou skrze svého premiéra.[130]

[124] Článek 6 Ústavy Francouzské republiky ze dne 4. října 1958
[125] PEROTTINO, Michel. *Francouzský politický systém*. Praha: Slon, 2005. s. 83
[126] Tamtéž, s. 95-96.
[127] HLAVA II. Ústavy Francouzské republiky ze dne 4. října 1958
[128] PEROTTINO, Michel. *Francouzský politický systém*. Praha: Slon, 2005. s. 96
[129] HLAVA III. Ústavy Francouzské republiky ze dne 4. října 1958
[130] PEROTTINO, Michel. *Francouzský politický systém*. Praha: Slon, 2005. s. 117.

Současným prezidentem republiky je Emmanuel Macron (znovuzvolen v roce 2022), premiérem je od 13. prosince 2024 François Bayrou – politik s bohatými zkušenostmi z národní i mezinárodní politiky, který zastával i funkci europoslance za Francii.[131]

2.4.3. Moc soudní

Soudní moc ve Francii je nezávislá a rozdělená na dvě větve – soudy obecné a správní. Systém obecné justice řeší civilní a trestní věci, správní justice pak spory mezi občany a veřejnou správou.[132] Vrcholem správní oblasti soudnictví je Státní rada (*Conseil d'État*), která má i poradní funkci pro vládu, jež se musí řídit jejími nařízeními.[133]

Specifickým orgánem je Ústavní rada (*Conseil constitutionnel*), která dohlíží na ústavnost zákonů, především před jejich vyhlášením, a rozhoduje o regulérnosti voleb a referend. Má devět členů jmenovaných na devět let – tři jmenuje prezident republiky, tři předseda Senátu a tři předseda Národního shromáždění. Bývalí prezidenti Francie jsou členy Ústavní rady doživotně, pokud se této funkce nevzdají.[134]

Mezi pravomoci Ústavní rady patří kontrola ústavnosti jednotlivých zákonů, kontrola průběhu voleb a referend nebo posuzování slučitelnosti veřejných funkční. Neméně důležitá je také poradní role Ústavní rady, což znamená, že prezident republiky se může na tento orgán obrátit s žádostí o stanovisko v případě sporných ústavních otázek.[135]

Ústavní soudní přezkum je ve Francii specifický tím, že neprobíhá v rámci klasické soudní soustavy, ale je koncentrován právě v Ústavní radě, jejíž rozhodnutí jsou definitivní a závazná pro všechny orgány státní správy.[136]

---

[131] Francie má nového premiéra. „Macronův výsměch," durdí se opozice. *Seznam zprávy* [online]. [cit. 2025-06-09]. Dostupné z: https://www.seznamzpravy.cz/clanek/zahranicni-francie-ma-noveho-premiera-opozice-mluvi-o-macronove-vysmechu-266423

[132] Vnitrostátní systémy soudní moci - Francie. *Portál evropské e-Justice* [online]. [cit. 2025-06-09]. Dostupné z: https://e-justice.europa.eu/topics/taking-legal-action/legal-systems-eu-and-national/national-justice-systems/fr_cs

[133] Článek 65 Ústavy Francouzské republiky ze dne 4. října 1958

[134] Článek 56 Ústavy Francouzské republiky ze dne 4. října 1958

[135] HLAVA VII. Ústavy Francouzské republiky ze dne 4. října 1958

[136] PEROTTINO, Michel. *Francouzský politický systém*. Praha: Slon, 2005. s. 179

2.4.4. Politické strany

Politické spektrum je poměrně široké, často fragmentované, politické strany vznikají a zanikají s větší frekvencí.[137]

Tradičně ve Francii dominovaly politické scéně dvě velké strany – pravicová strana Republikáni (*Les Républicains*) a levicová Socialistická strana (*Parti socialiste*). Od prezidentských voleb v roce 2017 však došlo k výraznému narušení tohoto rozdělení. Emmanuel Macron založil centristické hnutí Obnova (*La République en Marche!*; dnes pod názvem *Renaissance*), které se stalo hlavní politickou silou a vytlačilo klasické strany na okraj.[138]

Ve francouzské politice hrají významnou roli i strany na okraji politického spektra – silně pravicová Národní sdružení (*Rassemblement National*) vedená Jordanem Bardellou (dříve strana Marine Le Penové), na levici pak radikální Nezkrotná Francie (*La France Insoumise*) vedená Jean-Luc Mélenchonem. V roce 2022 vznikla levicová koalice Nový ekologický a sociální lidový svaz (*NUPES*), jež sdružuje různé levicové subjekty.[139]

Volby ve Francii bývají velmi personalizované, s důrazem na vůdce jednotlivých formací. Politická kultura je aktivní a živá, s častým výskytem protestů, demonstrací a stávek, které jsou tradičním vyjádřením občanské nespokojenosti. V posledním roce vyvolalo vlnu občanské nevole zvýšení odchodu do důchodu na 65 let.[140]

Současným problémem Francie je také vzestup krajní pravice a populismu, což má za následek spojování různých stran do koalic, aby se zabránilo úspěchu těchto radikálních uskupení.[141]

---

[137] PEROTTINO, Michel. *Francouzský politický systém*. Praha: Slon, 2005. s. 225 – 226

[138] Politické strany ve Francii po 1. kole voleb spojují síly proti krajní pravici. *České noviny* [online]. [cit. 2025-06-09]. Dostupné z: https://www.ceskenoviny.cz/zpravy/2538955

[139] Francouzská politická scéna je v rozkladu, hodnotí politolog volby. *Seznam Zprávy* [online]. [cit. 2025-06-09]. Dostupné z: https://www.seznamzpravy.cz/clanek/volby-francouzska-politicka-scena-je-v-rozkladu-hodnoti-politolog-volby-254979

[140] Demonstrace kvůli důchodům ve Francii pokračují. S reformou nesouhlasí až 75 procent lidí. *ČT24.cz* [online]. [cit. 2025-06-09]. Dostupné z: https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/svet/demonstrace-kvuli-duchodum-ve-francii-pokracuji-s-reformou-nesouhlasi-az-75-procent-lidi-10327

[141] Ústupek socialistům jako spása Francie? Macron se nevzdává a hledá nové řešení. *iDnes.cz* [online]. [cit. 2025-06-09]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/zahranicni/franie-macron-projev-odstoupeni-barnier-vlada.A241206_075937_zahranicni_bro

2.4.5. Shrnutí

Francouzský stranický systém je mnohem dynamičtější a proměnlivější než např. německý nebo italský, právě díky poloprezidentskému systému, ve kterém má hlava státu vyšší pravomoci a částečně řídí celkovou orientaci exekutivy.

Zodpovězení výzkumné otázky: Francie má poloprezidentský systém, což znamená, že moc sdílejí prezident (přímo volený lidmi) a vláda, v čele s premiérem, která má důvěru Národního shromáždění. Ústava páté republiky přesně vymezuje jejich pravomoci, což má zabránit koncentraci moci v rukou jediného orgánu. Kontrolní mechanismy jsou ve Francii unikátní v několika směrech. Ústavní rada má moc přezkoumávat ústavnost zákonů ještě před jejich vyhlášením, což slouží jako preventivní kontrola. Ústavní rada také dohlíží na regulérnost voleb a referend.

Parlament (Národní shromáždění a Senát) má právo kontrolovat exekutivu pomocí písemných a ústních dotazů (interpelace, které známe i v českém systému), vyšetřovacích komisí a hlasování o důvěře, což může vést k pádu vlády.

Dalším kontrolním mechanismem je Účetní dvůr, nejvyšší kontrolní orgán, který prověřuje, jak stát, samosprávy a veřejné firmy nakládají s finančními prostředky. Má také pravomoc vydávat doporučení ke zlepšení hospodaření (obdobně jako v ČR Národní rozpočtová rada).[142]

Ústavní systém doplňuje Státní rada, nejvyšší správní soud, který přezkoumává zákonnost rozhodnutí státní správy a chrání tak občany před mocí úřadů.

Ústava zároveň zaručuje svobodu tisku, sdružování a petiční právo, což umožňuje médiím, opozici a veřejnosti vyvíjet tlak na moc a poukazovat na jakékoli zneužití. Takto nastavený systém kontrol má zabránit mocenským přesahům a udržet rovnováhu mezi jednotlivými složkami státu.

[142] Who we are and what we do. *The Cour des comptes* [online]. [cit. 2025-06-17]. Dostupné z: https://www.ccomptes.fr/en/nous-decouvrir/cour-des-comptes

2.5. Politický systém Spojeného království Velké Británie a Severního Irska

Spojené království Velké Británie a Severního Irska (*United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland*) je unitární stát a konstituční monarchie s parlamentní formou vlády. Politický systém Spojeného království je založen na dlouhé historické tradici, přičemž jeho specifikem je absence kodifikované rigidní ústavy.[143]

Ústavní pořádek je tvořen souborem psaných i nepsaných pramenů, mezi něž patří zejména právní předpisy (např. Human Rights Act z roku 1998), soudní precedenty, ústavní konvence, královské výsady (*royal prerogatives*) a ustálené politické zvyklosti.[144]

Státní uspořádání Spojeného království je charakterizováno jako asymetrický unitární stát. Pravomoci jsou delegovány jak na centrální vládu se sídlem v Londýně, tak na regionální parlamenty jednotlivých území státu – tedy parlament Skotska, Walesu a Severního Irska. Každý z těchto celků disponuje vlastním zákonodárným shromážděním a vládou, jejichž kompetence se liší. Anglie, jako největší a nejlidnatější část Spojeného království, samostatný parlament nemá a je spravována přímo prostřednictvím centrální vlády. Parlamentní demokracie je tedy založena na principu parlamentní suverenity, což znamená, že parlament má neomezenou zákonodárnou moc. Panovník plní převážně reprezentativní funkce a výkonná moc je v praxi vykonávána vládou v čele s premiérem s odpovědností k dolní komoře parlamentu. [145] Z hlediska politického systému se jedná o klasický parlamentní systém, který je aplikován na monarchii.

Britský politický systém je charakteristický silným důrazem na historickou kontinuitu a stabilitu. I když nemá kodifikovanou ústavu, můžeme zde najít hluboké zakořenění právního státu, respekt k demokracii a efektivní fungování jednotlivých politických institucí.[146]

2.5.1. Moc zákonodárná

Zákonodárná moc náleží dvoukomorovému parlamentu, který tvoří Dolní sněmovna (*House of Commons*) a horní komora Sněmovna lordů (*House of Lords*).

---

[143] Velká Británie. *BusinessInfo.cz* [online]. [cit. 2025-06-09]. Dostupné z: https://www.businessinfo.cz/navody/velka-britanie-souhrnna-teritorialni-informace/2#0-uvod

[144] HLAVÁČEK, Pavel a Petr JUREK. *Politické systémy anglosaských zemí*. Praha: Dokořán, 2014. s. 18 – 19

[145] Tamtéž, s. 17

[146] HLOUŠEK, Vít, Lubomír KOPEČEK a Jakub ŠEDO. *Politické systémy*. Brno, 2011, s. 87

Dolní sněmovna je hlavní zákonodárnou institucí. Její členové, kterých je celkem 650, jsou voleni většinovým volebním systémem v jednomandátových obvodech na dobu pěti let. Formálně se volby konají na základě výnosu panovníka. De facto o rozpuštění sněmovny, nových volbách a jejím konání rozhoduje ministerský předseda. Dolní sněmovna má rozhodující slovo při přijímání zákonů a je klíčovým nástrojem parlamentní kontroly výkonné moci – vláda je jí politicky odpovědná a může být sesazena vyslovením nedůvěry.[147]

V čele dolní komory parlamentu stojí předseda/mluvčí (*Speaker*), kteří řídí její zasedání a je neutrální osobou. [148] V současné době tuto funkci zastává Sir Lindsay Hoyle.[149]

Legislativní funkci mají obě komory parlamentu. Dolní sněmovna má však v zákonodárném procesu pevnější postavení, což vyplývá ze zákonných pravidel, jenž umožňují, aby určité typy zákonů byly předloženy panovníkovi k udělení královského souhlasu i bez schválení horní komorou. U daňových zákonů má Sněmovna lordů jen omezené pravomoci – jejich schválení může pozdržet maximálně o jeden měsíc. V případě ostatních zákonů může být jejich přijetí zdrženo nejvýše na dvě parlamentní zasedání, tedy přibližně o rok. Tato omezení platí pouze pro návrhy zákonů, které vycházejí z Dolní sněmovny. Dle ústavní tradice Sněmovna lordů obvykle nezablokuje ty zákony, které jsou součástí vládního programového prohlášení.[150]

Sněmovna lordů má spíše revizní funkci; její členové nejsou voleni, nýbrž jmenováni panovníkem. Aktuální ustanovení Sněmovny lordů vychází z revize této komory, ke které došlo v roce 1999, což mělo za následek omezení dědičných lordů na úkor doživotních peerů.

Komoru tvoří doživotní lordové (*Life peer*), dědiční aristokraté, kterých je 92 (*Hereditary peer*) a biskupové anglikánské církve. V současné době zasedá v horní komoře celkem 834 členů. Sněmovna lordů může navrhovat změny zákonů a prodlužovat legislativní proces, avšak v případě neshody má Dolní sněmovna poslední slovo.

[147] HLAVÁČEK, Pavel a Petr JUREK. *Politické systémy anglosaských zemí*. Praha: Dokořán, 2014. s. 25

[148] Tamtéž, s. 26

[149] Sir Lindsay Hoyle. *UK Parliament* [online]. [cit. 2025-06-09]. Dostupné z: https://members.parliament.uk/member/467/contact

[150] Tamtéž, s. 27

Zajímavostí je, že v horní komoře nezasedá stále plný počet jejich členů. Většina hodnostářů se účastní zasedání pouze v případě, že se projednává zákon, který je v jejich kompetenci nebo mají o jeho projednávání zájem.[151]

V čele komory stojí Lord McFall of Alcluith, který má titul mluvčího (*Lord Speaker*) a řídí zasedání této komory.[152]

2.5.2. Moc výkonná

Výkonná moc je formálně vykonávána panovníkem (v současnosti králem Karlem III.), fakticky však spočívá v rukou vlády. Král je hlavou státu a jeho role je převážně ceremoniální a reprezentativní. Ústavní dohody stanovují, že panovník jedná výhradně na radu kabinetu. Mezi jeho pravomoci patří zejména jmenování premiéra, kterého pověřuje sestavením vlády, svolávání a otevírání zasedání parlamentu či udělování milostí. Politická odpovědnost za výkon těchto aktů náleží vládě.

Moc panovníka začala být omezována již roku 1215 po podpisu dokumentu *Magna Charta Libertatum* (Velká listina svobod). Panovník má v současné době jen tři možnosti, jak zasahovat do politiky. Má právo být informován, doporučovat a varovat ministerského předsedu. Dále platí, že ministerský předseda, případně ministr musí panovníka informovat o zásadních krocích politiky. Zároveň by měl být panovník i celá královská rodina nestranní.[153]

Vláda (*His/Her Majesty's Government*) je složena z premiéra (ministerského předsedy) a jednotlivých ministrů a dalších funkcionářů. Premiér je jmenován panovníkem jako vůdce politické strany, která získala většinu křesel v Dolní sněmovně. Vláda vykonává výkonnou moc, navrhuje zákony, spravuje veřejné finance a odpovídá za vnitřní i zahraniční politiku státu. Mezi její povinnosti patří například jmenování ministrů, přijímání diplomatů, vydávání zákonů nebo dohled nad cestovními pasy občanů. Nejdůležitější rozhodnutí činí kabinet, který se skládá z ministerského předsedy a jednotlivých ministrů. Současným premiérem je člen Labouristické strany Keir Starmer.[154]

---

[151] Část druhá – Druhé komory v mezinárodním srovnání. *Senát Parlamentu ČR* [online]. [cit. 2025-06-09]. Dostupné z: https://www.senat.cz/informace/z_historie/studie/sbornik/c2.php?ke_dni=5.3.2025&O=15

[152] Lord McFall of Alcluith. *UK Parliament* [online]. [cit. 2025-06-09]. Dostupné z: https://members.parliament.uk/member/4148/career

[153] HLAVÁČEK, Pavel a Petr JUREK. *Politické systémy anglosaských zemí*. Praha: Dokořán, 2014. s. 21

[154] Tamtéž, s. 22-24

2.5.3. Moc soudní

Soudní moc je v Británii nezávislá a od roku 2009 ji na nejvyšší úrovni vykonává Nejvyšší soud Spojeného království (*Supreme Court of the United Kingdom*), který nahrazuje dřívější odvolací funkci Sněmovny lordů. Soudní systém je specifický anglosaským právem (*common law*), v němž významnou roli hrají precedenty – rozhodnutí vyšších soudů mají závaznou váhu pro nižší instance.

Nejvyšší soud rozhoduje o nejzávažnějších otázkách ústavního a správního práva, lidských práv a výkladu zákonů. Ústavní přezkum je v britském systému omezený – parlamentní zákon nemůže být soudem zrušen jako neústavní, avšak může být označen za neslučitelný s mezinárodními závazky.

Soudní moc je v jednotlivých regionech země částečně odlišná – Skotsko má vlastní právní systém (*Scots law*), Wales a Severní Irsko mají rovněž některé specifické právní úpravy.[155]

2.5.4. Politické strany

Politika Spojeného království je dlouhodobě utvářena systémem, ve kterém jsou dominantní dvě strany.

Konzervativní strana (*Conservative Party*), známá také jako Toryové, patří k pravicovému politickému spektru. Tradičně podporuje volný trh, nízké daně, omezený zásah státu do ekonomiky a důraz na národní suverenitu. V oblasti společenské politiky často zastává konzervativní hodnoty, ačkoli se jejich konkrétní podoba v čase proměňuje. Známými premiéry z této strany byla například Margaret Thatcherová nebo David Cameron.[156]

Labouristická strana (*Labour Party)* stojí na levicových základech a historicky byla spojena s dělnickým hnutím a odbory. Prosazuje silnější roli státu v hospodářství, progresivní zdanění, veřejné služby financované z daní (např. zdravotnictví či školství) a sociální rovnost. V posledních desetiletích prošla Labouristická strana vývojem od radikálnější levice ke středolevému proudu, přičemž její ideologické směřování se proměňuje v závislosti na vnitrostranickém vedení. Známým premiérem z této strany byl například Anthony Blair.[157]

[155] HLAVÁČEK, Pavel a Petr JUREK. *Politické systémy anglosaských zemí*. Praha: Dokořán, 2014. s. 29

[156] Toryové. *Novinky.cz* [online]. [cit. 2025-06-09]. Dostupné z: https://www.novinky.cz/tag/toryove-67106

[157] Labouristé. *Novinky.cz* [online]. [cit. 2025-06-09]. Dostupné z: https://www.novinky.cz/tag/labouriste-35326

Vedle těchto dvou stran působí na politické scéně i Liberální demokraté (*Liberal Democrats*), Skotská národní strana (*Scottish National Party*) a další menší strany se specifickými agendami. Volební systém podporuje vytváření jednobarevných většinových vlád, ale v minulosti došlo i ke koaličním vládám.[158]

Dlouhodobou otázkou britské politiky je otázka setrvání Skotska v unii. Nejznámější je referendum z roku 2014 o samostatnosti. O možném odtržení se hovořilo i po Brexitu, vzhledem k tomu, že obyvatelé této části země si přáli setrvání v Evropské unii, na rozdíl od zbylých částí země.[159]

2.5.5. Shrnutí

Velká Británie má **parlamentní systém**, ve kterém má nejvyšší moc Parlament složený z Dolní sněmovny a Sněmovny lordů. Hlava státu – král – má pouze reprezentativní roli a fakticky nemá politickou moc. Vláda v čele s premiérem má moc výkonnou a musí se opírat o důvěru Dolní sněmovny.

Zodpovězení výzkumné otázky: Klíčovou kontrolu moci má Parlament, přičemž Dolní sněmovna může vyjádřit vládě nedůvěru a vynutit tak demisi. Dalším kontrolním mechanismem jsou soudy, které mají právo přezkoumávat, zda rozhodnutí exekutivy jsou v souladu se zákony, a tak brání politický systém. Ústavní zvyklost vyžaduje, aby král jednal pouze na radu předsedy vlády, což brání zneužití moci. Za panovníkovy kroky zodpovídá vláda.

Národní kontrolní úřad má na starost kontrolu veřejných financí a vydává zprávy o hospodaření vládních organizací, které pak mají moc ovlivnit rozhodování Parlamentu. Kontrolu doplňuje silné postavení opozice, která má v Dolní sněmovně stínovou vládu, a svobodné sdělovací prostředky, které upozorňují veřejnost na pochybení a zneužití moci.

Ústava (i když není kodifikovaná) tak vytváří systém brzd a protivah, které brání koncentraci moci v rukou exekutivy (interpelace, stínová vláda, důvěra vlády…).

---

[158] Konec jedné éry. Labouristé drtivě vítězí, křeslo si neudržela ani expremiérka. *Seznam Zprávy* [online]. [cit. 2025-06-09]. Dostupné z: https://www.seznamzpravy.cz/clanek/volby-zbyvaji-minuty-britove-rozhoduji-jestli-ukonci-eru-konzervativnich-vlad-255258

[159] Skotsko bude brzy zpět. Brexit se odehrál proti naší vůli, vzkázala Evropě Sturgeonová. *IRozhlas.cz* [online]. [cit. 2025-06-09]. Dostupné z: https://denikn.cz/1514089/lordi-v-parlamentu-jsou-rade-britu-uz-dlouho-trnem-v-oku-jak-dnes-vlastne-jejich-komora-funguje/

2.6. Politický systém Spojených států amerických

Spojené státy americké (*United States of America*) představují federativní prezidentskou republiku s efektivním systémem dělby moci a vyváženosti delegovaných pravomocí. Patří k nejstarším a nejvlivnějším modelům moderní demokracie.[160]

Jejich politický systém je zakotven v Ústavě z roku 1787, která je nejstarší dosud platnou psanou ústavou na světě a představuje základní kámen americké státnosti i demokratických principů. Tento systém je charakterizován kombinací silné federální vlády, rozsáhlé autonomie jednotlivých států a propracovaným systémem brzd a protivah.

Spojené státy tvoří federaci 50 samosprávných států, které mají vlastní ústavy, zákonodárné sbory, výkonné orgány a nezávislou jurisdikci. Každý stát si zachovává značnou míru samostatnosti, zejména v oblastech, které nejsou výslovně svěřeny federální ústavou federálním orgánům. Jedná se zejména o zdravotnictví, školství, trestní právo nebo organizace voleb v jednotlivých státech. Toto uspořádání umožňuje přizpůsobit veřejnou správu místním potřebám a zároveň udržet jednotný státní celek.[161]

Ústava USA je nejdůležitějším právním dokumentem a obsahuje sedm článků, které definují rozdělení moci mezi zákonodárnou, výkonnou a soudní moc. Významnou součástí jsou dodatky, zaručující základní občanská práva, jako je svoboda projevu, náboženská svoboda, právo na spravedlivý proces a ochranu před nezákonnými zásahy státu. Ústava zároveň stanovuje mechanismy pro její změny, což umožňuje adaptaci systému na měnící se společenské podmínky, avšak pouze za přísných podmínek, což zaručuje stabilitu a kontinuitu.[162]

Důležitým principem ústavního systému je dělba moci mezi federální úroveň a státy, dále mezi tři složky moci na federální úrovni a systém brzd a protivah, který zabraňuje koncentraci moci a její zneužití.

[160] USA. *Novinky.cz* [online]. [cit. 2025-06-09]. Dostupné z: https://www.novinky.cz/tag/usa-7003
[161] HLOUŠEK, Vít, Lubomír KOPEČEK a Jakub ŠEDO. *Politické systémy*. Brno, 2011, s. 88-89
[162] Ústava USA: Jaké jsou hlavní principy a struktura? *Ústav práva a právní vědy* [online]. [cit. 2025-06-10]. Dostupné z: https://www.ustavprava.cz/blog/2017/01/ustava-usa-jake-jsou-hlavni-principy-a-struktura/

2.6.1. Moc zákonodárná

Zákonodárná moc náleží Kongresu Spojených států (*United States Congress*), který se skládá ze dvou komor – Sněmovny reprezentantů a Senátu. Tento bikamerální systém reflektuje federální charakter státu a snahu o vyvážení zájmů jednotlivých států.[163]

Sněmovna reprezentantů (*United States House of Representatives*) má 435 členů, kteří jsou voleni přímo obyvateli jednotlivých volebních obvodů na dvouleté funkční období, což má za následek poměrně snadnou odvolatelnost jednotlivých reprezentantů. Rozdělení mandátů mezi státy je odvozeno od počtu obyvatel, a dochází tak k proporcionálnímu zastoupení. Sněmovna vytváří zákony týkající se rozpočtu a daní a má pravomoc zahájit impeachment – proces vedoucí k odvolání hlavy státu. Aktivní volební právo do Sněmovny reprezentantů je 18 let, pasivní pak 25 let s podmínkou, že kandidát musí být obyvatelem země alespoň sedm let.[164]

Senát (*United States Senate*) se skládá ze 100 členů, přičemž každý stát je zastoupen dvěma senátory, kteří jsou voleni na šestileté období. Každé dva roky se přibližně jedna třetina členů obměňuje. Senát schvaluje návrhy prezidenta na členy Kabinetu, velvyslance a další vysoce představené činitele. Dále má právo schvalovat mezinárodní smlouvy a funguje jako soudní orgán při impeachmentu. Tato rovnost zastoupení států v Senátu zajišťuje ochranu menších států před dominancí těch větších.[165]

Proces schvalování zákonů je komplexní a zahrnuje projednání v obou komorách, které musí zákon přijmout ve stejné podobě. Prezident pak může zákon podepsat nebo vetovat. V případě prezidentova veta může Kongres zákon přehlasovat, čímž získá zákon platnost bez prezidentského podpisu. Mezi pravomoci Kongresu dále patří razit peníze, obchodovat za Spojené státy a půjčovat si peníze od jiných států, zřizovat soudy, pečovat a starat se o milice a povolávat vojsko v případě ohrožení.[166]

2.6.2. Moc výkonná

Výkonná moc je v USA soustředěna v rukou prezidenta, který je volen nepřímo občany prostřednictvím Sboru volitelů na čtyřleté období, přičemž může být zvolen maximálně na dvě

[163] Část 1., oddíl 1. Ústavy Spojených států amerických ze dne 17. září 1787
[164] Část 1., oddíl 2. Ústavy Spojených států amerických ze dne 17. září 1787
[165] Část 1., oddíl 3. Ústavy Spojených států amerických ze dne 17. září 1787
[166] Část 1., oddíl 7. a 8. Ústavy Spojených států amerických ze dne 17. září 1787

po sobě jdoucí období. Prezident je jak hlavou státu, tak i šéfem vlády, což odlišuje americký prezidentský systém od parlamentních demokracií, kde tyto funkce bývají oddělené. Společně s volbou prezidenta dochází i k volbě viceprezidenta, na kterého může hlava státu delegovat určité pravomoci a v případě uvolnění úřadu nastupuje do úřadu.[167]

Prezident disponuje širokou škálou pravomocí: je vrchním velitelem ozbrojených sil, řídí zahraniční politiku, může uplatňovat exekutivní příkazy na federální úrovni, které jsou pro jednotlivé státy závazné, jmenuje členy kabinetu, federální soudce a další vysoké úředníky s potvrzením Senátu. Má rovněž právo veta vůči zákonům schváleným Kongresem, které však může Kongres přehlasovat dvoutřetinovou většinou.

Prezident také předkládá zprávu o stavu Unie a podává doporučení, která považuje za důležitá. Tento akt se děje vždy jednou za rok za účasti obou komor Kongresu.[168]

Prezidentova moc je však limitována systémem vzájemných kontrol, který zajišťuje, že rozhodnutí nejsou jednostranná. Prezident může být zbaven funkce tzv. „impeachmentem“, což je formální proces zahájený Sněmovnou reprezentantů a projednávaný v Senátu, kdy je třeba prokázat hrubé porušení Ústavy nebo nevhodné použití svěřené moci. Tato možnost slouží jako poslední nástroj demokratické kontroly. Během prvního období Donalda Trumpa byl poprvé zahájen impeachment dvakrát.[169] V případě spuštění tohoto procesu předsedá Senátu, který slouží jako soud, předseda Nejvyššího soudu USA.[170]

Kancelář prezidenta je podporována viceprezidentem a kabinetem složeným z ministrů odpovědných za jednotlivé resorty, jako je ministerstvo obrany, financí, zahraničí nebo spravedlnosti. Ti jsou poradními orgány a vykonávají konkrétní správní agendu.[171]

Kabinet a jednotlivá ministerstva vydávají nařízení, která jsou závazná pro všechny státy Unie. Jednotlivé státy si mohou upravovat své zákony, avšak nesmí dojít k tomu, že zákon daného státu bude neslučitelný s federálním zákonem nebo opatřením.

[167] Část 2., oddíl 1. Ústavy Spojených států amerických ze dne 17. září 1787
[168] Část 2., oddíl 2. Ústavy Spojených států amerických ze dne 17. září 1787
[169] Impeachment přehledně: Význam pojmu, jeho historie a proč mu Trump čelí už podruhé. *Novinky.cz* [online]. [cit. 2025-06-10]. Dostupné z: https://www.novinky.cz/clanek/zahranicni-amerika-impeachment-prehledne-vyznam-pojmu-jeho-historie-a-proc-mu-trump-celi-uz-podruhe-40347857
[170] HLOUŠEK, Vít, Lubomír KOPEČEK a Jakub ŠEDO. *Politické systémy*. Brno, 2011, s. 90
[171] Část 2., oddíl 4. Ústavy Spojených států amerických ze dne 17. září 1787

2.6.3. Moc soudní

Soudní moc je nezávislá a hierarchicky uspořádaná. Nejvyšší soud Spojených států (*Supreme Court*) má výlučné pravomoci přezkoumávat ústavnost zákonů a vládních rozhodnutí a chránit ústavní práva občanů. Soudci Nejvyššího soudu jsou jmenováni prezidentem a schvalováni Senátem na doživotí, což má zajistit jejich nezávislost.

Nejvyšší soud hraje klíčovou roli v interpretaci Ústavy a jeho rozhodnutí mají často zásadní dopad na americkou společnost a politiku. Skládá se z devíti soudců volených na doživotí, přičemž každý ze soudců spravuje určitou část států Unie.[172]

Federální soudní systém dále zahrnuje nižší federální soudy, specializované soudy (zejména obchodní, daňové) a státní soudy, které soudí a vydávají rozsudky nebo opatření v rámci vlastních jurisdikcí.[173]

2.6.4. Politické strany a proces volby prezidenta USA

Politický systém USA je známý především díky své dlouhodobé dominanci dvou hlavních politických stran – Demokratické strany a Republikánské strany. Tento dvoustranický systém ovlivňuje veškerou politickou soutěž na federální i státní úrovni. Menší politické strany mají obtížnější přístup k moci, což je dáno zejména většinovým volebním systémem, který je založen na většinovém principu v jednotlivých volebních obvodech. Demokratická strana je liberálnější, Republikánská strana spíše konzervativnější.[174]

Politické strany hrají klíčovou roli v mobilizaci voličů, formování politických programů a nominaci kandidátů. Součástí americké politické kultury je vysoká míra volební účasti a zapojení občanů do veřejného dění, ačkoliv v posledních dekádách dochází k výrazným polarizacím a rozdělení společnosti, což je trend, který se vystupňoval zejména během prvního prezidentského období Donalda Trumpa.[175]

---

[172] Část 3. Ústavy Spojených států amerických ze dne 17. září 1787

[173] Politický systém. *Velvyslanectví USA v Praze* [online]. [cit. 2025-06-10]. Dostupné z: https://www.americkecentrum.cz/politicky-system/

[174] Republikáni a demokraté. Dvě hlavní politické strany USA. *Seznam Zprávy* [online]. [cit. 2025-06-10]. Dostupné z: https://www.seznamzpravy.cz/clanek/republikani-a-demokrate-88739

[175] Kde se vzalo Trumpovo jasné vítězství? Data naznačují, jací voliči mu vyhráli volby. *Aktuálně.cz* [online]. [cit. 2025-06-10]. Dostupné z: https://zpravy.aktualne.cz/datavize/u-koho-zabodoval-trump/r~84c60f829c2711efb2180cc47ab5f122/

Volební systém[176] je komplikován institucí Sboru volitelů, který formálně volí prezidenta. Tento systém může vést k situacím, kdy kandidát nezíská většinu hlasů občanů, ale zvítězí díky rozložení volitelů, což v historii USA vyvolalo značné debaty o reformě volebního systému. Sbor čítá 538 volitelů – de facto se jedná o součet zastupitelů ve Sněmovně reprezentantů a Senátu Kongresu. Počty volitelů pro daný stát se mění vždy po dekádním sčítání lidu, při němž dochází k přepočtu oprávněných volitelů. Počet sboru daného státu je dán jeho populací. Při volbě dochází k tomu, že kandidát, který v daném státě vyhraje, získá všechny volitele daného státu (výjimku tvoří Maine a Nebraska).[177]

2.6.5. Shrnutí

Spojené státy mají prezidentský systém, ve kterém jsou moc zákonodárná, výkonná a soudní přísně odděleny. Prezident má silné exekutivní pravomoci, ale nemůže sám měnit zákony, které schvaluje Kongres. Ústava tento systém nastavení mocí přesně vymezuje a brání tak jejich koncentraci.

Zodpovězení výzkumné otázky: Klíčovou kontrolu moci vykonává Kongres (Sněmovna reprezentantů a Senát), který má moc schvalovat zákony, rozpočet, vyhlašuje válku a může zahájit proces impeachmentu (odvolání) prezidenta při vážném porušení Ústavy.

Dalším mocným kontrolním mechanismem je Nejvyšší soud, nejvyšší instance, která má právo přezkoumávat, zda jsou zákony a exekutivní nařízení v souladu s Ústavou na federální i státní úrovni.

Ústava také zajišťuje nezávislost soudní moci, což brání jakémukoli pokusu exekutivy o ovlivnění rozhodování soudů. Kontrolu doplňuje svoboda tisku, sdružování a petiční právo, což umožňuje médiím, organizacím a veřejnosti upozorňovat na zneužívání moci a vyvíjet tlak na změnu.

Ústava tak vytváří vyvážený systém brzd a protivah, ve kterém se moc nemůže soustředit v rukou jediného orgánu.

[176] Více o volebním systému Spojených států amerických, včetně jeho detailního rozboru, se dočtete v kvalifikační práci *VESELÝ, David. VOLEBNÍ SYSTÉMY A JEJICH EFEKT: Systém voleb ve Spojených státech amerických a jeho efekt se zaměřením na tzv. "swing states". České Budějovice, 2023. bakalářská práce (Bc.). JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH. Pedagogická fakulta*

[177] Část 2., oddíl 1. Ústavy Spojených států amerických ze dne 17. září 1787

3. Souhrnná komparace politických systémů zkoumaných států

	Česká republika	Německo	Itálie
Forma vlády	Parlamentní republika	Parlamentní republika	Parlamentní republika
Státní zřízení	Jednotný stát	Federace	Jednotný stát
Hlava státu	Prezident (volen přímo občany)	Prezident (volen nepřímo Spolkovým shromážděním)	Prezident (volen nepřímo parlamentem)
Hlava vlády	Předseda vlády (premiér)	Kancléř	Předseda vlády (premiér)
Legislativa	Parlament (PS + Senát)	Bundestag + Bundesrat	Parlament (Poslanecká Sněmovna + Senát)
Zvláštnosti	Silná úloha PS, slabší role prezidenta	Federalismus, role spolkových zemí	Oproti systému ČR časté vládní krize
Soudní moc	Ústavní soud	Spolkový ústavní soud	Ústavní soud
	Francie	**Spojené království**	**USA**
Forma vlády	Poloprezidentská republika	Konstituční monarchie (parlamentní systém)	Prezidentská republika
Státní zřízení	Jednotný stát	Jednotný stát	Federace
Hlava státu	Prezident (volen přímo občany)	Král (monarcha)	Prezident (volen nepřímo Sborem volitelů)
Hlava vlády	Předseda vlády	Premiér	Prezident
Legislativa	Parlament (Národní shromáždění + Senát)	Parlament (Dolní sněmovna + Sněmovna lordů)	Kongres (Sněmovna reprezentantů + Senát)
Zvláštnosti	Silný prezident v zahraniční politice	Tradice „nepsané ústavy“	Oddělení mocí, silná role prezidenta
Soudní moc	Ústavní rada	Nejvyšší soud	Nejvyšší soud

Tabulka 1 - Komparativní srovnání jednotlivých států (zdroj: na základě získaných dat; vlastní zpracování)

Politické systémy zkoumaných států vykazují jak základní shody plynoucí z jejich demokratického rámce, tak mnoho odlišností, které vyplývají jak z historických tradic, tak z institucionálního uspořádání. Ačkoliv všechny uvedené státy jsou považovány za stabilní demokracie, jejich politické systémy jsou formovány odlišnými mocenskými strukturami, volebními systémy a způsoby kontroly moci. Ústavní uspořádání, federalismus, role hlavy státu, moc Ústavních soudů a volební systémy totiž mají zásadní dopad jak na stabilitu vlád, tak na reprezentaci politických sil a v konečném důsledku i na celkové fungování politického režimu.

Jestliže se zaměříme nejprve na **formu vlády**, můžeme rozlišit tři základní modely. Česká republika, Německo a Itálie jsou parlamentní demokracií, což znamená, že exekutiva v podobě vlády v čele s jejím předsedou odvozuje svoji legitimitu od důvěry zákonodárného sboru. Prezident má v těchto systémech spíše reprezentativní roli, jak to dokládá postavení spolkového prezidenta v Německu (voleného Spolkovým shromážděním), či prezidenta Itálie (voleného parlamentem a zástupci regionů). Ústava těmto prezidentům svěřuje pouze omezené pravomoci, například při jmenování vlády, a jejich role má především symbolický, integrační a stabilizační charakter.

Úplně odlišnou variantu představuje Francie s poloprezidentským systémem. Prezident má v Páté republice, jak ji nastavil Charles de Gaulle v Ústavě z roku 1958, silné postavení. Má přímý mandát od voličů, což mu dává vysokou legitimitu, a disponuje důležitými pravomocemi v oblasti zahraniční politiky, obrany a jmenování předsedy vlády. Ústavní rámec zároveň umožňuje tzv. kohabitaci — v situaci, kdy prezident nemá v Národním shromáždění oporu, přechází faktický výkon moci do rukou premiéra, což má důsledky jak pro vnitropolitickou stabilitu, tak pro směřování vládní politiky.

Zcela odlišnou konfiguraci má politický systém USA. Prezident, volený nepřímo pomocí sboru volitelů, stojí v čele jak státu, tak exekutivy. Má takovou moc, jakou bychom v parlamentarismu nenašli – může vetovat zákony, vydávat exekutivní nařízení, vést zahraniční politiku a se souhlasem Senátu jmenuje soudce Nejvyššího soudu nebo členy svého kabinetu. Ústava USA tento silný exekutivní mandát vyvažuje striktní dělbou moci a systémem brzd a protivah (například u jmenování do klíčových pozic), které mají zabránit koncentraci moci v rukou jediného orgánu. Úspěšné prosazení prezidentovy agendy tak závisí jak na složení Kongresu, tak na vyjednávání mezi exekutivou a legislativou.

Zvláštní postavení má v komparaci Velká Británie, která je konstituční monarchií s parlamentní formou vlády. Panovník má pouze ceremoniální roli, moc leží v rukou premiéra a Dolní sněmovny, která má přímou legitimitu od voličů. Ústava ve Velké Británii má unikátní, nepsaný charakter – nejde o jediný dokument, jakým disponuje třeba USA, Německo, Itálie, Francie či Česká republika, ale o soubor precedentů, zvyků, zákonů a dokumentů, které mají ústavní sílu. Takový systém umožňuje velkou flexibilitu při změně politických poměrů, jak to bylo například při přesunu pravomocí do Skotska, Walesu a Severního Irska v rámci tzv. devoluce a s tím souvisejícího zřízení regionálních parlamentů.

Pokud se zaměříme na **federalismus a unitarismus**, Německo a USA jsou federacemi. Ústava Německa dává spolkovým zemím vysokou míru autonomie, mají totiž své parlamenty, vlády i kompetence v oblasti školství, policie a vnitřní správy. Ústava USA tento federalismus zakotvuje v desátém dodatku, podle nějž všechny pravomoci, které Ústava nesvěřuje Unii, zůstávají státům. Takové uspořádání umožňuje při řízení státu zohlednit regionální odlišnosti.

Naopak Česká republika, Itálie, Francie a Velká Británie jsou v základním uspořádání unitární. Ústava sice v Itálii a ve Francii umožňuje přesun některých pravomocí na regiony, jak to ilustrují například italské regiony s „mimořádným statutem“ (Sicílie, Sardinie, Valle d’Aosta) či francouzské regiony a departmenty, přesto tento proces decentralizace nemá takovou hloubku jako federalismus v USA a v Německu.

Ve Velké Británii tento proces vyústil ve vytvoření skotského, velšského a severoirského parlamentu, což má přímý dopad na správu v oblasti školství, zdravotnictví a justice.

Co se týče **volebních systémů**, dochází k uplatnění poměrného (PS) a většinového systému (VS). PS umožňují přesnějším způsobem vyjádřit názory voličů, což má dopad na koaliční vyjednávání a stabilitu vlád. Úspěšné formování stabilní exekutivy tak v těchto systémech vyžaduje jednání a kompromisy mezi stranami. VS má tendenci vytvářet jednobarevné vlády a stabilní exekutivu, zároveň může vést k výraznému nepoměru mezi odevzdanými hlasy a mandáty.

V České republice se můžeme setkat s oběma. U voleb do Poslanecké sněmovny nebo do krajů se uplatňuje PS, zatímco u voleb do Senátu nebo u prezidentských voleb se uplatňuje VS.

Německo má smíšený volební systém s prvky PS i VS. Polovina mandátů ve Spolkovém sněmu se volí v jednomandátových obvodech systémem VS. Druhou polovinu obsazují strany

podle poměrného zastoupení, což se děje díky možnosti dvou hlasů (jeden pro konkrétního voliče, druhý pro stranu).

V Itálii se pro volby do zákonodárného sboru používá PS, který známe u voleb do Poslanecké sněmovny. Navíc v Itálii dochází často k úpravám této volební metody, což může vést k nestabilitě vlády a legislativy.

Ve Spojeném království a v USA se uplatňuje VS, který ve zjednodušené podobě použít jako „vítěz bere vše“. Tento systém se většinou využívá právě ve státech, kde jsou dvě dominující strany.

Ve Francii je VS ještě ozvláštněn tím, že do druhého kola (za předpokladu, že ani jeden kandidát nezíská 50 % hlasů) nepostupují dva kandidáti s největším počtem hlasů, jako je tomu u voleb do našeho Senátu nebo ve volbách v USA, ale všichni kandidáti, kteří získali alespoň 12,5 % hlasů. I to je důvodem, proč ve Francii není systém dvou stran, jako tomu je ve Velké Británii nebo USA, a dochází tak k větší fragmentaci politického spektra.

Důležitou roli v politických systémech hrají také **Ústavní soudy**, které mají moc přezkoumávat soulad zákonů s Ústavou.

Ústavní soud v České republice, sídlící v Brně, má oprávnění zrušit jakýkoli zákon, pokud odporuje Ústavě. Ústavní soud v Německu, Spolkový ústavní soud v Karlsruhe, má moc interpretovat Základní zákon a bránit tak základní práva a svobody, stejně jako kontroluje rozložení mocí. Ústavní soud v Itálii má 15 soudců, které jmenují prezident, parlament a nejvyšší soudy, což má zaručit vyváženost při rozhodování o souladu norem s Ústavou. Ústavní rada ve Francii má omezenější pravomoci, přezkoumává totiž především ústavnost zákonů ex ante, to znamená ještě dříve, než mají nabýt účinnosti. Spojené státy americké mají Nejvyšší soud složený z devíti doživotně jmenovaných soudců, kteří mají moc změnit interpretaci Ústavy a ovlivnit tak základní směřování práva.

Systém brzd a protivah (*checks and balances*) má v moderních demokraciích klíčovou roli při vyvažování moci a zabránění její koncentraci v rukou jednoho orgánu. Ústava tak vymezuje moc zákonodárnou, výkonnou a soudní a zároveň vytváří mechanismy kontroly jejich působnosti.

V České republice tento princip nachází vyjádření ve dvoukomorovém Parlamentu, Ústavním soudu a v existenci prezidenta s omezenými pravomocemi. Německo (SRN) má silnou kontrolu v Bundesratu, zastupujícím spolkové země, a v Ústavním soudu, které vyvažují

moc Bundestagu a spolkové vlády. Ve Francii tento systém doplňuje Ústavní rada, která přezkoumává soulad zákonů s Ústavou, a Parlament, vyvažující moc prezidenta.

Itálie má dvoukomorový parlament a Ústavní soud, které kontrolují jak legislativu, tak exekutivu. Velká Británie, ač nemá psanou Ústavu, pracuje s common law, rolí Sněmovny lordů při přezkumu zákonů a silnou tradicí dělby moci. V USA mají brzdy a protiváhy nejvyšší formu — moc je přesně rozdělena mezi Kongres, prezidenta a Nejvyšší soud, přičemž tento systém doplňuje právo prezidenta vetovat a Kongresu veto přehlasovat.

V tabulce (viz níže) jsou ještě pro celistvost a dokreslení uvedena jména nejvyšších ústavních činitelů pro konkrétní státy.

	Česká republika	Německo	Itálie	Francie	Spojené království	USA
Hlava státu	Petr Pavel	Frank-Walter Steinmeier	Sergio Mattarella	Emmanuel Macron	Král Karel III.[178]	Donald Trump
Předseda vlády	Petr Fiala	Friedrich Merz[179]	Giorgia Meloniová	François Bayrou	Keir Starmer	
Předseda dolní komory	Markéta Pekarová Adamová	Julia Klöcknerová[180]	Lorenzo Fontana	Yaël Braun-Pivetová	Sir Lindsay Hoyle	Mike Johnson
Předseda horní komory	Miloš Vystrčil	Anke Rehlingerová[181]	Ignazio La Russa	Gérard Larcher	The Lord McFall of Alcluith	JD Vence/ Chuck Grassley[182]
Předseda NS/ÚS	Josef Baxa	Stephan Harbarth	Giovanni Amoroso	Richard Ferrand	The Lord Reed of Allermuir	John Roberts

Tabulka 2 - Seznam nejvyšších ústavních činitelů zkoumaných států (Zdroj: vlastní zpracování)

[178] Z titulu monarchy Spojeného království Velké Británie a Severního Irska
[179] Kancléř Spolkové republiky Německo
[180] Předsedkyně Bundestagu
[181] Předsedkyně Bundesratu
[182] Viceprezident USA je de facto předsedou Senátu, jeho funkce přebírá běžně Předseda pro tempore (nejstarší člen vládnoucí strany v této komoře Kongresu)

3.1. Index demokracie u zkoumaných států

Index demokracie je komplexní nástroj, který pravidelně od roku 2006 sestavuje britský týdeník The Economist. Tento index vychází z pečlivého hodnocení několika klíčových oblastí demokratického systému, mezi které patří svobodné a férové volby, fungování vládních institucí, úroveň politické participace občanů, politická kultura dané společnosti a ochrana občanských svobod.

Na základě těchto parametrů je každému z hodnocených území přiřazeno skóre v rozmezí od nuly do deseti, kdy deset je nejlepší výsledek. Výsledky pak umožňují zařazení zemí do čtyř kategorií, které odrážejí kvalitu demokracie od úplné demokracie (10 – 8 bodů) přes nedokonalou demokracii (7,99 – 6 bodů), hybridní režimy (5,99 – 4 body) až po režimy autoritářské (3,99 – 0 bodů).[183]

Všechna data užitá níže vycházejí z poslední vydané analýzy z roku 2024. U každého státu je uvedeno hodnocení včetně komentáře.[184]

Německo (8,73) – Nejlepší hodnocení mezi uvedenými státy svědčí o relativně stabilní a vyspělé demokracii. Silné instituce, respekt k občanským právům a poměrně vysoká politická kultura jsou klíčovými faktory, které mají za následek vyšší zisk v hodnocení. Německo si udržuje vysokou míru transparentnosti a efektivnosti vládních struktur, což potvrzuje jeho pozici jako „úplné demokracie“.

Velká Británie (8,34) – Toto hodnocení odráží dlouhodobou tradici demokratických procesů a stabilní fungování státních institucí. Přestože země čelí určitým politickým výzvám (vnitrostranické politické napětí, dopady brexitu z roku 2020), stále si udržuje silný demokratický rámec. Výsledek potvrzuje zařazení Velké Británie mezi plně demokratické státy s dobře zavedenými principy politické participace a ochranou občanských práv.

Česká republika (8,08) – Výsledek označuje Českou republiku na pomezí „plné demokracie“ a „nedokonalé demokracie“. Přestože má náš stát pravidelné svobodné volby a relativně fungující instituce, index naznačuje určité slabiny, například v oblasti politické kultury, politické participace nebo možného vlivu populistických tendencí.

---

[183] Česko v žebříčku demokracie The Economist stouplo. Nejvíc propadlo Rusko. *ČT24.cz* [online]. [cit. 2025-06-10]. Dostupné z: https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/domaci/cesko-v-zebricku-demokracie-the-economist-stouplo-nejvic-propadlo-rusko-10325

[184] Democracy index. *Our World in Data* [online]. [cit. 2025-06-10]. Dostupné z: https://ourworldindata.org/grapher/democracy-index-eiu?tab=chart&country=GBR~DEU~FRA~ITA~CZE~USA&mapSelect=GBR~DEU~FRA~ITA~CZE~USA

Francie (7,99) – Hodnocení těsně pod hranicí osmi bodů ukazuje na podobnou úroveň jako ČR, tedy pomezí „plné a nedokonalé demokracie“. Francie čelí výzvám, jako jsou společenské protesty, napětí kolem občanských svobod a polarizace politického spektra, což se odráží v nižším skóre.

Spojené státy americké (7,85) – Výsledek naznačuje, že USA patří do skupiny „nedokonalých demokracií“, které odráží současné politické napětí, polarizaci společnosti, problémy s volebním systémem a otázky spojené s ochranou občanských svobod. Tyto faktory oslabují tradičně silné demokratické instituce USA a snižují celkové skóre.

Itálie (7,58) – Nižší hodnota indexu ukazuje na větší problémy v oblasti politické stability a vládního fungování. Časté změny vlád, korupční kauzy a mnohdy složitá politická situace snižují kvalitu demokracie a vedou k zařazení do kategorie na pomezí „hybridního režimu“ a „nedokonalé demokracie“.

3.2. Stabilita politické moci u zkoumaných států

Při psaní této podkapitoly práce se vycházelo z dat *Fragile States Index* (FSI), který hodnotí míru stability či zranitelnosti jednotlivých států světa. Tento index sestavuje nezisková organizace Fund for Peace ve spolupráci s časopisem *Foreign Policy*.[185] Cílem je identifikovat státy, které čelí závažným strukturálním slabinám, jež mohou vést k vnitřním konfliktům, kolapsu státní moci nebo závažným humanitárním krizím.[186]

Výsledky jsou publikovány ve formě žebříčku, v němž jsou státy ohodnoceny bodovým skóre v rozsahu od 0 do 120, přičemž vyšší skóre značí vyšší míru nestability.

Hodnocení probíhá na základě dvanácti klíčových indikátorů, které pokrývají široké spektrum politických, sociálních, ekonomických i bezpečnostních faktorů. Tyto indikátory jsou dále rozděleny do tří hlavních oblastí; sociální, ekonomické a politicko-vojenské.

Mezi sociální indikátory patří například demografický tlak, přítomnost uprchlíků a vysídlených osob či napětí mezi skupinami obyvatel. Ekonomické indikátory sledují nerovnoměrný ekonomický rozvoj, chudobu a hospodářský úpadek. Politické a vojenské

[185] About. *Fragile State Index* [online]. [cit. 2025-06-10]. Dostupné z: https://fragilestatesindex.org/about/

[186] Methodology. *Fragile State Index* [online]. [cit. 2025-06-10]. Dostupné z: https://fragilestatesindex.org/methodology/

indikátory se zaměřují mimo jiné na legitimitu státu, kvalitu veřejných služeb, porušování lidských práv, bezpečnostní aparát nebo přítomnost nestátních ozbrojených aktérů.[187]

Jednotlivé hodnocení zemí z roku 2024 je následující: **Německo (24,0)** je z vybraných států nejstabilnější. Nízké skóre znamená, že země má dobře fungující instituce, silnou ekonomiku a minimální vnitřní napětí. Stát zvládá krizové situace efektivně a občané mají vysokou důvěru v systém. K tomu přispívá i konsenzuální politická kultura, kvalitní veřejné služby a dlouhodobá kontinuita demokratických procesů.

Francie (28,3) si rovněž vede dobře a řadí se ke stabilním státům. I když se zde často objevují protesty a napětí kolem sociálních otázek, základy demokracie zůstávají pevné. Fungující instituce a celková soudržnost společnosti pomáhají udržovat stát ve stabilní kondici. K mírnému zhoršení skóre přispívají zejména otázky týkající se integrace menšin a reakcí státu na občanské nepokoje.

Česká republika (37,7) je na tom o něco hůře než Německo a Francie, ale stále se pohybuje v kategorii relativně stabilních států. Problémy má zejména v oblasti fungování státní správy, politické kultury nebo regionálních rozdílů. Přesto je v mezinárodním srovnání vnímána jako stát s rostoucí schopností čelit krizím, což odráží i její pozice v rámci Evropské unie.

Velká Británie (40,8) má o něco vyšší skóre než Česko. To odráží vnitropolitické napětí, zejména v otázkách ústavního uspořádání a autonomie Skotska či Severního Irska. Dopady brexitu a regionální nerovnosti také hrají významnou roli při jednotlivých dílčích výsledcích. Země se však opírá o silnou tradici demokratických institucí, právního státu a politické kontinuity. Politické napětí v některých oblastech je kompenzováno vysokou mírou institucionální odolnosti.

Itálie (41,1) má dlouhodobě problémy s politickou nestabilitou a regionálními rozdíly mezi severem a jihem. Časté změny vlád, slabá veřejná správa nebo problémy s korupcí snižují její celkovou odolnost vůči krizím. Ekonomická nerovnováha, problémy v oblasti migrace a nedůvěra veřejnosti v politické elity rovněž přispívají k vyššímu skóre. Přesto si Itálie udržuje demokratické zřízení a silnou vazbu na západní instituce.

Spojené státy americké (44,5) mají z této skupiny nejvyšší skóre, což ukazuje na nejvyšší míru zranitelnosti. Problémem je silná politická polarizace, nedůvěra ve vládu a

[187] Indicators. *Fragile State Index* [online]. [cit. 2025-06-10]. Dostupné z: https://fragilestatesindex.org/indicators/

opakované společenské napětí, včetně sporů o práva menšin nebo otázky ozbrojených útoků. Zásadní roli hrají i rostoucí rozdíly mezi jednotlivými státy federace, což komplikuje efektivní vládnutí. Navzdory těmto výzvám si Spojené státy stále udržují klíčovou roli ve světové politice a ekonomice, a to díky silné ústavní tradici a robustní občanské společnosti.[188]

[188] Comparative Analysis. *Fragile State Index* [online]. [cit. 2025-06-10]. Dostupné z: https://public.tableau.com/app/profile/fund.for.peace/viz/shared/8TY6MW8WF

B. PRAKTICKÁ ČÁST PRÁCE

Cílem praktické části této diplomové práce je tvorba pracovních listů s výkladovým přesahem pro použití v hodinách základů společenských věd nebo při společenskovědních seminářích na středních školách. Nejprve budou stanovena východiska pro jejich tvorbu, následně budou vytvořeny samotné materiály. Některé z těchto pracovních listů budou otestovány v reálných hodinách ZSV, přičemž bude zhodnocena jejich efektivita a reflektovány jednotlivé úlohy s případnými návrhy na dílčí úpravy.

Všechny pracovní listy včetně možného řešení jsou uvedeny v příloze č. 1 této diplomové práce.

1. Východiska pro tvorbu pracovních listů

Při tvorbě pracovních listů, které jsou stěžení pro tuto část diplomové práce, bude postupováno v návaznosti na Rámcový vzdělávací program pro gymnázia (dále jen „RVP G“), ve kterém jsou uvedeny klíčové kompetence, které by si měl žák na gymnáziu osvojit a škola by je měla mít zařazené ve svém školním vzdělávacím plánu (ŠVP). Právě rozvoj klíčových kompetencí bude promítnut i do navržených pracovních listů.

Mimo jiné budou některé aktivity doplněné i o prvky z průřezových témat, které jsou taktéž stanoveny v RVP G, a patří mezi ně kupříkladu výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech, multikulturní nebo mediální výchova.[189] Jedná se o průřezová témata, jež jsou zpracována v RVP G, nikoli revidovaná témata z nového znění Rámcového vzdělávacího plánu pro základní vzdělání (RVP ZV), které bylo schváleno v roce 2024.

Klíčové kompetence, zejména kompetence k učení, k řešení problémů, občanské kompetence a kompetence k práci s informacemi, představují důležitý rámec, ke kterému se při koncipování jednotlivých úloh a aktivit bude přihlížet. Pracovní listy proto nebudou zaměřeny pouze na předávání základních faktografických informací, ale především na rozvoj schopnosti samostatného myšlení, práci s textem i dalšími typy zdrojů, na porozumění

[189] MŠMT. *Rámcový vzdělávací program pro gymnázia: RVP G* [online]. Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze, 2007 [cit. 2025-06-18]. ISBN 978-80-87000-11-3. Dostupné z: https://www.edu.cz/wp-content/uploads/2020/08/RVPG-2007-07_final.pdf

politickému systému jako funkčnímu celku a na schopnost interpretace i aplikace teoretických poznatků na aktuální dění.[190]

Obsah pracovních listů bude zaměřen výhradně na současné politické systémy vybraných demokratických států – tedy na státy, které byly zkoumány v teoretické části této práce. U každého z těchto států budou žáci pracovat s konkrétními ukázkami z dané země, přičemž půjde o tematicky rozmanité oblasti – například o volební systém, dělbu moci, fungování zákonodárného sboru. Smyslem pracovních listů není obsáhnout komplexní politiku daného státu, ale vytvořit ukázky pracovních listů na dílčí témata, která půjdou přímo aplikovat do výuky.

Důraz bude kladen na současnost – tedy na ukázky z posledních voleb, na aktuální politické osobnosti či reálné politické rozhodnutí a jejich dopady. Tento přístup má za cíl nejen zprostředkovat teoretické poznatky, ale rovněž ukázat studentům konkrétní příklady toho, jak jednotlivé politické systémy reálně fungují.

Metodicky budou pracovní listy vycházet z principů aktivního učení. Žáci budou vedeni k samostatné práci i práci ve skupinách, budou využívat různé informační zdroje (např. zpravodajské weby, oficiální weby institucí, videa, grafy a schémata) a následně zpracovávat informace formou odpovědí na otevřené otázky, krátkých komentářů či prezentací. Součástí některých listů bude i práce s videem nebo práce s textem – výňatky z ústav daných států, články, analýzy. Nedílnou součástí bude rovněž dohledávání a ověřování informací z internetu, čímž bude podporována digitální gramotnost a schopnost kriticky pracovat se zdroji.

Cílem pracovních listů je tedy nejen předat studentům srozumitelnou a aktuální podobu základních rysů politických systémů šesti vybraných států, ale především rozvíjet jejich porozumění principům demokracie, dělby moci a ústavnosti, stejně jako schopnost srovnávat, hledat rozdíly i podobnosti mezi jednotlivými systémy a diskutovat o výhodách a nevýhodách jednotlivých řešení.

Všechny pracovní listy budou následně využity v reálné výuce v rámci tematického celku věnovaného politologii na vyšším stupni gymnázia. Po jejich odučení bude provedeno stručné zhodnocení efektivity jednotlivých materiálů, a to na základě reflexe žáků i vyučujícího. Bude sledováno, jak si žáci s jednotlivými úlohami poradili, jaká témata pro ně byla obtížnější, jaké formy práce je motivovaly k větší aktivitě a které části vedly k největšímu

[190] Klíčové kompetence. *MŠMT.cz* [online]. [cit. 2025-06-12]. Dostupné z: https://msmt.gov.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/skolskareforma/klicove-kompetence

zapojení nebo diskusi. Toto vyhodnocení bude sloužit jako zpětná vazba a případně i jako podklad pro další úpravy materiálů, aby jejich didaktická hodnota v budoucnu nadále rostla.

1.1. Vymezení politologie v RVP G

Rámcový vzdělávací program pro gymnázia (RVP G) definuje celkem osm vzdělávacích oblastí, z nichž jedna je pro nás důležitá, a to Člověk a společnost. Tato oblast zahrnuje vzdělávací obory dějepis, zeměpis a občanský a společenskovědní základ, který je klíčový pro rozvoj občanské gramotnosti žáků. V rámci občanského a společenskovědního základu je politologická problematika začleněna především do tematického okruhu Občan ve státě.

Tento tematický okruh si klade za cíl poskytnout žákům základní orientaci v politickém systému demokratického státu, v jeho institucích a ve fungování veřejné moci. Mezi očekávané výstupy, které rámcový program stanovuje, patří například schopnost rozlišit formy vlády (např. monarchie, republika; prezidentský, parlamentní či kancléřský systém), objasnit princip dělby státní moci na moc zákonodárnou, výkonnou a soudní a pochopit jejich vzájemné vztahy.[191]

Důležitým vzdělávacím cílem je rovněž pochopení politického pluralismu jako základního znaku demokratické společnosti. Žáci by měli být schopni rozpoznat různé ideologické proudy, zorientovat se na politickém spektru (např. pravice a levice) a pochopit význam existence plurality politických stran pro demokratický proces.

V neposlední řadě je kladen důraz na praktické uplatnění poznatků – tedy na schopnost žáků identifikovat a reflektovat reálné společenské problémy, které se dotýkají politického života. Patří sem například otázky voleb, fungování veřejné správy, dodržování práv a svobod nebo formy občanské participace.

Výuka politologie tak na gymnáziu neslouží pouze k získání teoretických znalostí, ale především k výchově aktivního, informovaného a zodpovědného občana, který se orientuje v základních principech fungování demokratického právního státu a dokáže se zapojit do veřejného dění.

[191] MŠMT. *Rámcový vzdělávací program pro gymnázia: RVP G* [online]. Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze, 2007 [cit. 2025-06-18]. ISBN 978-80-87000-11-3. Dostupné z: https://www.edu.cz/wp-content/uploads/2020/08/RVPG-2007-07_final.pdf, s. 40-41.

Užití průřezových témat v oblasti politologie podle RVP G významně přispívá k rozvoji občanských kompetencí a propojuje teoretické poznatky s reálným životem. Nejvýrazněji se uplatňuje průřezové téma **Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech**, která rozšiřuje výuku o témata EU, mezinárodní spolupráce a globálních problémů. Toto průřezové téma má žákovi pomoc *„myslet systémově a hledat souvislosti mezi jednotlivými jevy a procesy“* nebo *„využívat lokální, regionální a mezinárodní příležitosti k ověření občanských dovedností a demokratických mechanismů a struktur a srovnávat odlišnosti a shodnosti kultury a životního stylu v Evropě a ve světě, využívat k tomu vlastní zkušenosti, veřejné informace a uměleckou tvorbu“.*[192]

Multikulturní výchova posiluje respekt k rozmanitosti a prevenci předsudků, kdy by si měl žák uvědomovat, že každý stát má vlastní kulturní identitu a že stát by neměl diskriminovat své občany na základě jakýchkoli rozdílů.[193]

Mediální výchova je klíčová pro kritické myšlení, rozpoznání manipulace a porozumění roli médií v demokracii. Média totiž slouží jako „hlídací pes demokracie“ a často poskytují nezávislé průzkumy veřejného mínění.[194]

Díky průřezovým tématům získává výuka politologie širší kontext, podporuje hodnotovou orientaci žáků a jejich aktivní zapojení do veřejného života.

[192] MŠMT. *Rámcový vzdělávací program pro gymnázia: RVP G* [online]. Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze, 2007 [cit. 2025-06-18]. ISBN 978-80-87000-11-3. Dostupné z: https://www.edu.cz/wp-content/uploads/2020/08/RVPG-2007-07_final.pdf, s. 69-73
[193] Tamtéž, s. 74.
[194] Tamtéž, s. 78.

2. Soubor pracovních listů a struktury vyučovacích hodin

2.1. Pracovní list č. 1 (Česká republika – Ústavní soud)

Anotace: První pracovní list je zaměřen na Ústavní soud České republiky, který slouží k ochraně ústavnosti. Jednotlivé úkoly pracovního listu jsou vytvořeny tak, aby byly zaměřeny v co možná největší míře na aktuální témata, která se ve společnosti řeší.

Základní informace o hodině:

- **Téma hodiny:** Ústavní soud České republiky
- **Cílová skupina:** 3./4. ročník gymnázia
- **Délka hodiny:** 90 minut (seminář), *případně zkráceně na 45 minut v rámci hodiny*
- **Vzdělávací cíle:**
    - Žák vysvětlí postavení a roli Ústavního soudu v systému státní moci ČR a jeho roli v ochraně demokracie a právní jistoty.
    - Žák popíše pravomoci Ústavního soudu a jeho složení.
    - Žák aplikuje nabyté znalosti a vymyslí vlastní řešení problému.
    - Žák rozlišuje mezi Ústavním soudem a ostatními soudy v ČR.
- **Zapracování klíčových kompetencí:**
    - **Kompetence občanská** – vymezení práce a pravomocí Ústavního soudu.
    - **Kompetence digitální** – práce s webovými zdroji, zjišťování informací o Ústavním soudu…
    - **Kompetence komunikační** – práce ve skupině, formování vlastních názorů a jednotlivých argumentů při diskusi.

Stručná struktura hodiny:

Čas	Činnost	Stručný obsah činnosti
10 min	Úvod	Motivační otázky: „Kdo nás chrání, když stát poruší naše práva?“ „Je Ústavní soud v ČR důležitý?“ Diskuse.
20 min	Výklad a prezentace	Základní informace o Ústavním soudu (postavení, sídlo, počet soudců, funkční období, jmenování…). Krátké shrnutí pravomocí na základě Ústavy ČR.
35 min	Práce s pracovním listem	Viz níže – obsahuje text k doplnění, otázky na porozumění, práci s Ústavou…
15 min	Reflexe a diskuse	Společné vyhodnocení odpovědí, výměna názorů, moderovaná diskuse.
10 min	Shrnutí + domácí úkol	Evaluace dané hodiny. Možnost DÚ: vyhledat jedno aktuální rozhodnutí Ústavního soudu a připravit shrnutí (1 až 2 věty + vlastní názor).

Komentář k vyučované hodině:

Učitel zahájí hodinu motivační otázkou směřující k roli státu při ochraně práv občanů (např. „Kdo nás chrání, když stát poruší Ústavu?“, „Je Ústavní soud v ČR důležitý?“…). Naváže diskuzí s žáky, případně využije obrazový materiál (fotografie budovy Ústavního soudu, logo, citát z nálezu). Cílem je naladění na téma a aktivizace žáků.

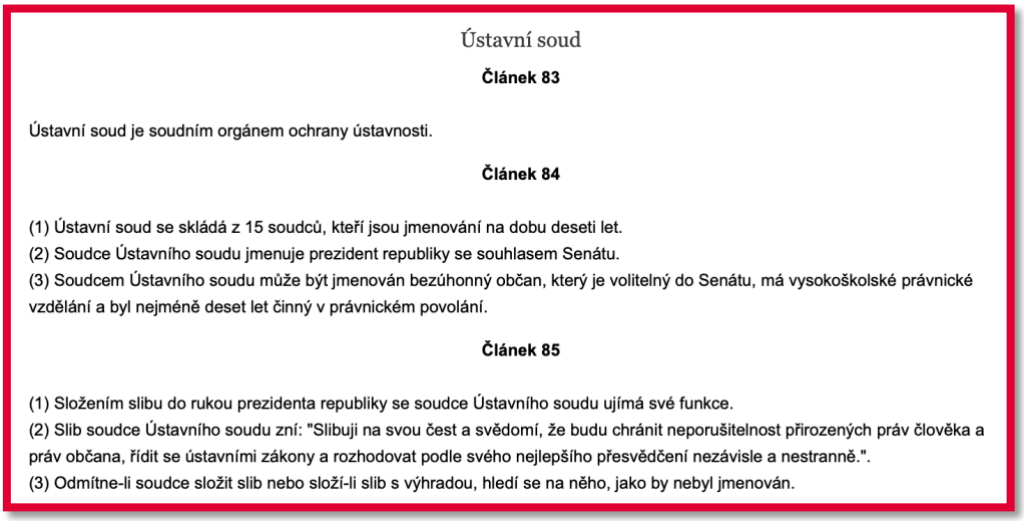
Učitel stručně představí základní informace o Ústavním soudu: postavení, složení, způsob jmenování soudců, funkční období, hlavní pravomoci. Výklad je podpořen prezentací nebo zápisem do sešitu.

Dále žáci pracují individuálně nebo ve dvojicích na pracovním listu, který slouží jako zápis z dané hodiny. Úkoly prověřují porozumění výkladu (doplňovačka), schopnost rozlišit pravomoci soudu, práci s výňatkem z Ústavy, argumentaci a aplikaci znalostí na modelové situace. Učitel průběžně poskytuje podporu.

V závěru hodiny učitel společně s žáky vyhodnotí jednotlivé úkoly, během toho se předpokládá diskuse. Zdůrazní role Ústavního soudu jako garanta ústavnosti a vztah tohoto soudu k dalším složkám moci v ČR. Dále dojde ke zhodnocení hodiny a zopakování hlavních poznatků. Učitel případně doporučí sledovat vybrané aktuální případy Ústavního soudu ve zpravodajství a může zadat domácí úkol.

PRACOVNÍ LIST: Ústavní soud České republiky

Výchozí text k úkolům:

Ústavní soud

Článek 83

Ústavní soud je soudním orgánem ochrany ústavnosti.

Článek 84

(1) Ústavní soud se skládá z 15 soudců, kteří jsou jmenování na dobu deseti let.
(2) Soudce Ústavního soudu jmenuje prezident republiky se souhlasem Senátu.
(3) Soudcem Ústavního soudu může být jmenován bezúhonný občan, který je volitelný do Senátu, má vysokoškolské právnické vzdělání a byl nejméně deset let činný v právnickém povolání.

Článek 85

(1) Složením slibu do rukou prezidenta republiky se soudce Ústavního soudu ujímá své funkce.
(2) Slib soudce Ústavního soudu zní: "Slibuji na svou čest a svědomí, že budu chránit neporušitelnost přirozených práv člověka a práv občana, řídit se ústavními zákony a rozhodovat podle svého nejlepšího přesvědčení nezávisle a nestranně.".
(3) Odmítne-li soudce složit slib nebo složí-li slib s výhradou, hledí se na něho, jako by nebyl jmenován.

1. Doplň správná slova do textu. Používat můžete své poznámky, výchozí text, případně informační technologie (internet, CHAT GPT…):

ÚSTAVNÍ SOUD

Ústavní soud sídlí v (městě) _____. Tvoří ho celkem _____ soudců, kteří jsou jmenováni prezidentem republiky se souhlasem _____ na období _____ let.

Ústavní soud je samostatný orgán _____ moci a jeho hlavním úkolem je ochrana _____ a ochrana _____ práv. Současným předsedou Ústavního soudu je _____ a místopředsedkyněmi _____ a _____.

2. Rozhodni, co Ústavní soud může, případně nemůže, a zakroužkuj správnou možnost. K vypracování můžete používat výchozí text, ale i internetové zdroje.

Výrok	Může / Nemůže
Zrušit část zákona, pokud odporuje ústavnímu pořádku.	Může / Nemůže
Řešit běžné spory mezi občany (např. o dědictví).	Může / Nemůže
Rozhodovat o souladu mezinárodních smluv s ústavním pořádkem.	Může / Nemůže
Přezkoumávat rozhodnutí obecných soudů v ústavních stížnostech.	Může / Nemůže
Jmenovat předsedu vlády.	Může / Nemůže
Řešit spory o kompetence mezi státními orgány.	Může / Nemůže
Přezkoumávat volby do Poslanecké sněmovny a Senátu.	Může / Nemůže

3. Na základě výňatku z Ústavy zodpovězte první dvě otázky a následně se zamyslete a vymyslete vhodné argumenty pro další dvě otázky.

- Jaké podmínky musí splňovat kandidát na ústavního soudce?
- Co se stane při nesložení slibu?
- Proč je podle tebe funkční období stanoveno na 10 let?
- Které osobní vlastnosti by měl mít ideální ústavní soudce?

4. Představ si, že jsi občan, který podává ústavní stížnost proti zákonu, který omezuje přístup k určité veřejné službě. Tento úkol vypracujte ve dvojicích.

- Vymyslete krátký popis problému (max. 3 věty).
- Napište, které ústavní právo by podle vás mohl zákon porušovat.
- Jak by mohl Ústavní soud rozhodnout?
- Zkuste navrhnout jiné řešení, než je úplné zrušení zákona.

Komentář k jednotlivým cvičením:

Předložené úkoly slouží k výuce tematického celku *Právní systém ČR* se zaměřením na Ústavní soud a odpovídají požadavkům RVP G a rozvíjejí jak vědomostní, tak klíčové kompetence žáků.

Úkol 1 podporuje porozumění faktickým informacím, práci s textem a schopnost vyhledávat aktuální údaje. Zapojením informačních technologií rozvíjí i kompetenci digitální a schopnost kriticky pracovat s informacemi.

Úkol 2 vede žáky k analýze a třídění informací. Učí je odlišovat pravomoci Ústavního soudu od činností jiných institucí, a tím dochází k porozumění principům dělby státní moci a fungování právního státu.

Úkol 3 kombinuje práci s výňatkem z Ústavy s otázkami na zamyšlení. Rozvíjí jednak právní gramotnost, ale i schopnost žáků hodnotit profesní a morální kvality představitelů justice. Uplatňuje se zde rovněž mezipředmětový přesah (etika, český jazyk).

Úkol 4 je koncipován jako praktická aplikace poznatků v modelové situaci. Podporuje argumentaci, tvořivé myšlení a spolupráci. Umožňuje žákům vžít se do role aktivního občana hájícího svá práva, čímž přispívá k rozvoji občanské gramotnosti a sociálních a politických dovedností.

Všechny úkoly směřují ke klíčovým kompetencím (k učení, komunikativní, občanská, digitální) a odpovídají doporučeným vzdělávacím cílům – zejména porozumění fungování státní moci, ústavním principům a právní ochraně v demokratické společnosti.

Reflexe užití pracovního listu v hodině:

Hodina se nesla v příjemném duchu. Žáci během celého semináře pracovali a byli aktivní, k čemuž přispěla i aktivizační aktivita s motivačními otázkami, během které se otevřel prostor pro diskusi.

Práce s pracovním listem nedělala žákům problém, dle jejich hodnocení byl dobře strukturovaný, jelikož v prvním úkolu doplnili nově nabyté znalosti a přečetli si výňatek z Ústavy, další informace si již museli dohledávat, což podnítilo žáky k práci. Většinu informací z prvního úkolu zvládali doplnit i během výkladu.

V druhém úkolu žáci využívali informační technologie a dohledávali si informace pro správné zodpovězení otázek. Někteří žáci využívali umělou inteligenci, jiní čerpali ze stránek Ústavního soudu.

Při třetím úkolu byli žáci plně aktivizovaní a diskutovali o otázkách týkajících se jmenování ústavních soudců a navrhovali, jaké by soudce měl mít vlastnosti.

Mezi slabší stránky semináře patřila časová náročnost posledního úkolu, který bylo obtížné stihnout v daném rozsahu. Slabým místem byla také nerovnoměrná aktivita žáků při závěrečné společné reflexi, která byla dána zejména čtvrteční odpolední hodinou.

Pro příště navrhuji zadat modelovou situaci (reální případ z judikatury Ústavního soudu) jako domácí úkol a podpořit tím i práci ve skupinkách, kde by i méně aktivní žáci dostali více prostoru. Žáci by dostali za úkol zhodnotit jednotlivé modelové situace v menších skupinkách a na argumentech postavit, zda se s nálezem Ústavního soudu ztotožňují, nebo by sami vynesli jiný verdikt. Vzhledem k obsáhlosti jednotlivých nálezů, které čítají i několik desítek stran, by učitel připravil abstrakty jednotlivých případů, kde by bylo zmíněno, o jaký problém se jedná, jaký je nález, a vybral by čtyři až pět argumentů, které v nálezu zaznívají. Skupiny po maximálně čtyřech žácích by znamenaly, že každý dostane prostor návrh zhodnotit a připravit argumenty pro a proti.

Celkově však hodina splnila vzdělávací cíle a umožnila žákům nahlédnout do fungování demokratického právního státu.

2.2. Pracovní list č. 2 (Spolková republika Německo – Spolkový sněm)

Anotace: Pro Spolkovou republiku Německo byla zvolena hodina zaměřena na fungování Spolkového sněmu neboli Bundestagu. Hodina je zaměřena na kritické myšlení žáků, schopnost správné argumentace a na kreativní činnost v rámci průřezového tématu Mediální výchova.

- **Téma hodiny:** Spolkový sněm Německa (Bundestag)
- **Cílová skupina:** 3./4. ročník gymnázia
- **Délka hodiny:** 90 minut (seminář), *případně zkráceně na 45 minut v rámci hodiny*
- **Vzdělávací cíle:**
    - Žák popíše funkci, složení a pravomoci Spolkového sněmu SRN.
    - Žák porovná německý a český parlamentní systém.
    - Žák navrhne způsob, jak občan může ovlivňovat rozhodnutí parlamentu.
    - Žák vyjádří a obhájí vlastní názor na modelovou situaci související s legislativním procesem.
- **Zapracování klíčových kompetencí:**
    - **Kompetence občanská** – skupinová práce (osobní a skupinové zájmy); spoluvytváření kulturních a duchovních hodnot.
    - **Kompetence digitální** – práce s videem, internetovými zdroji.
    - **Kompetence k učení** – využití různých strategií k učení (různé metody).

Stručná struktura hodiny:

Čas	Činnost	Stručný obsah činnosti
10 min	Úvod	Metoda T-P-S *„Co víme o německém politickém systému?“*
20 min	Výklad	Prezentace: Bundestag – složení, volby, funkce, pravomoci, vztah k Bundesratu.
40 min	Práce s pracovním listem	Detailněji viz níže
15 min	Skupinová debata	Simulace návrhu zákona o ochraně klimatu – role poslanců různých stran.
5 min	Shrnutí + domácí úkol	Evaluace dané hodiny, připomenutí rozdílů mezi ČR a SRN.

Komentář k vyučované hodině:

Hodina by byla zahájena aktivizační metodou T-P-S (think-peer-share), při které by žáci nejprve jednotlivě, poté ve dvojicích a na závěr formou diskuse zodpověděli otázku, co vědí o německém parlamentu. Učitel zde slouží jako moderátor a hodnotí správnost jednotlivých bodů.

V další části hodiny učitel zmíní nejdůležitější body, které by si žáci měli z německého politického systému odnést (legislativa, jmenování premiéra, činnost Bundestagu a jeho vztah k Bundesratu, volební systém apod.). Předpokladem je, že žáci už mají nějaké vědomosti o německé politice (např. z předchozí hodiny nebo z mezipředmětových vztahů).

V další části hodiny by došlo k práci s pracovním listem (detailněji je tato činnost popsána níže). Je zde možnost i zadání domácího úkolu, pokud by se nestihla případná simulovaná diskuse na téma ochrany klimatu, která je zde dána jako úloha při časové rezervě.

Vyučující by měl klást důraz na zmiňování stěžejních rozdílů oproti českému prostředí, které by mělo být pro žáky pochopitelnější.

V závěru hodiny je dobré zmínění podstatných rozdílů a krátké shrnutí, které může být podpořeno například Kahootem během další hodiny, kde by učitel ověřil znalosti žáků z předchozí hodiny.

PRACOVNÍ LIST: Německý Spolkový sněm (Bundestag)

1. Přiřaď každé tvrzení ke správnému pojmu a případně doplň informace, které najdeš přes internetové zdroje nebo jaké ses dozvěděl v rámci úvodního výkladu.

- **Prezident Bundestagu**
- **Frakce**
- **Kancléř**
- **Bundestag**
- **Poslanec**

a) Je zvolen většinou členů Bundestagu, obvykle na návrh prezidenta.

b) Zastupuje parlament navenek a předsedá jeho zasedáním.

c) Tvoří ji poslanci zvolení za jednu politickou stranu.

d) Disponuje zákonodárnou iniciativou.

e) Musí být volen na základě smíšeného volebního systému.

2. Na základě zhlédnutého videa (dostupné ZDE) zodpověz otázky.

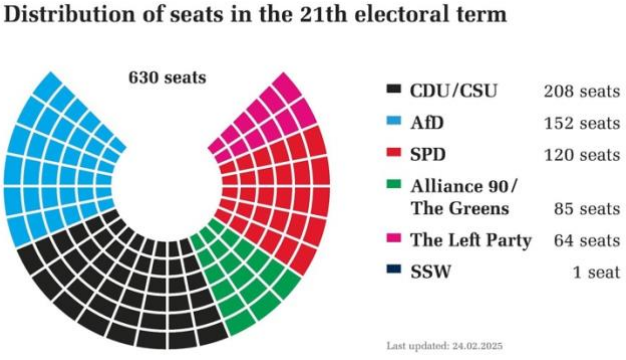
- **Jak probíhají volby do Bundestagu?**

_____

_____

_____

- **Jaké je volební období jednoho zasedání Budenstagu?** _____
- **Je aktivní i pasivní právo shodné? Kolik činí let?** _____
- **Kolik členů je do tohoto orgánu voleno?** _____
- **Jak je volen Kancléř SRN?** _____

3. Na základě zjištěných informací, případně s pomocí internetu a zápisu z minulé hodiny, doplňte tabulku:

KRITÉRIUM	BUNDESTAG	PSP ČR
Počet členů		
Délka funkčního období		
Volby (volební systém)		
Možnost vyslovení nedůvěry vládě		

4. Za pomoci argumentů pro a proti napište krátké stanovisko (max. 5-10 vět) pro otázku: „Je správné, že Bundestag může zvolit kancléře a zároveň ho odvolat?“

5. Představte si, že jste noví poslanci Bundestagu v nové straně, která navrhuje zákon o omezení dostupnosti umělé inteligence pro žáky ve školách. Na základě vlastního uvážení představte tyto body a na závěr je představte zbytku třídy:

- Proč je podle vás regulace AI důležitá?
- Jaké jsou výhody a nevýhody používání AI?
- Jak byste zákon představili médiím a kolegům z jiných frakcí?
- Jak byste přesvědčili veřejnost?

Komentář k jednotlivým cvičením:

Všechny úkoly směřují k rozvoji klíčových kompetencí (k učení, komunikativní, občanské, digitální, sociální) a přispívají k hlubšímu porozumění fungování parlamentní demokracie v evropském kontextu.

Úkol 1 podporuje porozumění základním politickým pojmům a institucím, rozvíjí schopnost jejich správného přiřazení ke konkrétním funkcím a souvislostem. Doplnění údajů na základě práce s internetovými zdroji vede k rozvoji digitální a informační gramotnosti.

Úkol 2 je zaměřen na poslech s porozuměním a vyhledávání konkrétních údajů ve videomateriálu. Žáci získávají přehled o volebním systému SRN, počtu poslanců, délce mandátu či volbě kancléře. Aktivita vede k rozvoji analytického myšlení a schopnosti strukturovat informace.

Úkol 3 umožňuje žákům porovnat dva parlamentní systémy (Bundestag a Poslaneckou sněmovnu ČR). Práce s tabulkou podporuje schopnost analýzy, syntézy a aplikace znalostí. Dochází zde k rozvoji mezipředmětového přesahu (zejména s právní naukou či moderními dějinami).

Úkol 4 směřuje k utváření vlastního názoru a jeho písemnému vyjádření v souvislosti s demokratickými mechanismy volby a odvolání kancléře. Žáci se učí argumentovat, hodnotit výhody a nevýhody daného systému, a tím rozvíjejí občanskou gramotnost i schopnost kritického uvažování.

Úkol 5 je založen na simulaci práce německého zákonodárného sboru. Žáci se vžívají do role poslanců a formulují návrh zákona na základě aktuálního tématu (regulace AI ve školství). Aktivita podporuje spolupráci, dovednosti veřejného vystupování, schopnost přesvědčování a argumentace. Výrazně se zde rozvíjejí komunikativní, občanské a sociální kompetence.

Reflexe užití pracovního listu v hodině:

Hodina zaměřená na německý Bundestag proběhla ve 3. ročníku gymnázia. Žáci se aktivně zapojovali, především díky různorodosti úkolů, které kombinovaly faktické poznatky s interaktivními a tvořivými prvky, a nejednalo se tak o využití jedné metody, která by mohla mít za následek pokles aktivity.

Pozitivně se osvědčila práce s videem, které žákům názorně přiblížilo systém voleb a činnost parlamentu, a dokázali si tak jednoduchou formou utřídit, jak se liší systém voleb u nás

a v Německu. Diskuzi podnítila také komparace s českým systémem – žáci spontánně vyjadřovali vlastní názory a byli schopni identifikovat výhody a nevýhody obou volebních systémů.

Největší úspěch zaznamenala závěrečná aktivita simulace práce nové politické strany (frakce) – žáci projevili velkou kreativitu při formulaci návrhů a někteří velmi přesvědčivě prezentovali svá stanoviska. Zadaní bylo vymyšleno na aktuální téma (problematika umělé inteligence), které se žáků v tomto věku nejvíce dotýká. Negativem byla menší zapojenost jednotlivců ve skupinové práci – příště by bylo vhodné zadat každému členovi skupiny konkrétní úlohu a zadanou práci více fragmentovat, aby případně každý člen vymyslel své stanovisko, které by pak sdílel, a muselo by dojít ke shodě.

Celkově však hodina naplnila své cíle – žáci prokázali porozumění institucionálnímu systému SRN, rozvinuli schopnost porovnávání, argumentace a týmové spolupráce. Pracovní list byl efektivním nástrojem k rozvoji jak vědomostní, tak občanské složky vzdělávání.

2.3. Pracovní list č. 3 (Francouzská republika – poloprezidentský systém)

Anotace: Hodina se zaměřuje na specifikum francouzského poloprezidentského systému – vztah mezi prezidentem a premiérem a fenomén kohabitace. Aktivizace žáků probíhá formou analýzy konkrétních historických období kohabitace, komparace pravomocí obou hlavních aktérů exekutivy a návrhu vlastního „optimálního modelu" dělby moci ve Francii.

- **Téma hodiny:** Francouzská republika – poloprezidentský systém
- **Cílová skupina:** 3./4. ročník gymnázia
- **Délka hodiny:** 90 minut (seminář)
- **Vzdělávací cíle:**
    - Žák porovná francouzský politický systém a politický systém České republiky.
    - Žák rozliší pravomoci premiéra a prezidenta Francie.
    - Žák posoudí výhody a nevýhody poloprezidentského systému v dané zemi.
- **Zapracování klíčových kompetencí:**
    - **Kompetence k učení** – samostatné vyhledávání a porozumění informacím z různých zdrojů.
    - **Kompetence občanská** – kritická reflexe různých forem vládnutí.
    - **Kompetence k řešení problémů** – hledání možných řešení konfliktů v rámci ústavního systému.

Stručná struktura hodiny:

Čas	Činnost	Stručný obsah činnosti
10 min	Úvod	Myšlenková mapa na téma politický systém Francie
15 min	Výklad	Stručné vysvětlení zásad Ústavy 5. republiky, pravomoci prezidenta a legislativní systém Francie. Jaké jsou rozdíly oproti ČR, případně SRN.
50 min	Práce s pracovním listem	Detailněji viz níže
15 min	Skupinová debata	Evaluace dané hodiny, shrnutí a reflexe všech aktivit z PL. Případné zodpovězení dotazů, sdílení návrhů, debata o výhodách a nevýhodách systému

Komentář k vyučované hodině:

V úvodní části hodiny by došlo k vytvoření myšlenkové mapy na tabuli, která by měla za úkol symbolizovat vztahy politického systému Francie. Vzhledem k zařazení aktuálních témat ve výuce ZSV by se jednalo o úkol, který by žáci měli být schopni vytvořit. Učitel zaznamenává jednotlivé odpovědi žáků do mapy. Pokud by se k systému Francie učitel na předchozí hodině nedoslal, může být mapa vytvořena během výkladu o systému Páté republiky.

V další části hodiny dojde k výkladu, jenž je zaměřen zejména na rozdíly oproti probraným systémům (ČR a SRN) a je nutné také vymezit pojem poloprezidentský systém vlády.

V další části hodiny již pracují žáci s pracovním listem, který opět slouží i jako zápis z hodiny a promítají se v něm aktuální témata a výzvy, kterým Francie čelí. Žáci postupují přes jednotlivé úkoly, které jsou detailněji popsány viz níže.

V závěru hodiny dojde ke skupinové debatě a ke zhodnocení poloprezidentského systému. Žákům také může být zadán domácí úkol, při němž by nabyté znalosti mohli aplikovat na český politický systém a představit tak svou vlastní vizi, jak by mohl naše republika vypadat, kdyby se jednalo o poloprezidentský systém a došlo by tak ke změně způsobu vládnutí.

PRACOVNÍ LIST: Poloprezidentský systém Francie

1. Urči, zda je výrok pravdivý, nebo není pravdivý. Pokud není pravdivý, uprav ho, aby splňoval kritérium pro ANO. Využívat můžeš své poznámky, případně jiné informační technologie. Na úkolu pracujte ve dvojicích.

	ANO	NE
Prezident Francie je volen přímo občany na 5 let.		
Prezident Francie může bez souhlasu parlamentu sesadit premiéra.		
V roce 2023 byla ve Francii schválena důchodová reforma bez hlasování v Národním shromáždění.		
Francouzský prezident jmenuje ministry a má přímý vliv na jejich složení.		
Protesty proti vládě ve Francii jsou zakázané, pokud jde o sociální témata.		
Francouzský premiér se zodpovídá prezidentovi, nikoli parlamentu.		

2. Porovnej roli prezidenta Francie a úlohu premiéra Francie. V případě, že zakřížkuješ variantu oba, najdi, kdy k tomu dochází, případně, jaká mohou nastat úskalí.

	Prez.	Prem.	Oba
Určení směřování zahraniční politiky			
Přijímání rozpočtu			
Vedení vlády a každodenní řízení státu			
Vyhlášení stavu ohrožení			
Schválení důchodové reformy (2023)			
Vystupování před médii v době krize			

3. Důchodová reforma Francie. Přečtěte si následující shrnutí článku a odpovězte na otázky níže. Zkuste dohledat, jak je to s věkem odchodu do penze u nás, zda se věk zvýšil, případně, jaké to vyvolalo ohlasy.

V roce 2023 prezident Macron prosadil kontroverzní důchodovou reformu, která mimo jiné zvýšila věk odchodu do důchodu ze 62 na 64 let. Využil k tomu článek 49 francouzské Ústavy, který umožňuje vládě přijmout zákon bez hlasování v parlamentu, pokud vláda ustojí případné vyslovení nedůvěry. To vyvolalo masové protesty, obviňování z autoritářství i obhajobu nutnosti reformy kvůli dlouhodobé udržitelnosti systému.

Otázky ke skupinové diskusi:

1. Jaký ústavní nástroj vláda využila k prosazení zákona?
2. Je podle tebe legitimní, aby vláda prosadila zákon bez hlasování v parlamentu, pokud formálně dodrží ústavu?
3. Jak bys reagoval jako poslanec opozice? A jako běžný občan?
4. V čem se podle tebe ukazuje síla prezidentské moci ve Francii?

Na základě videa (ZDE) napiš, co je to Ústavní rada a jaká byla její úloha během schvalování důchodové reformy.

Komentář k jednotlivým cvičením:

Jednotlivé úkoly pracovního listu vedou jednak k pochopení politického systému Francie, který má poloprezidentské zřízení republiky, a jednak k rozvoji klíčových kompetencí. Začleněno je i průřezové téma (mediální výchova – práce s videem a se zpravodajskými weby).

Úkol 1 slouží jako rychlá a přehledná aktivace žáků. Formou výběru z možností „ANO × NE“ žáci ověřují své porozumění základním rysům francouzského poloprezidentského systému. Otázky se týkají jak ústavně daných principů, tak aktuálních událostí (např. důchodová reforma). Přemýšlení žáků je také podníceno, že v případě zvolení varianty NE musí výrok opravit do správné podoby, aby platil.

Úkol 2 vede žáky k srovnání rozdělení pravomocí mezi prezidentem a premiérem ve Francii na konkrétních příkladech. Tento úkol podporuje hlubší pochopení poloprezidentského systému a zároveň pomáhá odhalit možné napětí nebo překrývání kompetencí. Žáci se učí, že některé pravomoci jsou sdílené, zatímco jiné dominují buď hlavě státu, nebo premiérovi. Úkol podporuje rozvoj analytického myšlení a může být využit i jako výchozí bod pro srovnání s jinými státy (např. Česká republika).

Úkol 3 vychází z konkrétního a mediálně známého příkladu – důchodové reformy prezidenta Macrona v roce 2023. Žáci nejprve pracují s krátkým textem a poté diskutují ve dvojicích nebo menších skupinách. Cílem je pochopit, co se stalo, jaký ústavní mechanismus byl využit a reflektovat legitimitu takového postupu. Zadání úkolu je v poslední části doplněno o video z portálu České televize, po jehož zhlédnutí mají žáci odpovědět na otázku, co je Ústavní rada a jaké jsou její kompetence při schvalování zákona.

Reflexe užití pracovního listu v hodině:

Tento pracovní list nebyl využit ve vyučovací hodině.

2.4. Pracovní list č. 4 (Italská republika – politický systém)

Anotace: Hodina se zaměřuje na politický systém v Itálii v obecné rovině. Jednotlivé úkoly pracovního listu jsou postaveny tak, že je lze použít i samostatně, pokud učitel nechce věnovat tématu například celý seminář nebo blok, ale pouze jednu vyučovací hodinu. Jednotlivé úkoly jsou vymyšleny tak, aby ukazovaly způsob, jak efektivně s tímto tématem pracovat a aktivizovat žáky.

- **Téma hodiny:** Italská republika – politický systém
- **Cílová skupina:** 3./4. ročník gymnázia
- **Délka hodiny:** 45 minut
- **Vzdělávací cíle:**
    - Žák vysvětlí základní prvky parlamentní republiky v Itálii a roli prezidenta republiky.
    - Žák popíše příčiny vládní nestability v Itálii na základě konkrétních příkladů.
    - Žák navrhne možné postupy řešení politické krize a argumentuje své stanovisko.
- **Zapracování klíčových kompetencí:**
    - **Kompetence k řešení problémů** – žáci analyzují reálné situace a hledají řešení.
    - **Kompetence sociální a personální** – efektivní spolupráce ve skupině.
    - **Kompetence občanská** – rozvoj porozumění demokratickému procesu, odpovědnosti a tolerance odlišných názorů.

Stručná struktura hodiny:

Čas	Činnost	Stručný obsah činnosti
5 min	Úvod	Uvedení do dané problematiky (například metodou T-P-S, brainstorming, Mentimeter…)
15 min	Výklad	Vysvětlení základních principů politického systému Itálie, upozornění na rozdíly oproti českému prostředí
20 min	Práce s pracovním listem	Soubor jednotlivých úkolů viz níže.
5 min	Reflexe	Evaluace dané hodiny, shrnutí a reflexe jednotlivých aktivit.

Komentář k vyučované hodině:

Úvodní část hodiny by byla věnována zjištění, co žáci o politickém systému Italské republiky vědí. Na tuto aktivitu lze použít již dříve zmíněné metody – brainstorming, metoda T-P-S nebo například Mentimeter, případně dát žákům úryvek pojednávající o politickém systému, kam by pomocí značek + (vím), - (nevím), ? (chci se dozvědět víc) napsali, co o dané problematice vědí, a učitel by rychle zjistil, jak moc se dané problematice musí věnovat.

Na tuto část hodiny by navazovala výkladová část, kde by vyučující popsal politický systém dané země a samozřejmě by upozornil i na změny, které jsou oproti politickému systému ČR. Součástí výkladu je možnost i diskuse na libovolné téma, které by žáky zajímalo a byli by schopni o něm diskutovat.

Práce s PL zaujímá opět největší část hodiny. Učitel si určí, jaký typ cvičení zvolí, případně zda vybere více cvičení z PL. Jednotlivé úkoly jsou popsány níže.

V závěru hodiny by došlo k evaluaci a zhodnocení. Žákům může být případně problematická látka dovysvětlena a případně může být zadáno cvičení z pracovního listu formou domácího úkolu na další hodinu.

PRACOVNÍ LIST: Politický systém v Itálii

1. DIAMANT

Zamyslete se nad pozitivy a negativy politického systému Itálie. Do předem připravené struktury zaznamenejte negativní nebo pozitivní klíčová slova vztahující se k danému problému. Do horní části pište pozitiva, do dolní pak jejich opaky (tedy negativa). Na poslední dolní linku napište synonymum k daným negativům, které celý problém shrne.

Aktuální
politická
situace v Itálii

2. SKUPINOVÁ ARGUMENTAČNÍ PRÁCE

Pokuste se ve skupinách (maximálně po čtyřech) na argumentech vystavět odpovědi na položené otázky.

- Porovnej způsob volby prezidenta v Itálii a České republice. Jaké výhody a nevýhody má každý z těchto systémů?
- Zhodnoť stabilitu vlád v Itálii a České republice. Které faktory ovlivňují délku fungování vlád v obou zemích?
- Analyzuj rozdíly ve volebních systémech Itálie a České republiky. Jak tyto rozdíly ovlivňují složení parlamentů?

3. BINGO

Na tabuli je vypsáno 12 pojmů. Vyberte si libovolných devět pojmů nebo jmen, které si zapište do tabulky. Vaším úkolem bude vytvořit vodorovnou, svislou nebo úhlopříčnou lajnu na základě správného zakřížkování pojmu po přečtení definice.

Pojmy (jména): SENÁT, GIORGIA MELONIOVÁ, PARLAMENTNÍ SYSTÉM, POSLANECKÁ SNĚMOVNA, KOALICE, VOLEBNÍ PRÁVO, BRATŘI ITÁLIE, LIGA SEVERU, DEMOKRATICKÁ STRANA, PREZIDENT, IMIGRAČNÍ POLITIKA, HNUTÍ 5 HVĚZD

Giorgia Meloniová – První žena v čele italské vlády, která stojí v čele pravicové koalice od roku 2022.

Bratři Itálie – Politická strana, která je v čele současné vládní koalice, prosazuje konzervativní a národovecké hodnoty.

Liga Severu – Politická strana původně zaměřená na autonomii severní Itálie, dnes známá krajně pravicovou politikou a odporem k migraci.

Hnutí 5 hvězd – Protestní politická formace, která v minulých letech výrazně uspěla díky slibům boje proti korupci a tradičním stranám.

Demokratická strana – Hlavní opoziční strana se středolevým programem, podporující evropskou integraci.

Senát – Horní komora italského parlamentu, kde probíhá schvalování zákonů a důležitá politická jednání.

Poslanecká sněmovna – Dolní komora italského parlamentu, jejíž členové se volí na základě poměrného zastoupení.

Italský prezident – Hlava státu, která má hlavně reprezentativní roli, ale může zasahovat při vládní krizi.

Parlamentní systém – Typ politického zřízení založený na rozhodující roli zákonodárného sboru při řízení státu.

Volební právo – Občanské oprávnění zúčastnit se voleb v Itálii od 18 let.

Koalice – Seskupení politických stran, které spolupracují na vládnutí, protože samy by neměly dost hlasů.

Imigrační politika – Jedno z hlavních témat současné italské politiky, týkající se přístupu státu k uprchlíkům a migrantům.

4. PRÁCE S TEXTEM

U každého tučně vyznačeného pojmu nebo věty rozhodni, zda je správně nebo nesprávně. Pokud shledáš, že je tučně vyznačená část nepravdivá, oprav ji.

Politický systém Itálie je **konstituční monarchií**, ve které hraje klíčovou roli parlament. Itálie má dvoukomorový parlament složený z **Národního shromáždění** a Senátu. Obě komory mají podobné pravomoci a schvalují zákony, které ovlivňují každodenní život občanů. Prezident republiky zastává převážně reprezentativní roli, je volen **nepřímou volbou**, tedy parlamentem a regionálními zástupci na **šestileté období** a jeho úkolem je zejména jmenovat premiéra a další vládní představitele. **Premiér** řídí vládu a má rozhodující vliv na vnitřní i zahraniční politiku země. Itálie je známá **politickou stabilitou vlád** a silnou rolí politických stran, mezi nimiž historicky dominovaly strany jako Křesťanská demokracie, Socialistická strana či nedávno vzniklá pravicová strana Bratři Itálie, ze které pochází současná premiérka **Giorgia Meloniová**. Zajímavostí italské politiky je také výrazná **centralizace**: země je rozdělena na 20 regionů, které mají široké kompetence, zejména v oblasti školství, zdravotnictví a dopravy.

Komentář k jednotlivým cvičením:

Jednotlivé úkoly pracovního listu přibližují žákům základní charakteristiky parlamentního systému Italské republiky a zároveň rozvíjejí klíčové kompetence, zejména schopnost argumentace, porovnávání politických systémů a práci s informacemi. Cvičení jsou variabilní – lze je využít samostatně či ve vzájemné návaznosti podle časových možností vyučujícího.

Úkol 1 (Diamant) slouží k rozvoji schopnosti kritického myšlení a formulace názorů. Žáci mají za úkol reflektovat silné a slabé stránky italského politického systému a hledat souvislosti mezi jednotlivými aspekty. Diamantová struktura napomáhá vizuálnímu ujasnění argumentačních linií a zároveň nutí žáky shrnout komplexní problémy jedním výrazem. Úkol je vhodný jak na úvod hodiny, tak jako reflexe po získání základních znalostí.

Úkol 2 (Skupinová argumentační práce) rozvíjí především kompetence k řešení problémů a kompetence občanské. Žáci ve skupinách srovnávají klíčové prvky italského a českého systému: volbu prezidenta, stabilitu vlád a volební systémy. Práce vede k hlubšímu porozumění institucionálním rozdílům a jejich důsledkům. Výsledkem může být krátká prezentace, argumentační mapa nebo veřejná debata. Úkol podporuje týmovou spolupráci a schopnost kultivovaně obhajovat vlastní názor.

Úkol 3 (Bingo) je didakticky atraktivní aktivita zaměřená na upevnění odborné terminologie a významných politických aktérů. Formou hry žáci aktivně naslouchají definicím a propojují je s pojmy. Díky prvku soutěživosti je úkol velmi motivační. Lze jej využít jako shrnutí výkladu nebo jako úvodní aktivitu k zopakování základních informací.

Úkol 4 (Práce s textem) cvičení rozvíjí čtenářskou gramotnost, schopnost práce s odborným textem a zároveň opakování faktických znalostí. Úkolem žáků je identifikovat nesprávné informace a opravit je. Tímto způsobem si žáci ověřují, zda pochopili základní principy politického systému Itálie, včetně role prezidenta, složení parlamentu či charakteru vlády. Úkol lze zadat individuálně i formou práce ve dvojicích. Lze jej využít i jako diagnostický nástroj pro učitele.

Reflexe užití pracovního listu v hodině:

Tento pracovní list nebyl využit ve vyučovací hodině.

2.5. Pracovní list č. 5 (Velká Británie – král a parlament)

Anotace: Hodina se zaměřuje na základní charakteristiky parlamentního systému Spojeného království. Pracovní list nabízí čtyři tematicky propojené, ale metodicky různorodé úkoly, které umožňují žákům analyzovat strukturu britského systému, vnímat roli monarchie i premiéra a srovnávat ji s českým prostředím. Součástí jsou multimediální a interpretační prvky.

- **Téma hodiny:** Velká Británie – král a parlament
- **Cílová skupina:** 3./4. ročník gymnázia
- **Délka hodiny:** 45 minut *(v případě semináře 90 min)*
- **Vzdělávací cíle:**
    - Žák popíše základní prvky parlamentního systému Velké Británie.
    - Žák vysvětlí roli britské monarchie v současném politickém systému.
    - Žák rozliší hlavní politické strany ve Velké Británii a jejich programové orientace
- **Zapracování klíčových kompetencí:**
    - **Kompetence k učení** – žák porovnává nové informace s dříve nabytými znalostmi.
    - **Kompetence sociální a personální** – spolupráce ve skupině, respektování jiného názoru.
    - **Kompetence komunikativní** – schopnost argumentovat, formulovat a obhajovat stanovisko.

Stručná struktura hodiny:

Čas	Činnost	Stručný obsah činnosti
5 min	Úvod	Aktivizace znalostí a zjištění, co žáci o dané problematice vědí (anketa přes Mentimeter: „Co vím o britském politickém systému?“)
15 min	Video + diskuse	Společné sledování videa (viz pracovní list) a krátká reflexe
20 min	Práce s pracovním listem	Soubor jednotlivých úkolů viz níže.
5 min	Reflexe	Diskuse, sdílení poznatků, prostor pro dovysvětlení

Komentář k vyučované hodině:

Úvodní část lekce je zaměřena na aktivizaci žáků pomocí digitálního nástroje (Mentimeter), kde žáci formulují zejména své představy a předběžné znalosti o britském politickém systému, které znají třeba díky propojení s hodinami anglického jazyka, kde se této problematice také věnuje prostor. Cílem je získat přehled o výchozím stavu znalostí žáků a navodit zájem o téma.

V další části následuje společné zhlédnutí krátkého edukativního videa (viz Úkol 1), které představí základní rysy politického systému Velké Británie. Video může být následně reflektováno krátkou diskusí a několika otázkami k zamyšlení, které žáci vypracovávají ve dvojicích.

Stěžejní část hodiny je věnována opět práci s pracovním listem. Úkoly v něm pokrývají různorodé kompetence – od faktických znalostí přes kritickou analýzu až po schopnost pracovat s mediálním obsahem. Metodicky jsou úkoly zacíleny na různé typy žáků – jak individuální, tak týmově založené. Opět je na učiteli, zda využije všechny úkoly z pracovního listu, nebo si vybere jen ty, které se mu budou hodit do určité části hodiny.

V závěru hodiny je prostor pro shrnutí a reflexi, včetně případného dovysvětlení problematických pojmů nebo zadání domácího úkolu (např. doplnění srovnání premiérů, práce s grafikou parlamentu apod.).

PRACOVNÍ LIST: Monarchie a parlament v Británii

1. Podívejte se na video o britském politickém systému (dostupné ZDE). Po jeho zhlédnutí odpovězte na následující otázky:

1. Jakou roli má v britském systému monarcha?
2. Jaké pravomoci má britský premiér?
3. Jak fungují volby do Dolní sněmovny?
4. Které prvky systému se nejvíce liší od systému v ČR?

2. Druhý úkol je následující: po náhodném rozdělení do tří skupin napište během 5 minut co nejvíce věcí, které se týkají KONZERVATIVNÍ STRANY, LABOURISTICKÉ STRANY a SKOTSKÉ NÁRODNÍ STRANY. Vyhledejte informace, které se týkají:

- Politické orientace a hlavní ideologie
- Historie a vzniku strany
- Současného vedení a roli ve VB (zda se jedná o vládnoucí nebo opoziční stranu)
- Hlavních programových bodů a cílů strany

KONZERVATIVNÍ STRANA	LABOURISTICKÁ STRANA	SKOTSKÁ NÁRODNÍ STRANA

3. DOPLŇTE PĚTILÍSTEK DLE INSTRUKCÍ:

1. Na prvním řádku vidíte téma, které nás zajímá, jedná se o krále Karla III.
2. Druhý řádek je určen pro zápis dvou přídavných jmen → jaký je?
3. Třetí řádek je určen pro zápis tří sloves → co dělá?
4. Na čtvrtý řádek zapište větu, která bude mít přesně čtyři slova a bude se hodit právě ke králi.
5. Na pátý řádek napište jednoslovný výraz, kterým lze téma nahradit, buďte kreativní!

Karel III.

_____ _____

_____ _____ _____

_____ _____ _____ _____

_____

4. Vytvořte ve skupinách (4 žáci) krátkou scénku (max. 3 minuty) ze zákulisí britské politiky s názvem „Já, premiér“. Váš úkol je sehrát fiktivní, ale věrohodný rozhovor mezi těmito postavami:

- **Premiér / Premiérka** – řeší politickou krizi, nebo se snaží přesvědčit stranu o zákonu.
- **Král / Královna** – formální hlava státu, která scénku odlehčuje, ale do ničeho zasahovat nesmí.
- **Opozice** – nesouhlasí s návrhem zákona
- **Poradce, média, veřejnost** – libovolná role, která scénku posune dál – např. investigativní novinář, aktivista…

Předveďte pomocí scénky základní principy toho, jak funguje britský parlamentní systém (např. co může a nemůže premiér, co dělá monarcha, jak vypadá střet s opozicí apod.). K dohledání informací můžete používat internet, své poznámky, AI.

Komentář k jednotlivým cvičením:

Jednotlivé úkoly pracovního listu propojují poznávání britského politického systému s aktivizačními metodami výuky a rozvojem občanských, sociálních i komunikačních kompetencí. Úkoly kombinují práci s audiovizuálním materiálem, analýzu faktů, kreativní tvorbu i týmovou spolupráci. Metodicky umožňují diferenciaci podle úrovně třídy a času.

Úkol 1 slouží jako vstup do tématu a poskytuje základní orientaci v britském systému. Video v anglickém jazyce s titulky rozvíjí porozumění mluvenému projevu, schopnost selektovat klíčové informace a zároveň podněcuje diskusi. Navíc se jedná o mezipředmětové propojení s anglickým jazykem. Otázky vedou k porovnání s českým systémem a upevnění základních pojmů (monarcha, premiér, volby).

Úkol 2 je formulován jako skupinová práce zaměřená na klíčové politické strany Velké Británie rozvíjí schopnost vyhledávat informace, třídit je a formulovat jejich rozdíly. Úkol podporuje práci s pojmy jako ideologie, opozice, vedení strany nebo programové priority. Výsledky mohou sloužit jako základ pro následnou diskuzi nebo prezentaci.

Úkol 3 je kreativní reflexí, která propojuje poznatky o monarchii s osobním vyjádřením. Forma pětilístku podporuje zestručnění, práci s jazykem i postojové hodnocení. Úkol rozvíjí fantazii, ale zároveň vyžaduje znalost aktuální pozice monarchie v systému.

Úkol 4 je aktivitou zaměřenou na dramatizaci a simulaci politického procesu. Žáci se vžívají do rolí klíčových aktérů britského systému a skrze scénku interpretují základní principy fungování parlamentní demokracie. Cvičení posiluje komunikaci, spolupráci a porozumění institucionálním vztahům v praxi. Lze využít jako závěrečné shrnutí či projektovou aktivitu.

Reflexe užití pracovního listu v hodině:

Tento pracovní list nebyl využit ve vyučovací hodině.

2.6. Pracovní list č. 6 (Spojené státy americké – volba prezidenta)

Anotace: Pro výuku Spojených států amerických byla vybrána simulace volby prezidenta formou didaktické hry. Vychází se z předpokladu, že žáci již mají určité (alespoň minimální) znalosti o volbě prezidenta a o volebním systému, jenž se uplatňuje u USA.

- **Téma hodiny:** Spojené státy americké (volba prezidenta)
- **Cílová skupina:** 3./4. ročník gymnázia
- **Délka hodiny:** 90 minut (seminář), *případně zkráceně na 45 minut v rámci hodiny*
- **Vzdělávací cíle:**
    - Žák popíše proces volby prezidenta USA a definuje nepřímou volbu prezidenta.
    - Žák porovná volbu prezidenta v kontextu USA a ČR.
    - Žák vyjádří a obhájí vlastní názor při modelové simulaci volby prezidenta USA.
- **Zapracování klíčových kompetencí:**
    - **Kompetence komunikativní** – srozumitelné vyjádření a utváření vlastního názoru.
    - **Kompetence digitální** – práce s informačními zdroji při vytváření jednotlivých úkolů hry.
    - **Kompetence k řešení problému** - při řešení problémů používá vhodné dříve získané vědomosti a dovednosti.

Stručná struktura hodiny:

Čas	Činnost	Stručný obsah činnosti
5 min	Úvod	Metoda T-P-S na politický systém USA, téma volba prezidenta USA
15 min	Výklad a analýza	Dovysvětlení pojmů a procesů, kterým žáci ne zcela rozuměli s praktickým vysvětlením u prezidentských voleb v USA v roce 2024 (Trump vs. Harrisová).
60 min	Didaktická hra v PL	Detailněji viz níže
10 min	Skupinová debata	Evaluace dané hodiny, shrnutí a reflexe didaktické hry z PL. Případné zodpovězení dotazů.

Komentář k vyučované hodině:

Hodina by v tomto případě navazovala na předchozí hodinu, kde byl již politický systém Spojených států amerických představen. Žáci nejprve pomocí metody brainstorming, v našem případě za efektivnější metody T-P-S, napíší, co si z předchozí hodiny pamatují, případně jak probíhá volba prezidenta USA.

V další části hodiny, která je výkladová, dojde k dovysvětlení některých pojmů a zopakování toho, jak se prezident USA volí (nepřímá volba, proces stranických primárek, volitelů apod.), což je vysvětleno na reálném případu poslední prezidentské volby z roku 2024 (Trump vs. Harrisová).

Největší část hodiny zabere simulovaná hra, kde dojde k práci s pracovním listem, který je zaměřen na volbu prezidenta USA (navíc se jedná o skupinovou práci). Detailněji je PL rozpracován níže.

V závěru hodiny dojde ke zodpovězení otázek v posledním úkolu PL, zopakování procesu volby formou skupinové debaty, kterou řídí vyučující. Dojde k reflexi činnosti, při které se žáci mohou vyjádřit, pokud nějaký krok v procesu volby ještě dostatečně nechápou, a učitel tak problém může znovu vysvětlit.

PRACOVNÍ LIST: Didaktická hra „Zvol si svého prezidenta“

Hra: Zvol si svého prezidenta

1. Rozdělení do týmů (10 minut)

Žáci se rozdělí do dvou hlavních volebních týmů. Jedna skupina bude demonstrovat Demokratickou stranu a druhá skupina Republikánskou stranu. Každý tým si zvolí svého prezidentského kandidáta a jeho zástupce (viceprezidenta).

Zbytek žáků si po oznámení kandidátů vylosuje jeden stát z předem připravené nabídky. Za předpokladu 20 žáků ve třídě se bude losovat 16 států, přičemž každý stát má jiný počet volitelů. Žák nesmí prozradit, z jakého je státu a jaký je jeho počet volitelů. Jednotlivé státy mají také svůj příznak (D = demokratický stát; R = republikánský stát; S = „swing state“/nerozhodný stát).

Kalifornie (D)	Texas (R)	Ohio (S)	Pensylvánie (S)
55	38	18	20

2. Představení kandidátů a volebních programů (15 minut)

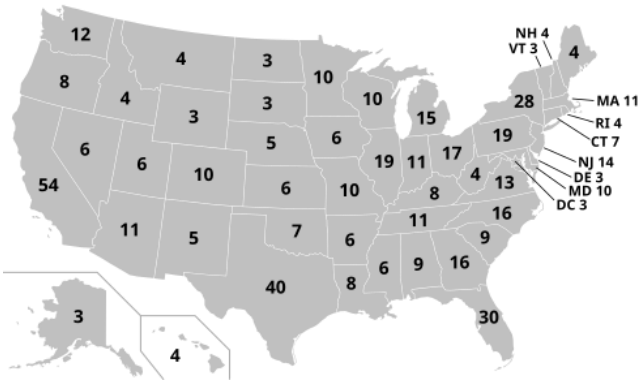
Oba týmy připraví stručný volební program, který prezentují před třídou. Tento program může obsahovat postoj ke zdravotnictví, daním, životnímu prostředí, zbraním apod. Cílem je přesvědčit jednotlivé státy k volbě.

3. Předvolební kampaň – debata a přesvědčování států (20 minut)

Kandidáti mají možnost vést **volební debaty** se zástupci států (zbytek třídy). Zástupci států mohou pokládat otázky kandidátům, pokud nejsou rozhodnutí, jakého kandidáta podpoří.

4. Volba volitelů (5 minut)

Každý stát oznámí, koho podpoří, zda kandidáta Demokratů, nebo Republikánů. Ohio se rozhodne volit kandidáta za Republikánskou stranu, republikán tedy získává všech 18 volitelů (princip „vítěz bere vše“).

Hlasování jednotlivých států zapisuje učitel na tabuli a počítá celkový počet volitelů. Vyhrává ten, kdo získá větší počet volitelů na svou stranu.

5. Vyhlášení výsledků a reflexe (10–15 minut)

Kandidát s většinou volitelů se stává prezidentem USA. Následuje reflexe aktivity se třídou, při níž se zodpoví například tyto otázky:

- Jaké státy byly klíčové?
- Jak důležitá byla volební kampaň?
- Jaký vliv má systém „vítěz bere vše“?
- Byla by výsledná volba stejná, kdyby se počítaly jen jednotlivé hlasy jednotlivců (jeden stát = jeden hlas)?

Komentář k didaktické hře:

Jednotlivé úkoly a činnosti mají organizační a motivační charakter. Účastníci jsou rozděleni do dvou skupin, vyberou své kandidáty na prezidenta (viceprezidenta) a zahájí tak volební kampaň. Úkol má žáky vtáhnout do hry, podpořit jejich komunikační a kooperativní dovednosti a umožnit jim vyjádřit své názory při formování volební strategie.

Následné kroky mají analytický a přesvědčovací rozměr. Týmy formulují volební program, přesvědčují „volitele" o svých záměrech a při debatě uplatní rétorické své dovednosti, přesvědčování a vyjednávání. Dochází tak k propojení teoretických znalostí o volebním systému USA s praktickým jednáním v roli kandidátů.

Během hry mají žáci také příležitost strategicky pracovat, přesvědčit „swing states", aby jejich kandidáta podpořily, a tak ovlivnit celkový výsledek. Úkol učí žáky flexibilitě, schopnosti přesně argumentovat a pracovat pod tlakem, což jsou klíčové dovednosti v politickém boji.

Závěrečné hlasování má rozhodovací a vyhodnocovací charakter. Účastníci v praxi uvidí, jak jejich kampaň ovlivnila volební výsledek, jak důležité jsou při volbách nerozhodné státy a jak celý proces formuje systém „vítěz bere vše". Úkol tak přispívá k lepšímu porozumění volebnímu mechanismu USA.

Poslední reflexe má hodnoticí a diskusní rozměr. Žáci mají příležitost sdílet své názory, zhodnotit své strategie a zamyslet se, jak kampaň ovlivnila jejich rozhodování. Úkol tak rozvíjí kritické myšlení, reflektuje celý proces a umožňuje žákům propojit teorii s praxí.

Reflexe užití pracovního listu v hodině:

Během hodiny byli žáci vtaženi do volební hry, což jim umožnilo lépe porozumět volební soustavě užívané v USA. Hrou si vyzkoušeli roli kandidátů a volitelů, což jim pomohlo vnímat celý proces zevnitř, a to v daleko živější formě než při pouhém výkladu.

Aktivita poukázala jak na důležitost volební kampaně, přesvědčování a vyjednávání, tak i na to, jak může systém „vítěz bere vše" ovlivnit celkové výsledky. Účastníci také v praxi poznali, jak velkou roli hrají tzv. „swing states", které mají moc změnit celý výsledek.

Žáci při reflexi vyjadřovali své názory na spravedlnost volebního systému USA, přemýšleli o jeho silných a slabých stránkách a porovnávali tento proces s volbou prezidenta v České republice.

Úspěšné bylo propojení teorie a praxe, které vedlo k lepšímu porozumění, a zároveň k rozvoji měkkých dovedností, jakými jsou přesvědčování, vyjednávání, komunikaci a týmovou spolupráci. Během následného testu (psal se v další hodině), došlo k dalšímu stupni ověření znalostí. Žáci díky didaktické hře pochopili podstatu volebního systému USA a dokázali své znalosti užít v testu.

ZÁVĚR

Předložená diplomová práce s názvem *Politické systémy vybraných států a jejich výuka v rámci ZSV na SŠ* si kladla za cíl spojit v první řadě odbornou politologickou analýzu a v té druhé praktické didaktické materiály (pracovní listy), které lze využít a zařadit do hodin základů společenských věd na středních školách. V kontextu rostoucí potřeby rozvíjet občanskou gramotnost, mediální gramotnost a demokratické vědomí mladé generace představuje dané téma nejen aktuální, ale především potřebný příspěvek do pedagogické praxe. Politologická témata jsou totiž ta, která se nás všech, a především žáků, dotýkají, a učitel společenských věd by měl být jakýmsi „mediátorem“, který zprostředkovává objektivní informace o politickém dění.

Ústřední myšlenkou této práce bylo vytvořit srozumitelný přehled fungování demokratických politických systémů v České republice, Německu, Francii, Itálii, Spojeném království a Spojených státech amerických. Na základě tohoto přehledu byly navrženy pracovní a výkladové listy pro žáky, jež jim umožní pochopit tato témata v souvislostech a porovnat je s českým politickým prostředím.

Teoretická část práce byla založena na deskripci a komparaci ústavních struktur, dělby státní moci pomocí tří složek, volebních systémů a mechanizmů brzd a protivah bránících zneužití politické moci v jednotlivých státech. Základ tohoto systému je u všech států podobný, ale na základě analýzy jsou zde i rozdíly (zejména pokud se jedná o parlamentní nebo prezidentskou demokracii).

První kapitola této části definovala a vysvětlila základní politologické pojmy jako jsou demokracie, republika, konstituční monarchie a další specifické formy republikového státního zřízení (prezidentská, parlamentní a poloprezidentská republika).

Základem této analýzy bylo rozčlenění států právě podle typu režimu: parlamentní republika (Česká republika, Německo, Itálie), poloprezidentský režim (Francie), prezidentský režim (Spojené státy americké) a konstituční monarchie s parlamentním systémem vlády ve Spojeném království.

Díky tomuto výběru bylo možné poukázat nejen na vnitřní diferenciaci demokratických systémů, ale také na kulturně-politické faktory, které ovlivňují způsob vládnutí. Zatímco Německo zdůrazňuje princip „bránící se demokracie“ jako reakci na zkušenost s nacistickým režimem v minulém století, ve Spojených státech amerických je naopak důsledně prosazováno

oddělení jednotlivých složek moci spolu s širokými pravomocemi delegovanými na hlavu státu. Francie nabízí dynamický model, kde se kompetence sdílí mezi prezidentem a premiérem, a Spojené království staví svou demokratickou tradici na absenci psané ústavy a na silné parlamentní suverenitě v čele s monarchou coby symbolem jednoty a kontinuity. Česká republika pak zaujímá pozici stabilizované parlamentní demokracie středoevropského typu, která se však i třicet let po sametové revoluci potýká s určitými výkyvy v oblasti stranického systému a problematikou důvěry v instituce a politické kultury.

Významným přínosem komparativní části práce byla snaha přesáhnout pouhé deskriptivní shrnutí a zaměřit se na analytické srovnání konkrétních aspektů fungování demokracie. V tomto směru došlo k využití Indexu demokracie a popsání jednotlivých států z hlediska politické stability (*Fragile States Index*).

Analýza demokratické kvality vybraných států ukázala značné rozdíly v jejich politických systémech. Nejlépe hodnocené Německo se vyznačuje stabilitou institucí, respektováním občanských práv a vysokou politickou kulturou. Podobně silná je i Velká Británie, ačkoli čelí výzvám spojeným zejména s brexitem a vnitřním politickým napětím. Česká republika a Francie stojí na pomezí „plné a nedokonalé demokracie“. Přestože disponují funkčními demokratickými mechanismy, slabšími oblastmi jsou politická kultura, participace a narůstající polarizace společnosti. Spojené státy, tradičně vnímané jako stabilní demokracie, nyní ale zápasí s problémy polarizace, oslabení volebního systému a občanských svobod, což se projevilo ke konci prezidentství Joe Bidena a Donalda Trumpa. Itálie vykazuje největší slabiny zejména v politické stabilitě, častých změnách vlád a korupčních kauzách, což ji může přibližovat k potenciální hranici „hybridních režimů“. Lze shrnout, že klíčovými faktory demokratické kvality jsou zejména stabilní instituce, politická kultura a schopnost státu efektivně reagovat na vnitřní politické výzvy.

Z pohledu stability politické moci podle *Fragile States Index* analýza ukazuje výrazné odlišnosti ve schopnosti zvládat vnitřní krize a napětí. Nejstabilnější je Německo, které vyniká silnými institucemi, vysokou důvěrou občanů ve veřejný sektor a schopností efektivně řešit krizové situace. Francie rovněž disponuje solidní politickou stabilitou, přestože se pravidelně potýká se sociálními protesty a napětím okolo integrace menšin. České republice se daří udržovat relativní stabilitu, i když čelí problémům v oblasti státní správy, politické kultury a regionálních nerovností. Velká Británie se navzdory dlouhé demokratické tradici potýká s vnitropolitickým napětím, zejména kvůli brexitu a autonomním tendencím ve Skotsku či

Severním Irsku, což její stabilitu mírně snižuje. Výrazněji ohrožená je Itálie, která dlouhodobě zápasí s politickou nestabilitou, korupcí a regionálními rozdíly. Nejzranitelnější jsou Spojené státy americké, kde výrazná polarizace společnosti, nízká důvěra ve vládu a narůstající společenské konflikty negativně ovlivňují schopnost státu efektivně reagovat na krizové situace.

Zjištění teoretické části byla následně aplikována v části praktické, kde byl vytvořen soubor výukových a pracovních listů, jejichž cílem bylo zprostředkovat žákům podstatné rysy politických systémů pomocí aktivizačních, analytických a kooperativních metod. Zvolený přístup vycházel z požadavků Rámcového vzdělávacího programu pro gymnázia, s důrazem na rozvoj klíčových kompetencí – především kompetence k občanství, k řešení problému a kompetence digitální. Dále by mělo dojít v rámci dílčích úkolů k rozvoji kritického myšlení a ke schopnosti argumentace, samostatného úsudku a práci s informacemi. Pracovalo se také s jednotlivými průřezovými tématy (multikulturní nebo mediální výchova), která se právě v ZSV nejvíce projevují.

Jednotlivé pracovní listy byly tematicky orientovány na konkrétní institucionální mechanismy (např. volba prezidenta USA, kontrolní pravomoci Bundestagu, úloha Ústavního soudu ČR), přičemž forma zadání umožňovala diferencovaný přístup podle úrovně znalostí a zájmu žáků. Součástí práce bylo rovněž aplikování tří z těchto materiálů ve výuce, z čehož vyplynulo, že zvolená forma a obsah pracovních listů byly žáky vesměs pozitivně vnímány, vedly ke zvýšené aktivitě a zájmu o problematiku a zároveň umožňovaly efektivnější osvojení učiva ve srovnání s výlučně frontální výukou. V případě, že nějaký úkol nebyl vhodně položen, došlo k návrhu, jak úkol změnit, aby přispěl k lepšímu pochopení dané problematiky.

Žáci si díky těmto materiálům nejen osvojili faktické informace, ale především se naučili porovnávat různé přístupy k vládnutí, identifikovat výhody a nevýhody jednotlivých systémů a hledat paralely s českou realitou a pracovat s informačními weby a dalšími zdroji. Významnou přidanou hodnotou bylo, že úkoly směřovaly k reflexi vlastní pozice občana ve vztahu ke státu, k vnímání důležitosti voleb, právního státu a odpovědnosti politických aktérů.

Ověření pracovních listů zároveň odhalilo i určité limity – například potřebu lépe časově plánovat náročnější úkoly nebo jasněji vymezit zadání při práci ve skupinách. Tyto poznatky byly zohledněny při revizi návrhů a mohou být dále využity při adaptaci materiálů pro širší využití v praxi.

Všechny samostatné pracovní listy včetně možného řešení jednotlivých úloh jsou součástí přílohy této diplomové práce.

Závěrem lze konstatovat, že stanovené cíle práce byly naplněny. V teoretické části došlo k důkladnému popisu a srovnání politických systémů šesti demokratických států s důrazem na jejich institucionální rámec, ústavní záruky, politickou kulturu a ochranné mechanismy před zneužitím moci. Praktická část přinesla konkrétní výukové materiály, které byly ověřeny v praxi a prokázaly svůj potenciál jako nástroj moderní výuky společenských věd. Práce tak spojila politologický výzkum s pedagogickou inovací a nabídla inspiraci pro učitele, kteří usilují o smysluplnou, kompetenčně orientovanou výuku.

Do budoucna například lze doporučit další rozvoj této problematiky několika směry. Za prvé by bylo vhodné digitalizovat a systematizovat vytvořené materiály do podoby online výukových modulů, které by mohly být dostupné pedagogům v rámci otevřených výukových platforem. Za druhé se nabízí možnost rozšířit okruh sledovaných států o nedemokratické nebo hybridní režimy, čímž by bylo možné prohloubit porozumění rozdílům mezi demokratickým a autoritářským pojetím moci. Za třetí lze uvažovat o realizaci dlouhodobější evaluace dopadu výuky s využitím těchto materiálů na občanské postoje žáků, jejich volební chování a politickou orientaci.

Tato diplomová práce tak představuje nejen ucelenou studii o vybraných politických systémech, ale především prakticky využitelný soubor metodických nástrojů, které mohou obohatit výuku a přispět k výchově aktivního, odpovědného a informovaného občana.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

A) Ústavy a zákony jednotlivých států

- *Ústava Francouzské republiky ze dne 4. října 1958*
- *Ústava Italské republiky ze dne 22. prosince 1947*
- *Ústava Spojených států amerických ze dne 17. září 1787*
- *Ústavní zákon České národní rady č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky*
- *Základní zákon Spolkové republiky Německo ze dne 23. května 1949*
- *Zákon č. 121/1920 Sb., kterým se uvozuje Ústavní listina Československé republiky*
- *Zákon č. 275/2012 Sb. Zákon o volbě prezidenta republiky a o změně některých zákonů (zákon o volbě prezidenta republiky)*

B) Knižní zdroje

- ADAMOVÁ, Karolina a Ladislav KŘÍŽKOVSKÝ. *Politologie*. Praha: Codex, 1997. ISBN 80-859-6322-1.
- ADAMOVÁ, Karolina. *Politologický slovník*. Praha: C.H. Beck, 2001. Beckovy odborné slovníky. ISBN 80-717-9469-4.
- DAVID, Roman a Ladislav KŘÍŽKOVSKÝ. *Politologie: základy společenských věd*. 5. přepracované a rozšířené vydání. Olomouc: Nakladatelství Olomouc, 2005. ISBN 80-718-2162-4.
- HEYWOOD, Andrew a Ladislav KŘÍŽKOVSKÝ. *Politologie*. 3. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008. ISBN 978-80-7380-115-1.
- HLAVÁČEK, Pavel a Petr JUREK. *Politické systémy anglosaských zemí*. Praha: Dokořán, 2014. Bod. ISBN 978-80-7363-678-4.
- HLOUŠEK, Vít, Lubomír KOPEČEK a Jakub ŠEDO. *Politické systémy*. Brno: C.H. Beck, 2011. Beckovy odborné slovníky. ISBN 978-80-87474-23-5.
- KATUNINEC, Milan. *Spolková republika Nemecko (politický systém a politický vývoj)*. Trnava: Filozofická fakulta Trnavskej univerzity v Trnave, 2009. ISBN 978–80–8082–272–9.
- *Kniha politiky*. Praha: Knižní klub, 2015. Universum (Knižní klub). ISBN 978-80-242-4796-0.

- KŘTĚNOVÁ, Monika. *Prezidentský systém Spojených států amerických*. Praha: Univerzita Karlova, Právnická fakulta, 2016. Prameny a nové proudy právní vědy. ISBN 978-80-8797-560-2.
- PEROTTINO, Michel. *Francouzský politický systém*. Praha: Slon, 2005. Politické systémy. ISBN 80-864-2948-2.
- ŘÍHOVÁ, Blanka. *Přehled moderních politologických teorií*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2006. ISBN 80-736-7177-8.
- SCRUTON, Roger a Ladislav KŘÍŽKOVSKÝ. *Slovník politického myšlení*. Vyd. 2., rozš. Brno: Atlantis, 1999. ISBN 80-710-8184-1.

C) Webové zdroje

- (Ne)spokojenost se stavem vybraných oblastí veřejného života – leden 2025. *Centrum pro výzkum veřejného mínění* [online]. [cit. 2025-06-07]. Dostupné z: https://cvvm.soc.cas.cz/cz/tiskove-zpravy/politicke/hodnoceni-politicke-situace/5938-ne-spokojenost-se-stavem-vybranych-oblasti-verejneho-zivota-leden-2025
- About us. *Bundesrechnungshof* [online]. [cit. 2025-06-17]. Dostupné z: https://www.bundesrechnungshof.de/EN/1_about_us/about_us_node.html
- About. *Fragile State Index* [online]. [cit. 2025-06-10]. Dostupné z: https://fragilestatesindex.org/about/
- Bundesrat. *Bundeszentrale für politische Bildung* [online]. [cit. 2025-06-13]. Dostupné z: https://www.bpb.de/kurz-knapp/lexika/politiklexikon/17237/bundesrat/
- Comparative Analysis. *Fragile State Index* [online]. [cit. 2025-06-10]. Dostupné z: https://public.tableau.com/app/profile/fund.for.peace/viz/shared/8TY6MW8WF
- Czechia. *Eurydice* [online]. [cit. 2025-06-13]. Dostupné z: https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/cs/eurypedia/czechia/politicka-ekonomicka-situace
- Část druhá – Druhé komory v mezinárodním srovnání. *Senát Parlamentu ČR* [online]. [cit. 2025-06-09]. Dostupné z: https://www.senat.cz/informace/z_historie/studie/sbornik/c2.php?ke_dni=5.3.2025&O=15

- Část první – O bikameralismu. *Senát PČR* [online]. [cit. 2025-06-07]. Dostupné z: https://www.senat.cz/informace/z_historie/studie/sbornik/c1.php?ke_dni=10.5.2025&O=8
- Česko v žebříčku demokracie The Economist stouplo. Nejvíc propadlo Rusko. *ČT24.cz* [online]. [cit. 2025-06-10]. Dostupné z: https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/domaci/cesko-v-zebricku-demokracie-the-economist-stouplo-nejvic-propadlo-rusko-10325
- Democracy index. *Our World in Data* [online]. [cit. 2025-06-10]. Dostupné z: https://ourworldindata.org/grapher/democracy-index-eiu?tab=chart&country=GBR~DEU~FRA~ITA~CZE~USA&mapSelect=GBR~DEU~FRA~ITA~CZE~USA
- Demokracie a autoritarismus. *Sociologická encyklopedie* [online]. [cit. 2025-04-03]. Dostupné z: https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Demokracie_a_autoritarismus
- Demokracie a její typy. *FSS – katedra politologie* [online]. [cit. 2025-05-18]. Dostupné z: https://polit.fss.muni.cz/projekty-na-katedre/online-podpora-vyuky/pol/demokracie/demokracie-a-jeji-typy
- Demokracie. *Sociologická encyklopedie* [online]. [cit. 2025-04-03]. Dostupné z: https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Demokracie
- Demonstrace kvůli důchodům ve Francii pokračují. S reformou nesouhlasí až 75 procent lidí. *ČT24.cz* [online]. [cit. 2025-06-09]. Dostupné z: https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/svet/demonstrace-kvuli-duchodum-ve-francii-pokracuji-s-reformou-nesouhlasi-az-75-procent-lidi-10327
- Francie má nového premiéra. „Macronův výsměch," durdí se opozice. *Seznam zprávy* [online]. [cit. 2025-06-09]. Dostupné z: https://www.seznamzpravy.cz/clanek/zahranicni-francie-ma-noveho-premiera-opozice-mluvi-o-macronove-vysmechu-266423
- Francie. *BussinesInfo.cz* [online]. [cit. 2025-06-09]. Dostupné z: https://www.businessinfo.cz/navody/francie-souhrnna-teritorialni-informace/2/
- Francouzská politická scéna je v rozkladu, hodnotí politolog volby. *Seznam Zprávy* [online]. [cit. 2025-06-09]. Dostupné z: https://www.seznamzpravy.cz/clanek/volby-francouzska-politicka-scena-je-v-rozkladu-hodnoti-politolog-volby-254979

- GIORGIA MELONI. *Seznam zprávy* [online]. [cit. 2025-06-07]. Dostupné z: https://www.seznamzpravy.cz/tag/giorgia-meloni-69523
- Impeachment přehledně: Význam pojmu, jeho historie a proč mu Trump čelí už podruhé. *Novinky.cz* [online]. [cit. 2025-06-10]. Dostupné z: https://www.novinky.cz/clanek/zahranicni-amerika-impeachment-prehledne-vyznam-pojmu-jeho-historie-a-proc-mu-trump-celi-uz-podruhe-40347857
- Indicators. *Fragile State Index* [online]. [cit. 2025-06-10]. Dostupné z: https://fragilestatesindex.org/indicators/
- Itálie. *BusinessInfo.cz* [online]. [cit. 2025-06-07]. Dostupné z: https://www.businessinfo.cz/navody/italie-souhrnna-teritorialni-informace
- Kde se vzalo Trumpovo jasné vítězství? Data naznačují, jací voliči mu vyhráli volby. *Aktuálně.cz* [online]. [cit. 2025-06-10]. Dostupné z: https://zpravy.aktualne.cz/datavize/u-koho-zabodoval-trump/r~84c60f829c2711efb2180cc47ab5f122/
- Klíčové kompetence. *MŠMT.cz* [online]. [cit. 2025-06-12]. Dostupné z: https://msmt.gov.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/skolskareforma/klicove-kompetence
- Konec jedné éry. Labouristé drtivě vítězí, křeslo si neudržela ani expremiérka. *Seznam Zprávy* [online]. [cit. 2025-06-09]. Dostupné z: https://www.seznamzpravy.cz/clanek/volby-zbyvaji-minuty-britove-rozhoduji-jestli-ukonci-eru-konzervativnich-vlad-255258
- Kontrolní výbor. *Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky* [online]. [cit. 2025-06-07]. Dostupné z: https://www.psp.cz/sqw/hp.sqw?k=3600
- Labouristé. *Novinky.cz* [online]. [cit. 2025-06-09]. Dostupné z: https://www.novinky.cz/tag/labouriste-35326
- Lord McFall of Alcluith. *UK Parliament* [online]. [cit. 2025-06-09]. Dostupné z: https://members.parliament.uk/member/4148/career
- Methodology. *Fragile State Index* [online]. [cit. 2025-06-10]. Dostupné z: https://fragilestatesindex.org/methodology/
- Monarchie – co to je, základní dělení monarchií a státy s touto formou vlády v roce 2021. *Český královský institut* [online]. [cit. 2025-06-07]. Dostupné z: https://www.ceskykralovskyinstitut.cz/monarchie-co-to-je-zakladni-deleni-monarchii-a-staty-s-touto-formou-vlady-v-roce-2021/

- MŠMT. *Rámcový vzdělávací program pro gymnázia: RVP G* [online]. Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze, 2007 [cit. 2025-06-18]. ISBN 978-80-87000-11-3. Dostupné z: https://www.edu.cz/wp-content/uploads/2020/08/RVPG-2007-07_final.pdf
- Německo – profil členské země EU. *Evropská unie* [online]. [cit. 2025-06-07]. Dostupné z: https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/eu-countries/germany_cs
- O České republice. *Pražský hrad* [online]. [cit. 2025-06-07]. Dostupné z: https://www.hrad.cz/cs/ceska-republika/o-ceske-republice
- Parlamentní republika. *Iurum.cz* [online]. [cit. 2025-06-07]. Dostupné z: https://www.iurium.cz/encyklopedie/koncept/parlamentni-republika
- Parlamentní volby v Itálii vyhrál blok s Meloniovou v čele. Její krajně pravicová strana má 26 procent hlasů. *IRozhlas.cz*[online]. [cit. 2025-06-07]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-svet/italie-parlamentni-volby-vysledky-vitez-pravice-meloniova_2209260804_ban
- Politické strany ve Francii po 1. kole voleb spojují síly proti krajní pravici. *České noviny* [online]. [cit. 2025-06-09]. Dostupné z: https://www.ceskenoviny.cz/zpravy/2538955
- Politický systém. *Velvyslanectví USA v Praze* [online]. [cit. 2025-06-10]. Dostupné z: https://www.americkecentrum.cz/politicky-system/
- Poslanecké kluby. *Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky* [online]. [cit. 2025-06-07]. Dostupné z: https://www.psp.cz/sqw/hp.sqw?k=193
- Postavení a působnost. *Nejvyšší kontrolní úřad* [online]. [cit. 2025-06-17]. Dostupné z: https://www.nku.cz/cz/o-nas/postaveni-a-pusobnost/
- Před 75 lety začala vznikat německá ústava. Po hrůzách nacismu zajistila nedotknutelnost lidské důstojnosti. *ČT24.cz* [online]. [cit. 2025-06-07]. Dostupné z: https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/svet/pred-75-lety-zacala-vznikat-nemecka-ustava-po-hruzach-nacismu-zajistila-nedotknutelnost-lidske-dusto-3334
- Přehled soudů. *Ministerstvo spravedlnosti České republiky* [online]. [cit. 2025-06-07]. Dostupné z: https://msp.gov.cz/soudy
- Přehled vlád ČR. *Vláda České republiky* [online]. [cit. 2025-06-07]. Dostupné z: https://vlada.gov.cz/cz/clenove-vlady/historie-minulych-vlad/historie-18014/

- Přímo volený premiér, automatická většina v parlamentu. Itálie řeší návrh Meloniové. *Novinky.cz* [online]. [cit. 2025-06-07]. Dostupné z: https://www.novinky.cz/clanek/zahranicni-evropa-primo-voleny-premier-automaticka-vetsina-v-parlamentu-italie-resi-navrh-navrh-meloniove-40476971
- Republikáni a demokraté. Dvě hlavní politické strany USA. *Seznam Zprávy* [online]. [cit. 2025-06-10]. Dostupné z: https://www.seznamzpravy.cz/clanek/republikani-a-demokrate-88739
- Režim politický. *Sociologická encyklopedie* [online]. [cit. 2025-03-03]. Dostupné z: https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Režim_politický
- SERGIO MATTARELLA. *Seznam zprávy* [online]. [cit. 2025-06-07]. Dostupné z: https://www.seznamzpravy.cz/tag/sergio-mattarella-24562
- Sir Lindsay Hoyle. *UK Parliament* [online]. [cit. 2025-06-09]. Dostupné z: https://members.parliament.uk/member/467/contact
- Skotsko bude brzy zpět. Brexit se odehrál proti naší vůli, vzkázala Evropě Sturgeonová. *IRozhlas.cz* [online]. [cit. 2025-06-09]. Dostupné z: https://denikn.cz/1514089/lordi-v-parlamentu-jsou-rade-britu-uz-dlouho-trnem-v-oku-jak-dnes-vlastne-jejich-komora-funguje/
- Současní funkcionáři a soudci. *Ústavní soud* [online]. [cit. 2025-06-07]. Dostupné z: https://www.usoud.cz/soucasni-funkcionari-a-soudci
- Spolkový sněm zvolil Merze kancléřem, ale až na druhý pokus. *ČT24.cz* [online]. [cit. 2025-06-07]. Dostupné z: https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/svet/merz-necekane-neziskal-v-prvnim-kole-volby-kanclere-dost-hlasu-360718
- Stát právní. *Sociologická encyklopedie* [online]. [cit. 2025-03-03]. Dostupné z: https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Stát_právní
- The senatorial elections. *Sénat* [online]. [cit. 2025-06-09]. Dostupné z: https://www.senat.fr/lng/en/senators/the-senatorial-elections.html
- Toryové. *Novinky.cz* [online]. [cit. 2025-06-09]. Dostupné z: https://www.novinky.cz/tag/toryove-67106
- Úřednické vlády. *ČT24.cz* [online]. [cit. 2025-06-13]. Dostupné z: https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/archiv/urednicke-vlady-325301
- USA. *Novinky.cz* [online]. [cit. 2025-06-09]. Dostupné z: https://www.novinky.cz/tag/usa-7003

- Ústava České republiky oslaví 30 let, za dobu své existence osvědčila svoje kvality. *iROZHLAS.cz* [online]. [cit. 2025-06-07]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/komentare/ustava-vyroci-ceska-republika-historie_2212140630_har
- Ústava USA: Jaké jsou hlavní principy a struktura? *Ústav práva a právní vědy* [online]. [cit. 2025-06-10]. Dostupné z: https://www.ustavprava.cz/blog/2017/01/ustava-usa-jake-jsou-hlavni-principy-a-struktura/
- Ústupek socialistům jako spása Francie? Macron se nevzdává a hledá nové řešení. *iDnes.cz* [online]. [cit. 2025-06-09]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/zahranicni/franie-macron-projev-odstoupeni-barnier-vlada.A241206_075937_zahranicni_bro
- Velká Británie. *BusinessInfo.cz* [online]. [cit. 2025-06-09]. Dostupné z: https://www.businessinfo.cz/navody/velka-britanie-souhrnna-teritorialni-informace/2#0-uvod
- Veronika Lefrancois: Vládní krize, jaká může vzniknout jen v Itálii. *Český rozhlas* [online]. [cit. 2025-06-07]. Dostupné z: https://plus.rozhlas.cz/veronika-lefrancois-vladni-krize-jaka-muze-vzniknout-jen-v-italii-8405744
- Veronika Lefrancois: Vládní krize, jaká může vzniknout jen v Itálii. *Český rozhlas* [online]. [cit. 2025-06-07]. Dostupné z: https://plus.rozhlas.cz/veronika-lefrancois-vladni-krize-jaka-muze-vzniknout-jen-v-italii-8405744
- Vnitrostátní systémy soudní moci - Francie. *Portál evropské e-Justice* [online]. [cit. 2025-06-09]. Dostupné z: https://e-justice.europa.eu/topics/taking-legal-action/legal-systems-eu-and-national/national-justice-systems/fr_cs
- Vnitrostátní systémy soudní moci - Itálie. *Portál evropské e-Justice* [online]. [cit. 2025-06-07]. Dostupné z: https://e-justice.europa.eu/topics/taking-legal-action/legal-systems-eu-and-national/national-justice-systems/it_cs
- Volby v Německu vyhrál konzervativní blok CDU/CSU. Východ ovládla AfD. *Novinky.cz* [online]. [cit. 2025-06-07]. Dostupné z: https://www.novinky.cz/clanek/volby-nemecko-2025-online-40510164
- Volby. *Deutscher Bundestag* [online]. [cit. 2025-06-07]. Dostupné z: https://www.bundestag.de/cz/wahlen

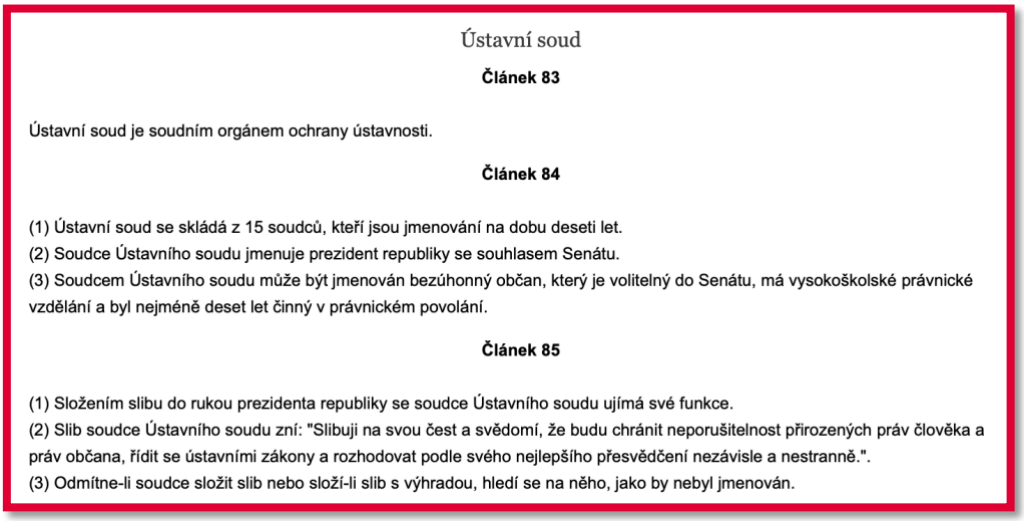
- Volební účast v Německu trhala rekordy. *Novinky.cz* [online]. [cit. 2025-06-07]. Dostupné z: https://www.novinky.cz/clanek/volby-volebni-ucast-v-nemecku-trhala-rekordy-40510285
- Výročí Sametové revoluce přináší obavy o stav demokracie v Česku. 58 % lidí ji vnímá jako ohroženou. *NMS Market Research* [online]. [cit. 2025-05-18]. Dostupné z: https://nms.global/cz/vyroci-sametove-revoluce-prinasi-obavy-o-stav-demokracie-v-cesku-58-lidi-ji-vnima-jako-ohrozenou/
- Who we are and what we do. *The Cour des comptes* [online]. [cit. 2025-06-17]. Dostupné z: https://www.ccomptes.fr/en/nous-decouvrir/cour-des-comptes

SEZNAM PŘÍLOH

1. Jednotlivé pracovní listy použité v diplomové práci a jejich řešení

PRACOVNÍ LIST: Ústavní soud České republiky

Výchozí text k úkolům:

Ústavní soud

Článek 83

Ústavní soud je soudním orgánem ochrany ústavnosti.

Článek 84

(1) Ústavní soud se skládá z 15 soudců, kteří jsou jmenování na dobu deseti let.
(2) Soudce Ústavního soudu jmenuje prezident republiky se souhlasem Senátu.
(3) Soudcem Ústavního soudu může být jmenován bezúhonný občan, který je volitelný do Senátu, má vysokoškolské právnické vzdělání a byl nejméně deset let činný v právnickém povolání.

Článek 85

(1) Složením slibu do rukou prezidenta republiky se soudce Ústavního soudu ujímá své funkce.
(2) Slib soudce Ústavního soudu zní: "Slibuji na svou čest a svědomí, že budu chránit neporušitelnost přirozených práv člověka a práv občana, řídit se ústavními zákony a rozhodovat podle svého nejlepšího přesvědčení nezávisle a nestranně.".
(3) Odmítne-li soudce složit slib nebo složí-li slib s výhradou, hledí se na něho, jako by nebyl jmenován.

1. Doplň správná slova do textu. Používat můžete své poznámky, výchozí text, případně informační technologie (internet, CHAT GPT…):

ÚSTAVNÍ SOUD

Ústavní soud sídlí v (městě) _____. Tvoří ho celkem _____ soudců, kteří jsou jmenováni prezidentem republiky se souhlasem _____ na období _____ let.

Ústavní soud je samostatný orgán _____ moci a jeho hlavním úkolem je ochrana _____ a ochrana _____ práv. Současným předsedou Ústavního soudu je _____ a místopředsedkyněmi _____ a _____.

2. Rozhodni, co Ústavní soud může, případně nemůže, a zakroužkuj správnou možnost. K vypracování můžete používat výchozí text, ale i internetové zdroje.

Výrok	Může / Nemůže
Zrušit část zákona, pokud odporuje ústavnímu pořádku.	Může / Nemůže
Řešit běžné spory mezi občany (např. o dědictví).	Může / Nemůže
Rozhodovat o souladu mezinárodních smluv s ústavním pořádkem.	Může / Nemůže
Přezkoumávat rozhodnutí obecných soudů v ústavních stížnostech.	Může / Nemůže
Jmenovat předsedu vlády.	Může / Nemůže
Řešit spory o kompetence mezi státními orgány.	Může / Nemůže
Přezkoumávat volby do Poslanecké sněmovny a Senátu.	Může / Nemůže

3. Na základě výňatku z Ústavy zodpovězte první dvě otázky a následně se zamyslete a vymyslete vhodné argumenty pro další dvě otázky.

- Jaké podmínky musí splňovat kandidát na ústavního soudce?
- Co se stane při nesložení slibu?
- Proč je podle tebe funkční období stanoveno na 10 let?
- Které osobní vlastnosti by měl mít ideální ústavní soudce?

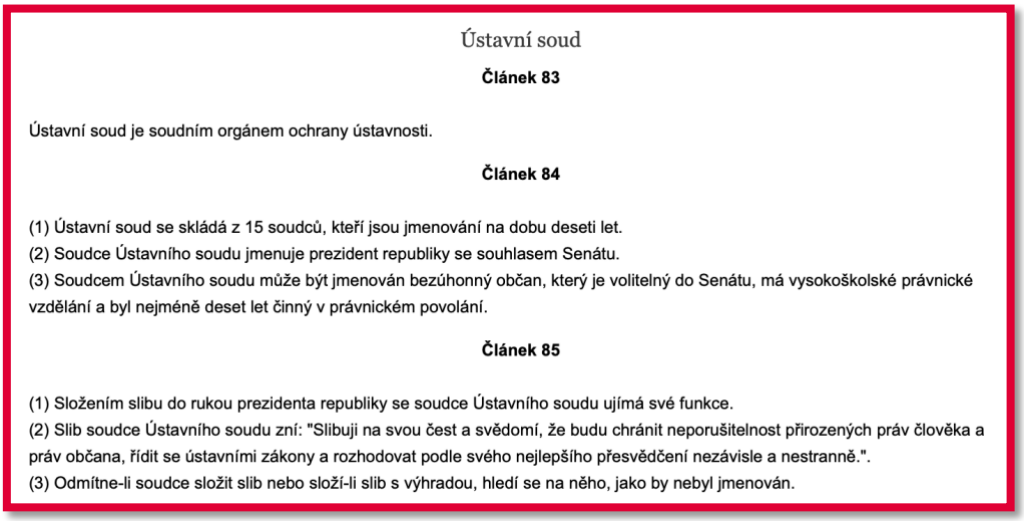
4. Představ si, že jsi občan, který podává ústavní stížnost proti zákonu, který omezuje přístup k určité veřejné službě. Tento úkol vypracujte ve dvojicích.

- Vymyslete krátký popis problému (max. 3 věty).
- Napište, které ústavní právo by podle vás mohl zákon porušovat.
- Jak by mohl Ústavní soud rozhodnout?
- Zkuste navrhnout jiné řešení, než je úplné zrušení zákona.

PRACOVNÍ LIST: Ústavní soud České republiky – řešení

Výchozí text k úkolům:

Ústavní soud

Článek 83

Ústavní soud je soudním orgánem ochrany ústavnosti.

Článek 84

(1) Ústavní soud se skládá z 15 soudců, kteří jsou jmenování na dobu deseti let.
(2) Soudce Ústavního soudu jmenuje prezident republiky se souhlasem Senátu.
(3) Soudcem Ústavního soudu může být jmenován bezúhonný občan, který je volitelný do Senátu, má vysokoškolské právnické vzdělání a byl nejméně deset let činný v právnickém povolání.

Článek 85

(1) Složením slibu do rukou prezidenta republiky se soudce Ústavního soudu ujímá své funkce.
(2) Slib soudce Ústavního soudu zní: "Slibuji na svou čest a svědomí, že budu chránit neporušitelnost přirozených práv člověka a práv občana, řídit se ústavními zákony a rozhodovat podle svého nejlepšího přesvědčení nezávisle a nestranně.".
(3) Odmítne-li soudce složit slib nebo složí-li slib s výhradou, hledí se na něho, jako by nebyl jmenován.

1. Doplň správná slova do textu. Používat můžete své poznámky, výchozí text, případně informační technologie (internet, CHAT GPT…):

ÚSTAVNÍ SOUD

Ústavní soud sídlí v (městě) **Brno**. Tvoří ho celkem **15** soudců, kteří jsou jmenováni prezidentem republiky se souhlasem **Senátu** na období deseti let.

Ústavní soud je samostatný orgán **soudní** moci a jeho hlavním úkolem je ochrana **ústavnosti** a ochrana **lidských** práv. Současným předsedou Ústavního soudu je **Josef Baxa** a místopředsedkyněmi **Kateřina Ronovská** a **Veronika Křesťanová**.

2. Rozhodni, co Ústavní soud může, případně nemůže, a zakroužkuj správnou možnost. K vypracování můžete používat výchozí text, ale i internetové zdroje.

Výrok	Může / Nemůže
Zrušit část zákona, pokud odporuje ústavnímu pořádku.	Může
Řešit běžné spory mezi občany (např. o dědictví).	Nemůže
Rozhodovat o souladu mezinárodních smluv s ústavním pořádkem.	Může
Přezkoumávat rozhodnutí obecných soudů v ústavních stížnostech.	Může
Jmenovat předsedu vlády.	Nemůže
Řešit spory o kompetence mezi státními orgány.	Může
Přezkoumávat volby do Poslanecké sněmovny a Senátu.	Může

3. Na základě výňatku z Ústavy zodpovězte první dvě otázky a následně se zamyslete a vymyslete vhodné argumenty pro další dvě otázky.

- Jaké podmínky musí splňovat kandidát na ústavního soudce?
- Co se stane při nesložení slibu?
- Proč je podle tebe funkční období stanoveno na 10 let?
- Které osobní vlastnosti by měl mít ideální ústavní soudce?

Podmínky kandidáta na ústavního soudce: bezúhonný občan ČR, volitelný do Senátu (věk minimálně 40 let), vysoká právní kvalifikace a morální integrita.

Nesložení slibu: jmenování se ruší a dotyčný se soudcem nestane.

Proč 10 let: dlouhý mandát zajišťuje nezávislost na krátkodobých politických cyklech a současně umožňuje pravidelnou obměnu.

Ideální vlastnosti soudce: nestrannost, odolnost vůči tlakům, odborná erudice, etická pevnost, schopnost srozumitelného odůvodnění nálezů.

4. Představ si, že jsi občan, který podává ústavní stížnost proti zákonu, který omezuje přístup k určité veřejné službě. Tento úkol vypracujte ve dvojicích.

- Vymyslete krátký popis problému (max. 3 věty).
- Napište, které ústavní právo by podle vás mohl zákon porušovat.
- Jak by mohl Ústavní soud rozhodnout?
- Zkuste navrhnout jiné řešení, než je úplné zrušení zákona.

Popis problému (max 3 věty): Nový zákon ukládá, že obyvatelé menších obcí si mohou vyřídit elektronickou identitu pouze ve správních centrech krajů. V praxi to znamená desítky kilometrů cesty a faktické znevýhodnění starších či handicapovaných občanů.

Porušované právo: právo na rovný přístup k veřejným službám a na rovné zacházení (čl. 1 a 3 Listiny).

Možné rozhodnutí Ústavního soudu: vysloví nesoulad části zákona s Listinou a zruší problematická ustanovení.

Alternativa místo zrušení: uloží Parlamentu povinnost doplnit zákon o mobilní kontaktní místa nebo možnost vyřídit identitu prostřednictvím CzechPOINTu na obecních úřadech.

PRACOVNÍ LIST: Německý Spolkový sněm (Bundestag)

1. Přiřaď každé tvrzení ke správnému pojmu a případně doplň informace, které najdeš přes internetové zdroje nebo jaké ses dozvěděl v rámci úvodního výkladu.

- **Prezident Bundestagu**
- **Frakce**
- **Kancléř**
- **Bundestag**
- **Poslanec**

a) Je zvolen většinou členů Bundestagu, obvykle na návrh prezidenta.

b) Zastupuje parlament navenek a předsedá jeho zasedáním.

c) Tvoří ji poslanci zvolení za jednu politickou stranu.

d) Disponuje zákonodárnou iniciativou.

e) Musí být volen na základě smíšeného volebního systému.

2. Na základě zhlédnutého videa (dostupné ZDE) zodpověz otázky.

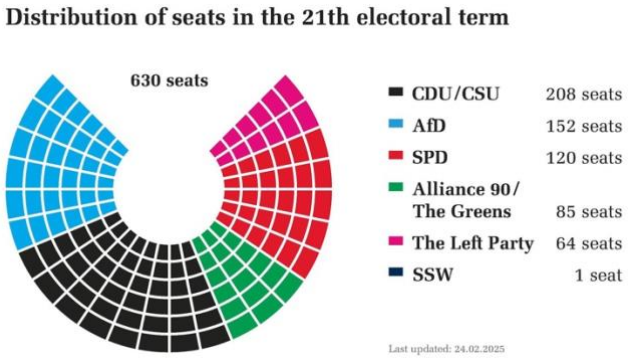
- **Jak probíhají volby do Bundestagu?**

_____

_____

_____

- **Jaké je volební období jednoho zasedání Budenstagu?** _____
- **Je aktivní i pasivní právo shodné? Kolik činí let?** _____
- **Kolik členů je do tohoto orgánu voleno?** _____
- **Jak je volen Kancléř SRN?** _____

3. Na základě zjištěných informací, případně s pomocí internetu a zápisu z minulé hodiny, doplňte tabulku:

KRITÉRIUM	BUNDESTAG	PSP ČR
Počet členů		
Délka funkčního období		
Volby (volební systém)		
Možnost vyslovení nedůvěry vládě		

4. Za pomoci argumentů pro a proti napište krátké stanovisko (max. 5-10 vět) pro otázku: „Je správné, že Bundestag může zvolit kancléře a zároveň ho odvolat?“

5. Představte si, že jste noví poslanci Bundestagu v nové straně, která navrhuje zákon o omezení dostupnosti umělé inteligence pro žáky ve školách. Na základě vlastního uvážení, představte tyto body a na závěr je představte zbytku třídy:

- Proč je podle vás regulace AI důležitá?
- Jaké jsou výhody a nevýhody používání AI?
- Jak byste zákon představili médiím a kolegům z jiných frakcí?
- Jak byste přesvědčili veřejnost?

PRACOVNÍ LIST: Německý Spolkový sněm (Bundestag) – řešení

1. Přiřaď každé tvrzení ke správnému pojmu a případně doplň informace, které najdeš přes internetové zdroje nebo jaké ses dozvěděl v rámci úvodního výkladu.

B) Prezident Bundestagu

C) Frakce

A) Kancléř

D) Bundestag

E) Poslanec

a) Je zvolen většinou členů Bundestagu, obvykle na návrh prezidenta.

b) Zastupuje parlament navenek a předsedá jeho zasedáním.

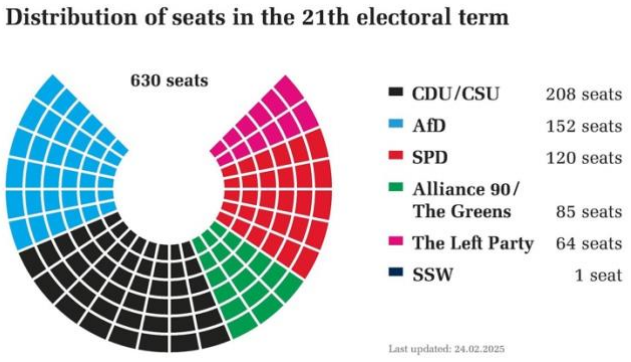
c) Tvoří ji poslanci zvolení za jednu politickou stranu.

d) Disponuje zákonodárnou iniciativou.

e) Musí být volen na základě smíšeného volebního systému.

2. Na základě zhlédnutého videa (dostupné ZDE) zodpověz otázky.

- **Jak probíhají volby do Bundestagu?** Každý volič má dva hlasy (konkrétní kandidát + strana); mandáty se dělí na základě poměrného systému volby.
- **Jaké je volební období jednoho zasedání Budenstagu?** 4 roky.
- **Je aktivní i pasivní právo shodné? Kolik činí let?** Právo je shodné (stanovené na 18 let).
- **Kolik členů je do tohoto orgánu voleno?** Od reformy z roku 2023 se jedná o 630 členů.
- **Jak je volen Kancléř SRN?** Kancléř je volen tajnou volbou absolutní většinou poslanců na návrh spolkového prezidenta.

3. Na základě zjištěných informací, případně s pomocí internetu a zápisu z minulé hodiny, doplňte tabulku:

KRITÉRIUM	BUNDESTAG	PSP ČR
Počet členů	630	200
Délka funkčního období	4 roky	4 roky
Volby (volební systém)	Poměrný systém, systém dvou hlasů	Poměrný systém
Možnost vyslovení nedůvěry vládě	Konstruktivní (musí zvolit nového kancléře)	Prostá většina (101)

4. Za pomocí argumentů pro a proti napište krátké stanovisko (max. 5-10 vět) pro otázku: „Je správné, že Bundestag může zvolit kancléře a zároveň ho odvolat?“

Možná odpověď: Možnost Bundestagu kancléře zvolit i odvolat považuji za logickou. Konstruktivní nedůvěra zabraňuje vládním krizím bez náhradního řešení a posiluje stabilitu. Současně zachovává parlamentní odpovědnost exekutivy. Rizikem je, že těsná většina může v předvolebním období kancléře vyměnit z čistě taktických důvodů. Celkově však mechanismus lépe chrání kontinuitu vlády než český model prosté nedůvěry…

5. Představte si, že jste noví poslanci Bundestagu v nové straně, která navrhuje zákon o omezení dostupnosti umělé inteligence pro žáky ve školách. Na základě vlastního uvážení, představte tyto body a na závěr je představte zbytku třídy:

- Proč je podle vás regulace AI důležitá?
- Jaké jsou výhody a nevýhody používání AI?
- Jak byste zákon představili médiím a kolegům z jiných frakcí?
- Jak byste přesvědčili veřejnost?

Proč regulovat: ochrana soukromí žáků, omezení plagiátorství, prevence digitální propasti.

Výhody AI: personalizované učení, rychlé vyhledávání, asistivní technologie.

Nevýhody: závislost na algoritmech, zkreslené výstupy, ztráta kritického myšlení.

Mediální prezentace: „Nezakazujeme AI, ale nastavujeme férová pravidla stejně jako pro kalkulačky dříve.“

Přesvědčování veřejnosti: pilotní projekty, transparentní data o dopadech, podpora učitelských školení.

PRACOVNÍ LIST: Poloprezidentský systém Francie

1. Urči, zda je výrok pravdivý, nebo není pravdivý. Pokud není pravdivý, uprav ho, aby splňoval kritérium pro ANO. Využívat můžeš své poznámky, případně jiné informační technologie. Na úkolu pracujte ve dvojicích.

	ANO	NE
Prezident Francie je volen přímo občany na 5 let.		
Prezident Francie může bez souhlasu parlamentu sesadit premiéra.		
V roce 2023 byla ve Francii schválena důchodová reforma bez hlasování v Národním shromáždění.		
Francouzský prezident jmenuje ministry a má přímý vliv na jejich složení.		
Protesty proti vládě ve Francii jsou zakázané, pokud jde o sociální témata.		
Francouzský premiér se zodpovídá prezidentovi, nikoli parlamentu.		

2. Porovnej roli prezidenta Francie a úlohu premiéra Francie. V případě, že zakřížkuješ variantu oba, najdi, kdy k tomu dochází, případně, jaká mohou nastat úskalí.

	Prez.	Prem.	Oba
Určení směřování zahraniční politiky			
Přijímání rozpočtu			
Vedení vlády a každodenní řízení státu			
Vyhlášení stavu ohrožení			
Schválení důchodové reformy (2023)			
Vystupování před médii v době krize			

3. Důchodová reforma Francie. Přečtěte si následující shrnutí článku a odpovězte na otázky níže. Zkuste dohledat, jak je to s věkem odchodu do penze u nás, zda se věk zvýšil, případně, jaké to vyvolalo ohlasy.

V roce 2023 prezident Macron prosadil kontroverzní důchodovou reformu, která mimo jiné zvýšila věk odchodu do důchodu ze 62 na 64 let. Využil k tomu článek 49 francouzské Ústavy, který umožňuje vládě přijmout zákon bez hlasování v parlamentu, pokud vláda ustojí případné vyslovení nedůvěry. To vyvolalo masové protesty, obviňování z autoritářství i obhajobu nutnosti reformy kvůli dlouhodobé udržitelnosti systému.

Otázky ke skupinové diskusi:

1. Jaký ústavní nástroj vláda využila k prosazení zákona?
2. Je podle tebe legitimní, aby vláda prosadila zákon bez hlasování v parlamentu, pokud formálně dodrží ústavu?
3. Jak bys reagoval jako poslanec opozice? A jako běžný občan?
4. V čem se podle tebe ukazuje síla prezidentské moci ve Francii?

Na základě videa (ZDE) napiš, co je to Ústavní rada a jaká byla její úloha během schvalování důchodové reformy.

PRACOVNÍ LIST: Poloprezidentský systém Francie – řešení

1. Urči, zda je výrok pravdivý, nebo není pravdivý. Pokud není pravdivý, uprav ho, aby splňoval kritérium pro ANO. Využívat můžeš své poznámky, případně jiné informační technologie. Na úkolu pracujte ve dvojicích.

	ANO	NE
Prezident Francie je volen přímo občany na 5 let.	X	
Prezident Francie může bez souhlasu parlamentu sesadit premiéra.	X	
V roce 2023 byla ve Francii schválena důchodová reforma bez hlasování v Národním shromáždění.	X	
Francouzský prezident jmenuje ministry a má přímý vliv na jejich složení.	X	
Protesty proti vládě ve Francii jsou zakázané, pokud jde o sociální témata.		X
Francouzský premiér se zodpovídá prezidentovi, nikoli parlamentu.		X

Protesty proti vládě ve Francii jsou zakázané, pokud jde o sociální témata. – NE. Veřejné demonstrace jsou povoleny, pouze se ohlašují.

Francouzský premiér odpovídá prezidentovi, nikoli parlamentu. – NE. Vláda je politicky odpovědná Národnímu shromáždění (podle čl. 49 Ústavy).

2. Porovnej role prezidenta Francie a úlohy premiéra Francie. V případě, že zakřížkuješ variantu oba, najdi, kdy k tomu dochází, případně, jaká mohou nastat úskalí.

	Prez.	Prem.	Oba
Určení směřování zahraniční politiky			X Třecí plochy při kohabitaci (premiér má v tomto případě vedoucí postavení).
Přijímání rozpočtu		X	
Vedení vlády a každodenní řízení státu		X	
Vyhlášení stavu ohrožení	X		
Schválení důchodové reformy (2023)			X
Vystupování před médii v době krize			X **(Společná komunikace během krizí).**

3. Důchodová reforma Francie. Přečtěte si následující shrnutí článku a odpovězte na otázky níže. Zkuste dohledat, jak je to s věkem odchodu do penze u nás, zda se věk zvýšil, případně, jaké to vyvolalo ohlasy.

V roce 2023 prezident Macron prosadil kontroverzní důchodovou reformu, která mimo jiné zvýšila věk odchodu do důchodu ze 62 na 64 let. Využil k tomu článek 49 francouzské Ústavy, který umožňuje vládě přijmout zákon bez hlasování v parlamentu, pokud vláda ustojí případné vyslovení nedůvěry. To vyvolalo masové protesty, obviňování z autoritářství i obhajobu nutnosti reformy kvůli dlouhodobé udržitelnosti systému.

Otázky ke skupinové diskusi:

1. Jaký ústavní nástroj vláda využila k prosazení zákona?
2. Je podle tebe legitimní, aby vláda prosadila zákon bez hlasování v parlamentu, pokud formálně dodrží ústavu?
3. Jak bys reagoval jako poslanec opozice? A jako běžný občan?
4. V čem se podle tebe ukazuje síla prezidentské moci ve Francii?

Nástroj: vláda použila článek 49 odst. 3 Ústavy, který ji k tomuto kroku opravňuje.

Legitimita: formálně ano, politicky sporné – obchází přímou kontrolu parlamentu.

Reakce poslance opozice: návrh na nedůvěru, mobilizace veřejnosti, mediální tlak.

Síla prezidentské moci: možnost ovlivnit vládu i parlamentní proces, zejména mimo kohabitaci.

Na základě videa (ZDE) napiš, co je to Ústavní rada a jaká byla její úloha během schvalování důchodové reformy.

Ústavní rada kontroluje ústavnost zákonů před vyhlášením; u reformy zamítla část přílepků, ale jádro ponechala.

PRACOVNÍ LIST: Politický systém v Itálii

1. DIAMANT

Zamyslete se nad pozitivy a negativy politického systému Itálie. Do předem připravené struktury zaznamenejte negativní nebo pozitivní klíčová slova vztahující se k danému problému. Do horní části pište pozitiva, do dolní pak jejich opaky (tedy negativa). Na poslední dolní linku napište synonymum k daným negativům, které celý problém shrne.

Aktuální
politická
situace v Itálii

_____ _____

_____ _____ _____

_____ _____ _____ _____

_____ _____ _____

_____ _____

_____

2. SKUPINOVÁ ARGUMENTAČNÍ PRÁCE

Pokuste se ve skupinách (maximálně po čtyřech) na argumentech vystavět odpovědi na položené otázky.

- Porovnej způsob volby prezidenta v Itálii a České republice. Jaké výhody a nevýhody má každý z těchto systémů?
- Zhodnoť stabilitu vlád v Itálii a České republice. Které faktory ovlivňují délku fungování vlád v obou zemích?
- Analyzuj rozdíly ve volebních systémech Itálie a České republiky. Jak tyto rozdíly ovlivňují složení parlamentů?

3. BINGO

Na tabuli je vypsáno 12 pojmů. Vyberte si libovolných devět pojmů nebo jmen, které si zapište do tabulky. Vaším úkolem bude vytvořit vodorovnou, svislou nebo úhlopříčnou lajnu na základě správného zakřížkování pojmu po přečtení definice.

Pojmy (jména): SENÁT, GIORGIA MELONIOVÁ, PARLAMENTNÍ SYSTÉM, POSLANECKÁ SNĚMOVNA, KOALICE, VOLEBNÍ PRÁVO, BRATŘI ITÁLIE, LIGA SEVERU, DEMOKRATICKÁ STRANA, PREZIDENT, IMIGRAČNÍ POLITIKA, HNUTÍ 5 HVĚZD

Giorgia Meloniová – První žena v čele italské vlády, která stojí v čele pravicové koalice od roku 2022.

Bratři Itálie – Politická strana, která je v čele současné vládní koalice, prosazuje konzervativní a národovecké hodnoty.

Liga Severu – Politická strana původně zaměřená na autonomii severní Itálie, dnes známá krajně pravicovou politikou a odporem k migraci.

Hnutí 5 hvězd – Protestní politická formace, která v minulých letech výrazně uspěla díky slibům boje proti korupci a tradičním stranám.

Demokratická strana – Hlavní opoziční strana se středolevým programem, podporující evropskou integraci.

Senát – Horní komora italského parlamentu, kde probíhá schvalování zákonů a důležitá politická jednání.

Poslanecká sněmovna – Dolní komora italského parlamentu, jejíž členové se volí na základě poměrného zastoupení.

Italský prezident – Hlava státu, která má hlavně reprezentativní roli, ale může zasahovat při vládní krizi.

Parlamentní systém – Typ politického zřízení založený na rozhodující roli zákonodárného sboru při řízení státu.

Volební právo – Občanské oprávnění zúčastnit se voleb v Itálii od 18 let.

Koalice – Seskupení politických stran, které spolupracují na vládnutí, protože samy by neměly dost hlasů.

Imigrační politika – Jedno z hlavních témat současné italské politiky, týkající se přístupu státu k uprchlíkům a migrantům.

4. PRÁCE S TEXTEM

U každého tučně vyznačeného pojmu nebo věty rozhodni, zda je správně, nebo nesprávně. Pokud shledáš, že je tučně vyznačená část nepravdivá, oprav ji.

Politický systém Itálie je **konstituční monarchií**, ve které hraje klíčovou roli parlament. Itálie má dvoukomorový parlament složený z **Národního shromáždění** a Senátu. Obě komory mají podobné pravomoci a schvalují zákony, které ovlivňují každodenní život občanů. Prezident republiky zastává převážně reprezentativní roli, je volen **nepřímou volbou**, tedy parlamentem a regionálními zástupci na **šestileté období** a jeho úkolem je zejména jmenovat premiéra a další vládní představitele. **Premiér** řídí vládu a má rozhodující vliv na vnitřní i zahraniční politiku země. Itálie je známá **politickou stabilitou vlád** a silnou rolí politických stran, mezi nimiž historicky dominovaly strany jako Křesťanská demokracie, Socialistická strana či nedávno vzniklá pravicová strana Bratři Itálie, ze které pochází současná premiérka **Giorgia Meloniová**. Zajímavostí italské politiky je také výrazná **centralizace**: země je rozdělena na 20 regionů, které mají široké kompetence, zejména v oblasti školství, zdravotnictví a dopravy.

PRACOVNÍ LIST: Politický systém v Itálii – řešení

1. DIAMANT

Zamyslete se nad pozitivy a negativy politického systému Itálie. Do předem připravené struktury zaznamenejte negativní nebo pozitivní klíčová slova vztahující se k danému problému (2 řádek se skládá z přídavných jmen, 3 řádek ze sloves, 4 řádek je věta ve vztahu ke klíčovým slovům). Do horní části pište pozitiva, do dolní pak jejich opaky (tedy negativa). Na poslední dolní linku napište synonymum k daným negativům, které celý problém shrne.

Aktuální
politická
situace v Itálii

proměnlivá otevřená

podporuje přitahuje probouzí

Diskuse dává nové směry.

polarizuje komplikuje znejišťuje

nejistá rozdělující

šachovnice

2. SKUPINOVÁ ARGUMENTAČNÍ PRÁCE

Pokuste se ve skupinách (maximálně po čtyřech) na argumentech vystavět odpovědi na položené otázky.

- Porovnej způsob volby prezidenta v Itálii a České republice. Jaké výhody a nevýhody má každý z těchto systémů?
- Zhodnoť stabilitu vlád v Itálii a České republice. Které faktory ovlivňují délku fungování vlád v obou zemích?
- Analyzuj rozdíly ve volebních systémech Itálie a České republiky. Jak tyto rozdíly ovlivňují složení parlamentů?

3. BINGO

Na tabuli je vypsáno 12 pojmů. Vyberte si libovolných devět pojmů nebo jmen, které si zapište do tabulky. Vaším úkolem bude vytvořit vodorovnou, svislou nebo úhlopříčnou lajnu na základě správného zakřížkování pojmu po přečtení definice.

Pojmy (jména): SENÁT, GIORGIA MELONIOVÁ, PARLAMENTNÍ SYSTÉM, POSLANECKÁ SNĚMOVNA, KOALICE, VOLEBNÍ PRÁVO, BRATŘI ITÁLIE, LIGA SEVERU, DEMOKRATICKÁ STRANA, PREZIDENT, IMIGRAČNÍ POLITIKA, HNUTÍ 5 HVĚZD

Giorgia Meloniová – První žena v čele italské vlády, která stojí v čele pravicové koalice od roku 2022.

Bratři Itálie – Politická strana, která je v čele současné vládní koalice, prosazuje konzervativní a národovecké hodnoty.

Liga Severu – Politická strana původně zaměřená na autonomii severní Itálie, dnes známá krajně pravicovou politikou a odporem k migraci.

Hnutí 5 hvězd – Protestní politická formace, která v minulých letech výrazně uspěla díky slibům boje proti korupci a tradičním stranám.

Demokratická strana – Hlavní opoziční strana se středolevým programem, podporující evropskou integraci.

Senát – Horní komora italského parlamentu, kde probíhá schvalování zákonů a důležitá politická jednání.

Poslanecká sněmovna – Dolní komora italského parlamentu, jejíž členové se volí na základě poměrného zastoupení.

Italský prezident – Hlava státu, která má hlavně reprezentativní roli, ale může zasahovat při vládní krizi.

Parlamentní systém – Typ politického zřízení založený na rozhodující roli zákonodárného sboru při řízení státu.

Volební právo – Občanské oprávnění zúčastnit se voleb v Itálii od 18 let.

Koalice – Seskupení politických stran, které spolupracují na vládnutí, protože samy by neměly dost hlasů.

Imigrační politika – Jedno z hlavních témat současné italské politiky, týkající se přístupu státu k uprchlíkům a migrantům.

4. PRÁCE S TEXTEM

U každého tučně vyznačeného pojmu nebo věty rozhodni, zda je správně, nebo nesprávně. Pokud shledáš, že je tučně vyznačená část nepravdivá, oprav ji.

Politický systém Itálie je ~~**konstituční monarchií**~~ **parlamentní republikou**, ve které hraje klíčovou roli parlament. Itálie má dvoukomorový parlament složený z ~~**Národního shromáždění**~~ **Poslanecké sněmovny** a Senátu. Obě komory mají podobné pravomoci a schvalují zákony, které ovlivňují každodenní život občanů. Prezident republiky zastává převážně reprezentativní roli, je volen **nepřímou volbou**, tedy parlamentem a regionálními zástupci na ~~**šestileté**~~ **sedmileté období** a jeho úkolem je zejména jmenovat premiéra a další vládní představitele. **Premiér** řídí vládu a má rozhodující vliv na vnitřní i zahraniční politiku země. Itálie je známá **politickou** ~~**stabilitou**~~ **nestabilitou vlád** a silnou rolí politických stran, mezi nimiž historicky dominovaly strany jako Křesťanská demokracie, Socialistická strana či nedávno vzniklá pravicová strana Bratři Itálie, ze které pochází současná premiérka **Giorgia Meloniová**. Zajímavostí italské politiky je také výrazná ~~**centralizace**~~ **decentralizace**: země je rozdělena na 20 regionů, které mají široké kompetence, zejména v oblasti školství, zdravotnictví a dopravy.

PRACOVNÍ LIST: Monarchie a parlament v Británii

1. Podívejte se na video o britském politickém systému (dostupné ZDE). Po jeho zhlédnutí odpovězte na následující otázky:

1. Jakou roli má v britském systému monarcha?
2. Jaké pravomoci má britský premiér?
3. Jak fungují volby do Dolní sněmovny?
4. Které prvky systému se nejvíce liší od systému v ČR?

2. Druhý úkol je následující: po náhodném rozdělení do tří skupin napište během 5 minut co nejvíce věcí, které se týkají KONZERVATIVNÍ STRANY, LABOURISTICKÉ STRANY a SKOTSKÉ NÁRODNÍ STRANY. Vyhledejte informace, které se týkají:

- Politické orientace a hlavní ideologie
- Historie a vzniku strany
- Současného vedení a roli ve VB (zda se jedná o vládnoucí nebo opoziční stranu)
- Hlavních programových bodů a cílů strany

KONZERVATIVNÍ STRANA	LABOURISTICKÁ STRANA	SKOTSKÁ NÁRODNÍ STRANA

3. DOPLŇTE PĚTILÍSTEK DLE INSTRUKCÍ:

1. Na prvním řádku vidíte téma, které nás zajímá, jedná se o krále Karla III.
2. Druhý řádek je určen pro zápis dvou přídavných jmen → jaký je?
3. Třetí řádek je určen pro zápis tří sloves → co dělá?
4. Na čtvrtý řádek zapište větu, která bude mít přesně čtyři slova a bude se hodit právě ke králi.
5. Na pátý řádek napište jednoslovný výraz, kterým lze téma nahradit, buďte kreativní!

Karel III.

_____

_____ _____

_____ _____ _____

_____ _____ _____ _____

_____

4. Vytvořte ve skupinách (4 žáci) krátkou scénku (max. 3 minuty) ze zákulisí britské politiky s názvem „Já, premiér“. Váš úkol je sehrát fiktivní, ale věrohodný rozhovor mezi těmito postavami:

- **Premiér / Premiérka** – řeší politickou krizi, nebo se snaží přesvědčit stranu o zákonu.
- **Král / Královna** – formální hlava státu, která scénku odlehčuje, ale do ničeho zasahovat nesmí.
- **Opozice** – nesouhlasí s návrhem zákona
- **Poradce, média, veřejnost** – libovolná role, která scénku posune dál – např. investigativní novinář, aktivista…

Předveďte pomocí scénky základní principy toho, jak funguje britský parlamentní systém (např. co může a nemůže premiér, co dělá monarcha, jak vypadá střet s opozicí apod.). K dohledání informací můžete používat internet, své poznámky, AI.

PRACOVNÍ LIST: Monarchie a parlament v Británii – řešení

1. Podívejte se na video o britském politickém systému (dostupné ZDE). Po jeho zhlédnutí odpovězte na následující otázky:

1. Jakou roli má v britském systému monarcha?
2. Jaké pravomoci má britský premiér?
3. Jak fungují volby do Dolní sněmovny?
4. Které prvky systému se nejvíce liší od systému v ČR?

Role monarchy: symbol jednoty státu, formálně jmenuje premiéra, uděluje královský souhlas zákonům, zahajuje zasedání Parlamentu, je politicky neutrální.

Pravomoci premiéra: řídí vládu, jmenuje a odvolává ministry, vede jednání s monarchou, reprezentuje UK v zahraničí.

Volby do Dolní sněmovny: 650 jednomandátových obvodů, většinovým systémem (většina hlasů = křeslo).

Lišící se prvky oproti ČR: dědičná hlava státu, jednokolová FPTP, absence explicitní psané ústavy, konstruktivní důvěra není vyžadována – premiér je odvolatelný vnitrostranicky.

2. Druhý úkol je následující: po náhodném rozdělení do tří skupin napište během 5 minut co nejvíce věcí, které se týkají KONZERVATIVNÍ STRANY, LABOURISTICKÉ STRANY a SKOTSKÉ NÁRODNÍ STRANY. Vyhledejte informace, které se týkají:

- Politické orientace a hlavní ideologie
- Historie a vzniku strany
- Současného vedení a roli ve VB (zda se jedná o vládnoucí nebo opoziční stranu)
- Hlavních programových bodů a cílů strany

KONZERVATIVNÍ STRANA	LABOURISTICKÁ STRANA	SKOTSKÁ NÁRODNÍ STRANA

3. DOPLŇTE PĚTILÍSTEK DLE INSTRUKCÍ:

1. Na prvním řádku vidíte téma, které nás zajímá, jedná se o krále Karla III.
2. Druhý řádek je určen pro zápis dvou přídavných jmen → jaký je?
3. Třetí řádek je určen pro zápis tří sloves → co dělá?
4. Na čtvrtý řádek zapište větu, která bude mít přesně čtyři slova a bude se hodit právě ke králi.
5. Na pátý řádek napište jednoslovný výraz, kterým lze téma nahradit, buďte kreativní!

Karel III.

panující nedotknutel

vládne sjednocuje radí

Britský král ctí tradice.

monarcha

4. Vytvořte ve skupinách (4 žáci) krátkou scénku (max. 3 minuty) ze zákulisí britské politiky s názvem „Já, premiér“. Váš úkol je sehrát fiktivní, ale věrohodný rozhovor mezi těmito postavami:

- **Premiér / Premiérka** – řeší politickou krizi, nebo se snaží přesvědčit stranu o zákonu.
- **Král / Královna** – formální hlava státu, která scénku odlehčuje, ale do ničeho zasahovat nesmí.
- **Opozice** – nesouhlasí s návrhem zákona
- **Poradce, média, veřejnost** – libovolná role, která scénku posune dál – např. investigativní novinář, aktivista…

Předveďte pomocí scénky základní principy toho, jak funguje britský parlamentní systém (např. co může a nemůže premiér, co dělá monarcha, jak vypadá střet s opozicí apod.). K dohledání informací můžete používat internet, své poznámky, AI.

PRACOVNÍ LIST: Didaktická hra „Zvol si svého prezidenta“

Hra: Zvol si svého prezidenta

1. Rozdělení do týmů (10 minut)

Žáci se rozdělí do dvou hlavních volebních týmů. Jedna skupina bude demonstrovat Demokratickou stranu a druhá skupina Republikánskou stranu. Každý tým si zvolí svého prezidentského kandidáta a jeho zástupce (viceprezidenta).

Zbytek žáků si po oznámení kandidátů vylosuje jeden stát z předem připravené nabídky. Za předpokladu 20 žáků ve třídě se bude losovat 16 států, přičemž každý stát má jiný počet volitelů. Žák nesmí prozradit, z jakého je státu a jaký je jeho počet volitelů. Jednotlivé státy mají také svůj příznak (D = demokratický stát; R = republikánský stát; S = „swing state“/nerozhodný stát).

Kalifornie (D)	Texas (R)	Ohio (S)	Pensylvánie (S)
55	38	18	20

2. Představení kandidátů a volebních programů (15 minut)

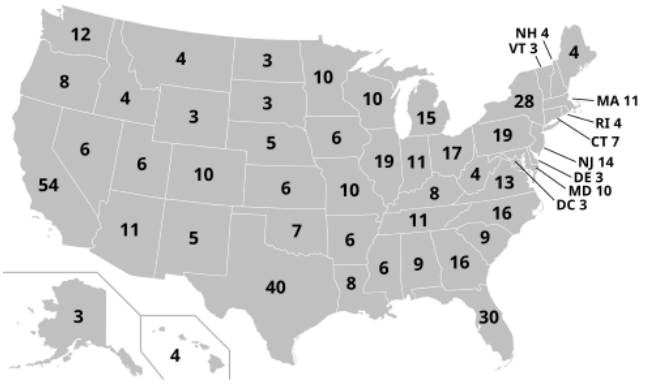
Oba týmy připraví stručný volební program, který prezentují před třídou. Tento program může obsahovat postoj ke zdravotnictví, daním, životnímu prostředí, zbraním apod. Cílem je přesvědčit jednotlivé státy k volbě.

3. Předvolební kampaň – debata a přesvědčování států (20 minut)

Kandidáti mají možnost vést **volební debaty** se zástupci států (zbytek třídy). Zástupci států mohou pokládat otázky kandidátům, pokud nejsou rozhodnutí, jakého kandidáta podpoří.

4. Volba volitelů (5 minut)

Každý stát oznámí, koho podpoří, zda kandidáta Demokratů, nebo Republikánů. Ohio se rozhodne volit kandidáta za Republikánskou stranu, republikán tedy získává všech 18 volitelů (princip „vítěz bere vše“).

Hlasování jednotlivých států zapisuje učitel na tabuli a počítá celkový počet volitelů. Vyhrává ten, kdo získá větší počet volitelů na svou stranu.

5. Vyhlášení výsledků a reflexe (10–15 minut)

Kandidát s většinou volitelů se stává prezidentem USA. Následuje reflexe aktivity se třídou, při níž se zodpoví například tyto otázky:

- Jaké státy byly klíčové?
- Jak důležitá byla volební kampaň?
- Jaký vliv má systém „vítěz bere vše“?
- Byla by výsledná volba stejná, kdyby se počítaly jen jednotlivé hlasy jednotlivců (jeden stát = jeden hlas)?